

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД ДО 2027 РОКУ

**2019 р.
м. Львів**

ЗМІСТ

ВСТУП	4
I. ОПИС ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ПРОБЛЕМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	6
<i>Географічне розташування, суміжні території</i>	6
<i>Ландшафтні особливості рельєфу, характеристика ґрунтів та гідрологія. Природно-ресурсний потенціал, кліматичні умови</i>	7
<i>Адміністративно-територіальний поділ та формування об'єднаних територіальних громад</i>	10
<i>Наявність містобудівної документації на рівні регіону</i>	11
<i>Демографічна ситуація, ринок праці</i>	13
<i>Розвиток інфраструктури</i>	21
Транспортна інфраструктура	21
<i>Авіаційний транспорт</i>	23
<i>Залізничний транспорт</i>	24
<i>Автомобільні дороги та автотранспорт</i>	24
Інфраструктура системи зв'язку	25
<i>Телефонія та інтернет</i>	25
Інфраструктура ЖКГ	26
<i>Стан сфери досліджень та інновацій</i>	30
<i>Розвиток підприємницького середовища</i>	32
<i>Перелік видів економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал, з урахуванням конкурентних переваг регіону (з відповідним обґрунтуванням)</i>	33
<i>Аналіз видів економічної діяльності з високим економічним потенціалом</i>	33
<i>Аналіз видів економічної діяльності з високим інноваційним потенціалом</i>	34
<i>Економічний та інноваційний потенціал</i>	35
<i>Альтернативне дослідження ДУ «ІРД ім. М.І.Долішнього НАН України»</i>	37
<i>Альтернативне дослідження «Біоекономіка»</i>	39
<i>Альтернативне дослідження «ІТ»</i>	43
<i>Розвиток міст та сільських територій</i>	45
Гірські території	47
<i>Екологічна ситуація</i>	49
Стан ґрунтів	49
Стан поверхневих вод	51
Стан атмосферного повітря	54
Природно-заповідні території та збереження біорізноманіття	55
<i>Фінансово-бюджетна ситуація</i>	56
Загальна ситуація	56
Доходи	57
Видатки	59
<i>Урахування гендерного компонента в програмах економічного та соціального розвитку з урахуванням актуальних потреб галузей і регіонів</i>	62
II. SWOT-АНАЛІЗ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	63
III. СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	71

Прогноз розвитку сільського господарського комплексу **Помилка! Закладку не визначено.**

IV. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ І МІСІЯ.....	74
V. СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ (ПРІОРИТЕТИ), ОПЕРАТИВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ	75
Стратегічна ціль 1. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНА ЕКОНОМІКА НА ЗАСАДАХ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ	76
Стратегічна ціль 2. ЯКІСНЕ ЖИТТЯ	87
Стратегічна ціль 3. Збалансований просторовий розвиток	95
Стратегічна ціль 4. Чисте довкілля	103
Стратегічна ціль 5. ТУРИСТИЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ	107
<i>Оперативна ціль 5.1. Інфраструктура туризму, курортів, оздоровлення, спорту та рекреації</i>	108
<i>Оперативна ціль 5.2. Підвищення якості регіонального туристичного продукту та його</i> <i>просування.....</i>	110
VI. ВПРОВАДЖЕННЯ ТА МОНІТОРИНГ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ.....	113

ВСТУП

Львівщина сьогодні є регіоном динамічного розвитку, високої інвестиційної та туристичної привабливості, осередком інноваційної активності та створення креативного суспільства, регіоном, який активно розвиває соціальну та інженерну інфраструктуру, трансформує економіку із використанням переваг вигідного географічного положення, наявності багатих природних ресурсів та людського капіталу. За умови продуманого використання сильних сторін, Львівщина у майбутньому може стати найбільш розвинутим регіоном України інтегрованим у світову економіку. Основна цінність, яка має бути досягнутою у результаті цих перетворень – це висока якість життя. Людина сьогодні є найбільшою цінністю, на яку має бути спрямовані усі зусилля та заходи регіонального розвитку.

Важливо, що місцевий розвиток сьогодні потребує від регіонів врахування не лише національних, а й глобальних тенденцій. Досягнення позитивних соціальних, економічних, екологічних, гуманітарних та інших змін на Львівщині неможливе без підсилення конкурентоспроможності та трансформації регіональної економіки, трансферу технологій, посилення зовнішньоекономічних зв'язків, розширення географії міжнародного співробітництва, спільного вирішення вирішення міграційних, екологічних та безпекових проблем.

Впровадження реформ місцевого самоврядування та територіальної організації влади, охорони здоров'я, освіти та ринкові перетворення у державі вимагають більш активної позиції від місцевих органів влади, використання внутрішнього потенціалу для розвитку з урахуванням конкурентних переваг Львівщини. Це обумовлює необхідність визначення органами місцевого самоврядування обґрунтованих пріоритетів стратегічного розвитку та концентрації зусиль та ресурсів усіх суб'єктів регіонального розвитку для вирішення найбільш важливих проблем.

Стратегія розвитку Львівської області на період до 2027 року (далі – Стратегія) є документом, що визначає тенденції та основні проблеми соціально-економічного розвитку області, стратегічні та оперативні цілі, пріоритети розвитку регіону на відповідний період, основні завдання, етапи та механізми їх реалізації, систему моніторингу та оцінки результативності. На основі Стратегії розроблятимуться обласні цільові програми та реалізовуватимуться проекти регіонального розвитку.

Стратегія розроблена на підставі Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів», Закону України «Про засади державної регіональної політики» з урахуванням Цілей сталого розвитку для України на 2016-2030 роки. Розроблення документу відбувалося з дотриманням принципів інноваційності, відкритості, паритетності, координації, доповнюваності, диверсифікації та концентрації ресурсів. Під час обґрунтування визначення пріоритетних видів економічної діяльності застосовано європейський підхід смарт-спеціалізації.

До розробки Стратегії було залучено ключових суб'єктів регіонального розвитку, серед яких: представники бізнесу, освіти, науки, громадськості, інституцій регіонального розвитку, а також органів місцевої влади. Для забезпечення врахування широкого кола інтересів, загального розуміння та підтримки реалізації напрямів Стратегії обласною державною адміністрацією та обласною радою налагоджено партнерські взаємини із громадськими радами, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, приватним сектором та науковими інституціями. Тому головний стратегічний документ області є надбанням усіх залучених до процесу розробки Стратегії сторін з метою забезпечення суспільної підтримки реалізації заходів та проектів Стратегії.

Мета Стратегії полягає у перетворенні Львівщини на територію європейських цінностей та високої якості життя, можливостей для розвитку особистості та бізнесу, регіон з конкурентоспроможною інноваційною економікою, чистим довкіллям, збереженою культурною спадщиною.

Досягнення мети Стратегії передбачатиме формування комплексної системи заходів, які базуючись на аналізі результатів виконання затвердженої у 2016 р. Стратегії розвитку Львівської області до 2020 року, розумінні актуальних проблем соціально-економічного розвитку регіону, мікрорегіонів та територіальних громад, зможуть забезпечити розвиток людського капіталу, забезпечення високої якості життя та економічного зростання на основі екологічно невиснажливої

та енергоефективної промисловості, інноваційно орієнтованої біоекономіки, креативних індустрій, туристично-рекреаційної сфери.

I. ОПИС ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ПРОБЛЕМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Географічне розташування, суміжні території

Львівська область знаходиться на крайньому заході України в межах Волинської і Подільської височин та перетинає три природні зони: лісову, лісостепову і зону висотної поясності Карпат.

Географічно Львівщина є прикордонним регіоном, який на заході безпосередньо межує із Республікою Польща (довжина кордону 258 км).

На півночі і північному сході область межує з Волинською і Рівенською областями, на заході і південному сході – з Тернопільською й Івано-Франківською областями, на півдні – із Закарпатською областю.

Область знаходиться на рівні середньої досяжності до найближчих важливих урбаністичних та економічних центрів.

Відстань від м.Львів:

до столиці м. Києва 541 км;

до Варшави ~398 км,

до Бухаресту ~814 км,

до Будапешту ~ 574 км,

до Братислави ~779 км,

до Праги ~ 859 км,

до Берліну ~ 925 км.

На території області виділяють п'ять природних районів – гірські Карпати на півдні, до них прилягає Передкарпатська височина, Подільська височина (плато) – в центральній частині, Мале Полісся і Волинська височина – на півночі.

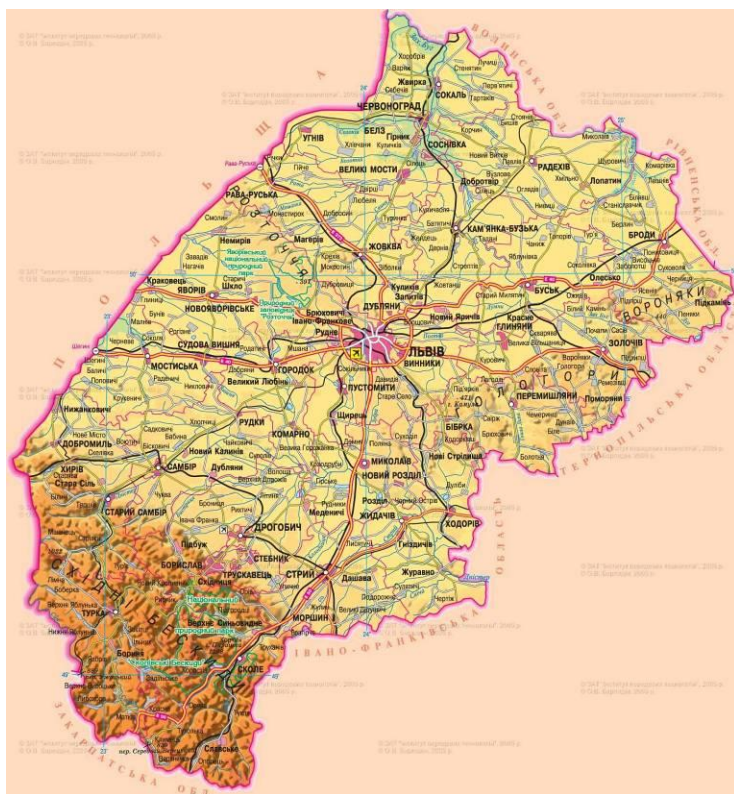

Рис. 1. Фізична карта Львівської області

Подільська височина характеризується сильно розчленованим ерозійним рельєфом.

Мале Полісся знаходиться в межах обширного пониження рельєфу між Волинською і Подільською височинами, яке витягнуте від м. Рава-Руська на заході до м. Броди на сході. Мале Полісся – це плоскохвиляста рівнина, яка характеризується наявністю акумулятивних та денудаційних форм рельєфу.

Карпатські гори в межах Львівської області носять назву Східні Бескиди. Вони складаються з ряду повздовжніх паралельних хребтів з м'якими низькогірними формами рельєфу і простягаються з північного заходу від кордону з Польщею на південний схід до вододілу р.р. Опору і Мізунки. Довжина їх становить 60 км.

Прикарпатська височина на всьому протязі відділена від Східних Бескидів добре вираженим тектонічним уступом, а на сході межує з Подільською височиною. Вона характеризується грядово-горбистим типом рельєфу з загальним нахилом на північний схід – від Карпат до долини р. Дністер.

Подільська височина – це припіднята рівнина, через яку проходять вододіли між ріками басейнів Сяну, Західного Бугу, Прип'яті і Дністра.

На півночі Львівської області заходять відроги **Волинської височини**, яка відділена від Малого Полісся широтним підняттям рельєфу до 50-75м. Поверхня Волинської височини представлена плоскими, злегка хвилястими межиріччями з пологими схилами.

**Ландшафтні особливості рельєфу, характеристика ґрунтів та гідрологія.
Природно-ресурсний потенціал, кліматичні умови**

Природно-ресурсний потенціал

Львівська область налічує понад 470 родовищ мінерально-сировинних ресурсів. Область багата на корисні копалини: природний газ, нафту, поклади вугілля, сірку, торф, озокерит, кухонну та калійну сіль, сировину для виробництва цементу, вапняки (для цукрової промисловості, та вапняки для випалювання на вапно), сланці мергель, великі запаси будівельних та вогнетривких глин (цегельно-черепична сировина), піску (для пісочниць локомотивних та піску для скляної промисловості), гіпсу та ангідриду, крейди будівельної, пісковиків, піщано-гравійних сумішей, керамзитова сировина.

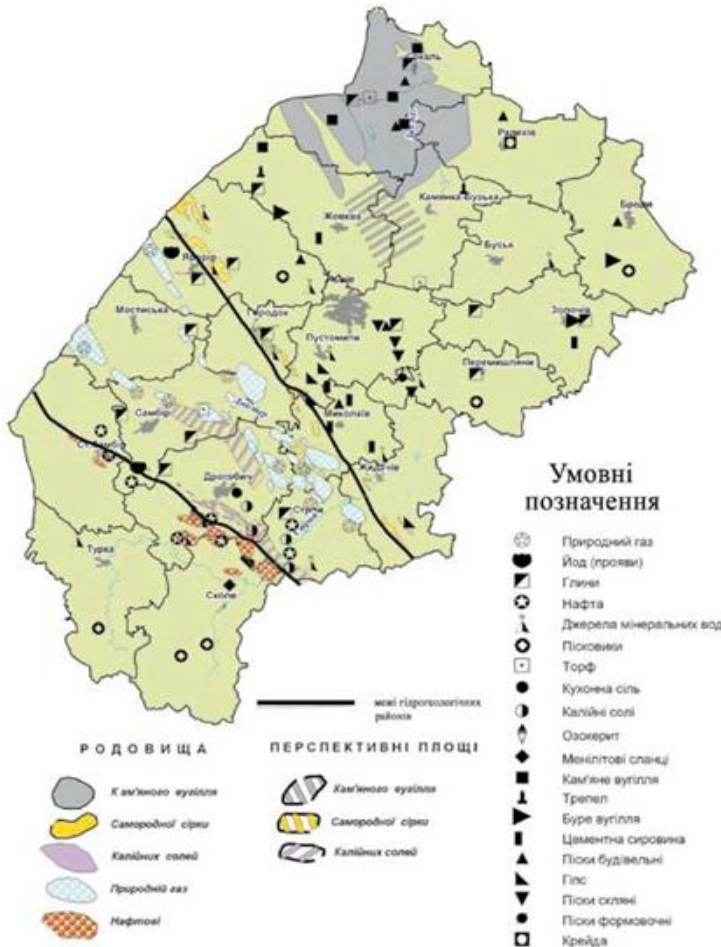

Рис. 2. Основні родовища корисних копалин Львівської області

Найвища їх щільність припадає на райони Червонограда (кам'яне вугілля) і Дрогобича (нафтогазові поклади). У Львівській області наявно 38 родовищ вільного газу, добувні поклади яких становлять 114,9 млрд м³, а це 8,4 % від загальних запасів України. Із них три родовища – Гаївське, Більче-Волицьке і Хідновицьке – є найбільшими за обсягами видобутку газу (близько 5 % від видобутку по Україні).

Розвідку і розроблення цих родовищ розпочато у 50–60 роках минулого століття. Всього в області експлуатують 35 родовища газу – метану, загальний видобуток яких складає 0,94 млрд. м³. Для п'яти родовищ розраховано промислові запаси інших видів газоподібних корисних копалин – етану, пропану і бутану. Їхнє добування здійснюють лише на Бориславському і Заводівському родовищах, а обсяги не перевищують 7 тис. т.

На сьогодні досліджено закономірності розподілу метану у кам'яновугільних відкладах Львівсько-Волинського басейну та обґрунтовано можливості його використання. Загальні ресурси метану в межах басейну оцінюють в 10 млрд м³. Необліковані викиди метану в атмосферне повітря простежуються на всіх шахтах ДП «Львіввугілля».

Географічне розміщення області у зоні, де знаходяться і гори і долини, заплави річок та ліси, веде до наявності у межах області значних природних ресурсів, які можуть бути важливими складовими регіонального розвитку.

Мінерально-сировинні ресурси Львівської області на 41,6 % охоплюють паливно-енергетичну сировину (нафту, вільний газ, конденсат, кам'яне і буре вугілля, торф), друге місце належить покладам, які необхідні для виробництва будівельних матеріалів (34,9 %), третє - покладам прісних і мінеральних підземних вод (19,5 %), решта припадає на такі корисні копалини, як самородна сірка, сіль (натрієва, магнієва й калійна), германій, озокерит (загалом близько 4,0 %).

Родовища паливно-енергетичної сировини у регіоні розташовані нерівномірно і мають два осередки.

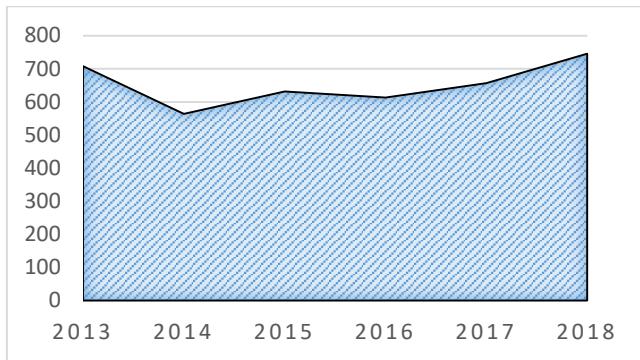

Рис. 3. Динаміка видобутку газу, млн м3

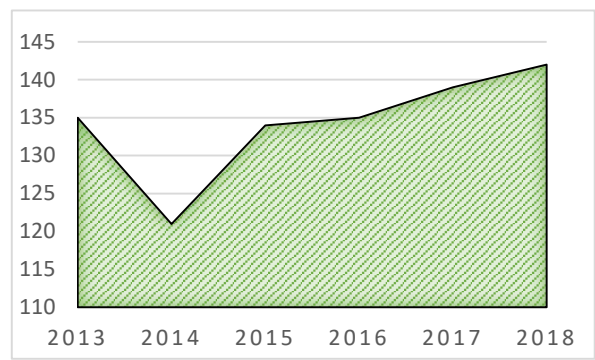

Рис. 4. Динаміка видобутку нафти, тис т

Нафта у Львівській області виявлена у 19 родовищах з добувними промисловими покладами 216,0 млн. т, що становить 18,8 % від загальних запасів по Україні. Розробляють 11 покладів нафти, на яких щороку добувається 246 тис. т або 4,2 % від загальнодержавного видобутку. Більшість нафтових родовищ регіону розробляють вже понад 100–140 років у Передкарпатті і Бескидському низькогір'ї. Обсяги добування ропи сьогодні поступово зростають, але залишаються незначними і лише на Старосамбірському і Бориславському родовищах перевищують 50 тис. т в рік. Розвідані запаси нафти відпрацьовані на 70–75 %, однак існують потенційні ресурси регіону, які освоєні лише на третину.

Газовий конденсат на Львівщині представлений вісьмома родовищами з добувними промисловими покладами понад 2 млн. т, що становить 1,1 % від загальних запасів по Україні. Більшість родовищ розміщені в межах Дрогобицького передгір'я.

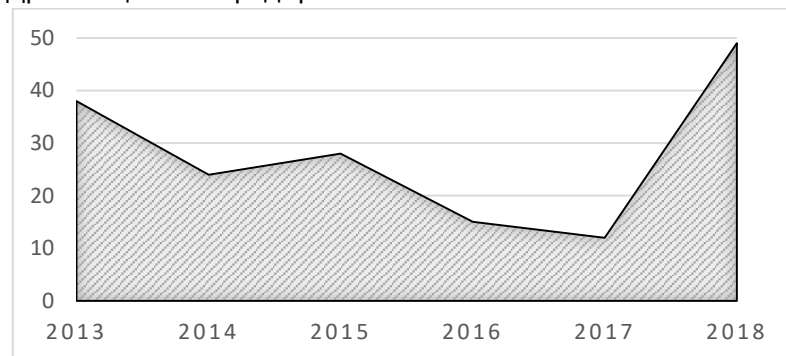

Рис. 4. Видобуток конденсату, тонн

Нетрадиційний (сланцевий) газ. Значну економічну і енергетичну перспективу як для області, так і для України мають нещодавно відкриті поклади сланцевого газу на території області, - на так званій «Олеській площі».

Олеська ділянка знаходиться на території Львівської (Буський, Жидачівський, Жовківський, Золочівський, Кам'янка-Бузький, Миколаївський, Перемишлянський, Пустомитівський, Сокальський райони) та Івано-Франківської областей (Тлумацький, Галицький, Городенківський, Рогатинський райони) областей і займає близько 6,5 тис. км².

Кам'яне вугілля розробляють у Львівсько-Волинському басейні, який є південно-східним продовженням Люблінського басейну з Польщі. На території Львівської області розміщені два з трьох геолого-промислових районів басейну: Червоноградський (Забузьке, Сокальське і Межирічанське родовища) і Південно-Західний (Тягівське і Любельське родовища).

Добування кам'яного вугілля проводили лише в межах Червоноградського гірничо-промислового району (ГПР), який розташований у центральній частині басейну. Цей район вважають головним, в його межах наявно майже 700 млн т кам'яного вугілля або 70–90 % усіх запасів басейну.

Внаслідок проведення геологорозвідувальних робіт територію Львівсько-Волинського кам'яновугільного басейну розширено вдвічі. У межах Тягівського і Любельського родовищ, загальні запаси яких у два рази переважають запаси діючої частини басейну і становлять 1,1 млрд. т, у перспективі можна побудувати ще п'ять-вісім нових шахт. Це б дало змогу розробляти басейн ще 50–60 років при щорічній потужності копалень у 10–12 млн. т вугілля.

Для Львівщини властиве багатство покладів **торфу**. На території Львівської області нараховують 128 родовищ торфу, серед яких 46 періодично розробляються. Запаси торфу по області становлять 67,3 млн м³ за промисловими категоріями А+В+С1.

У надрах Львівщини виявлено, оцінено і промислово освоєно багато видів **гірничохімічної і гірничорудної сировини**. До гірничохімічної групи корисних копалин належать сольові ресурси, сірка та карбонатна сировина для цукрової промисловості. До гірничорудних мінеральних ресурсів, які добувають у регіоні, належить винятково озокерит. Родовища сконцентровано у межах Передкарпаття. Найвища щільність родовищ припадає на райони Борислава, Дрогобича і Стрия.

У межах Львівської області розвідано **15 соляних родовищ**, з яких розробляють лише Стебницьке і Дрогобицьке родовища кухонних солей, а також Стебницьке калійних і магнеєвих солей.

У Передкарпатському сірконосному басейні, який охоплює територію близько 90 тис. га, під промислові розробки родовищ **самородної сірки** було виділено понад 12 тис. га. За обсягом розвіданих запасів сірки область посідала перше місце в Україні та одне з перших місць у світі — за видобутком й експортом. Нині поклади самородної сірки не розробляються.

Державний баланс запасів враховує лише Бориславське родовище **озокериту** з промисловими запасами 113,67 тис. т. Від початку 90-х років минулого століття обсяги видобутку озокериту невпинно зменшувалися, а від 1995 р. його розроблення остаточно припинено. Нині озокеритові копальні затоплюють.

Львівська область має великі й різноманітні запаси мінеральної сировини, об'єднаної загальною назвою **«корисні копалини для будівництва»**. Сировинна база будівельних матеріалів налічує 14 видів корисних копалин. При цьому багато з них (гіпс, вапняк, крейда тощо) є сировиною багатоцільового використання, а будівельна галузь — лише одна з них. Більшістю з них регіон повністю задовольняє внутрішні потреби та має значний експортний потенціал.

Корисні копалини для виробництва будівельних матеріалів розробляють відкритим способом у численних кар'єрах, каменоломнях й відслоненнях, які за переважаючим складом покладів умовно можна об'єднати у кар'єри глиняної і піщаної сировини, а також каменоломні. Кар'єри будівельної сировини розташовані по всій області досить нерівномірно.

Будівельна промисловість Львівщини має добре розвинений мінерально-сировинний потенціал різноманітних корисних копалин, які представлено 175 родовищами, із яких 64 розробляють.

Сумарний видобуток різної будівельної сировини щороку становить понад 2,5 млн м³, головню, покладів вапняку, гіпсу, глини і піску.

Цементна сировина за своїм значенням належить до першої десятки найважливіших видів мінеральних ресурсів. Основною сировиною для виробництва цементу є карбонатні (вапняки, гіпси, крейда, мергелі) та глинисті (глини, суглинки, леси, глинисті сланці, аргіліти) породи, які використовують у певних пропорціях у шихті.

У межах Миколаївського ГПР функціонує єдиний великий цементний завод у регіоні ВАТ «Миколаївцемент», що виробляє портландцемент марок 300–500. До підприємства належать чотири родовища різних видів цементної сировини: Демне-Добрянське, Кагуївське, Пісківське і Рава-Руське.

Клімат

Клімат Львівщини помірно-континентальний, з м'якою зимою, затяжною вологою весною, теплим дощовим літом і відносно сухою теплою осінню. Основним кліматоутворюючим чинником є циркуляція атмосфери, з якою пов'язаний перенос повітряних мас. Протягом року переважають західні і північно-західні вітри.

У холодний період року переважають східні повітряні маси. Північно-західні та західні циклони обумовлюють інтенсивні снігопади. Часто зміна повітряних мас на весні обумовлює нестійкий погодний режим. Влітку західні та північно-західні циклони обумовлюють зливи і затяжні дощі. В жовтні та листопаді західні циклони обумовлюють опади, ожеледицю та сильний вітер, часті періоди потепління. Для холодного періоду характерна похмура погода, туман і відлиги, при яких пересічна добова температура піднімається до +5 °С і вище. В літній період діяльність циклонів затихає, температурний режим стає більш стійким. Найтепліший місяць — липень, пересічна температура становить +17...+18 °С, найхолодніший січень (-4... -6 °С). Найбільш різке зниження (до -38... °С)

відбувається під впливом стаціонарних антициклонів із півночі. Температурний режим визначається і радіаційними чинниками. Абсолютний максимум температури становить +36 °С.

Кліматичні умови Карпат різноманітні і відрізняються значною нестабільністю по висоті, площі і часі; характерна вертикальна зональність. У привододільній частині умови більш суворі, в Передкарпатті дещо м'якші. Середня температура повітря в Передкарпатті становить +7... +8°C, в гірських районах Карпат — +3... +6 °С.

Амплітуда місячних температур коливається від +20 до +24°C, а з підняттям в гори — знижується.

Для режиму опадів характерне перевищення кількості опадів над величиною випаровування.

Територія Львівської області належить до зони надмірного зволоження. Пересічна річна кількість опадів в регіоні складає 650 мм в рівнинній частині та 750-1000 мм — в передгірських його частинах. Найбільш зволоженою є гірська частина, де за рік випадає до 1400 мм опадів, основна їх кількість припадає на квітень-вересень. Вологість повітря та її розподіл на території області залежить від температурних і циркуляційних особливостей. Пересічна річна вологість повітря дорівнює 80%. Найвищі значення відносної вологості повітря припадають на листопад-лютий, при максимумі у грудні (83—86 %). Навесні відносна вологість зменшується до 12—18 %. Сумарне випаровування за рік складає 530—560 мм.

Адміністративно-територіальний поділ та формування об'єднаних територіальних громад

Адміністративно-територіальний устрій області в цілому типовий для України. Райони області у своїй більшості близькі за територією, проте суттєво відрізняються за чисельністю населення та щільністю населення.

Таблиця 1. Основні характеристики адміністративно-територіального устрою області

Найменування району	Населення, тис. осіб	Територія, кв. км	Щільність, Населення, чол./км ²	Число рад				Число населених пунктів		
				міських	селищних	сільських	ОТГ	міст	селищ міського типу	сільських
Львівська область	2529,6	21 831	115,9	44	34	586	40	44	34	1850
Бродівський	58,5	1 162	50,4	1	1	21	1	1	1	101
Буський	46,4	850	54,6	1	2	24		1	2	80
Городоцький	68,9	726	94,9	2	1	29	1	2	1	77
Дрогобицький	74,5	1 206	61,8		2	45	1		2	74
Жидачівський	67,0	996	67,3	2	3	24	3	2	3	113
Золочівський	110,4	1 294	85,3	3	2	36	1	3	2	160
Кам'янка-Бузький	69,2	1 097	63,1	2	1	32		2	1	107
Мостиський	57,4	868	66,1	1	3	20	2	1	3	75
Жовківський	63,2	675	93,6	1	1	20	2	1	1	57
Миколаївський	56,9	845	67,3	2	-	31	4	2	-	110
Перемишлянський	38,5	918	42	2	-	27	1	2	-	87
Пустомитівський	119,3	946	126,1	1	1	39	6	1	1	102
Радехівський	47,5	1 144	41,5	1	1	31	2	1	1	69
Самбірський	67,9	934	72,7	2	1	14	10	2	1	107
Сколівський	47,5	1 471	32,3	1	2	31	1	1	2	53
Сокальський район	92,1	1 570	58,6	4	1	32	1	4	1	101
Старосамбірський	77,5	1 245	62,3	3	2	33	3	3	2	110
Стрийський	61,9	808	76,6		1	35	1		1	70
Турківський	49,6	1 193	41,6	1	1	31		1	1	65
Яворівський	126,3	1 544	81,8	2	4	31		2	4	132
Львів (міськрада)	757,9	171	4 432,1	2	2			2	2	
Борислав (міськрада)	36,1	38	950	1	1			1	1	
Дрогобич (міськрада)	97,2	45	2 159,1	2				2		
м. Моршин	5,8	2	2 913,0	1				1		
м. Новий Розділ	28,7	22	1 304,0	1				1		
м. Самбір	34,9	15	2 323,9	1				1		
м. Стрий	59,1	17	3 476,4	1				1		

м. Трускавець	28,8	8	3 599,0	1				1		
Червоноград (міськрада)	80,9	21	3 853,8	2	1			2	1	

Така ситуація викликана тим, що у багатьох районах, міста, що знаходяться в межах їх території мають статус міст обласного значення і в район не включені.

Це штучно розриває економіку, соціальну сферу, рух ресурсів в межах району, а також спотворює низку статистичних показників для районів, у яких не має районних центрів (райцентр – місто обласного значення).

Іншою проблемою АТУ є наявність у підпорядкуванні рад міст Львів, Борислав, Дрогобич, та Червоноград 7 міських та селищних рад, що суперечить логіці здійснення місцевого самоврядування.

Низька урбанізація та низька щільність населення передусім периферійних районів створює додаткові проблеми регіонального розвитку, пов'язані з обмеженістю трудових ресурсів на цих територіях та розпорошенням органів та закладів, що надають послуги місцевому населенню. Ця проблема особливо проявляється в гірських територіях.

Адміністративно-територіальний устрій Львівської області склався на основі системи розселення області і характеризується значною кількістю міст обласного значення, досить невеликими, за чисельністю населення, сільськими районами.

В структурі районів виділяється три групи районів: щільно заселені урбанізовані райони центральної Львівщини (перелік); малозаселені сільські райони північного сходу та гірські райони південного заходу. Для кожної групи цих районів притаманними є свої особливості економічного та соціального розвитку.

В середині адміністративного устрою гірських районів вирізняються поселення, яким надано статус гірських із своїми особливостями регулювання економічної діяльності та соціальних виплат населенню.

Значна подрібненість адміністративно-територіального устрою області ускладнює надання основних публічних послуг населенню у сільських територіях. З цією метою з 2015 року здійснювалася реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади, що має на меті створити оптимальну територіальну основу для ефективного управління та покращення якості надання публічних послуг населенню. Комплексний розвиток усієї території області неможливий без завершення формування в рамках адміністративно-територіальної реформи спроможних територіальних громад на базовому рівні АТУ, що відповідатимуть основним стандартам ЄС щодо територіального поділу.

4Наявність містобудівної документації на рівні регіону

Базовим планувальним документом території є Схема планування Львівської області (перспективний комплексний просторовий план до 2031 року).

Станом на 01 січня 2019 року із 1928 населених пунктів області 1657 забезпечені генеральними планами (86%), проте їх частина потребує внесення змін (оновлення).

У 2018 році розпочали розроблення планів 8 ОТГ (як окремих частин території районів).

На даний час за попередніми розрахунками та інформацією райдержадміністрацій, міськвиконкомів міст обласного значення та сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад є потреба у розробленні (внесенні змін) генеральних планів 211 населених пунктів.

Схема планування території Львівської області, розроблена УДНДІПМ «Діпромісто» у 2008 р. на замовлення Головного управління містобудування, архітектури та просторового розвитку Львівської облдержадміністрації. Схема планування території області згідно з проектом Державних будівельних норм України розроблена як прогнозний документ на розрахунковий термін, що становить 20 років - 2031 рік.

Проект виконаний на основі впровадження геоінформаційних систем і технологій від компанії ESRI (ArcView 3.2/8/2 та ArcINFO 8.2), а також електронної цифрової карти Львівської області, створеної підприємством «Київгеоінформатика».

Головним елементом Схеми є функціональне зонування території та встановлення режимів її використання. Завданнями планувальної організації стало визначення її функціональних елементів в якості каркасної основи просторового розвитку і формування планувальних районів, які б мали властивості територіальних систем.

Базові припущення і прогнози, покладені в основу Схеми:

- демографічний прогноз на початок 2031 року – трохи більше 2 580 тис. постійного населення.
- кількість зайнятих у господарстві області на перспективу збільшиться в 1,8 рази. Пріоритет надається невиробничій сфері (туди перемістяться близько 8% працездатного населення). Закріпиться статус області як важливого освітнього і інноваційного центру.
- структурно-технологічна трансформація промислового комплексу. У перспективі домінуючу роль має відігравати машинобудування, перш за все його високотехнологічні наукомісткі галузі.
- розвиток сільського господарства передбачає збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, зокрема зернових культур в 1,5 рази.
- розвиток оздоровчо-лікувального та рекреаційно-туристичного комплексу на базі унікальних кліматичних, бальнеологічних та історико-культурних ресурсів передбачає збільшення ємності оздоровчо-рекреаційних закладів у 2,5 рази.
- пріоритетним напрямком розвитку соціальної інфраструктури визначено розв'язання житлової проблеми, що дасть можливість реалізувати принцип розселення – кожній сім'ї – ізольована квартира або будинок.
- визначена необхідність створення мережі об'єктів соціальної інфраструктури для обслуговування населення та відпочиваючих на рівні європейських стандартів.

Не дивлячись на зростання невиробничої сфери, Львівська область у перспективі має зберегти статус значного індустріально-аграрного регіону, спеціалізованого на харчовій та легкій промисловості, нафтопереробленні, інноваційномісткому (в перспективі) машинобудуванні та високоіндустріалізованому сільському господарстві. Нової якості повинен набути транспорт і зв'язок, кількість зайнятих в яких зростає у 2031 році щонайменше з 64,1 тис. чол. до 95,5 тис. чол.

Нових рис набуде Львівщина як соціально-культурний центр. Закріпиться статус області як важливого освітнього і інноваційного центру (14,0% зайнятих у господарстві), який спеціалізується на продукуванні сучасних технологій та наданні науково-технічних послуг, розробці та впровадженні інформаційно-комунікаційних систем тощо.

Крім іншого у Львівській області будуть продовжувати активно формуватись нові функції, пов'язані з розвитком четвертинної сфери. В результаті подальшої розбудови ринкової інфраструктури (консалтинг, банківська та біржова діяльність тощо) область, насамперед м. Львів, посилить свою роль як важливий фінансовий та діловий центр країни.

Основним завданням функціонального зонування стало виділення, спираючись на комплексну оцінку території, окремих частин території з рекомендованими режимами господарської діяльності.

В межах Львівської області Схемою пропонується чотири основні напрямки розвитку території за видами переважного використання, а саме:

- I. Зона переважно містобудівного розвитку (урбанізації)
 1. Центральна - з центром у м. Львові;
 2. Північна - з центром в м.Червонограді;
 3. Південна – поліцентрична, з центрами в м.Дрогобич та м.Стрий.
- II. Зона переважно сільськогосподарського використання.
- III. Зона переважно оздоровчого та туристично-рекреаційного використання.
- IV. Зона переважно містобудівного розвитку прикордонних територій.

Важливим в контексті стратегічного планування економічного розвитку області є проектування промислових зон (промислове районування) на території області.

З огляду на значення і роль промислового та сільськогосподарського комплексів області, в нашому аналізі звернемо особливу увагу на ці розділи Схеми.

Рис. 5. Схема промислового районування території області

Схемою закріплюються так звані «старі» (або, традиційні) промислові вузли (Львівський, Миколаївсько-Новороздільсько-Жидачівський, Дрогобицько-Бориславсько-Стебниківський, Стрийський), а також прогнозуються «нові» промвузли: Червоноградсько-Доброутвірський на Півночі, Бродівський на Сході, Самбірсько-Добромільсько-Хирівський на Південному Заході області. Крім того, прогнозується формування кількох нових промислових центрів навколо міст Рава-Руська, Яворів, Буськ, Перемишляни, Турка, Сколе.

Демографічна ситуація, ринок праці

Головним ресурсом регіонального розвитку є люди і головною метою розвитку є забезпечення потреб людини у якісному та безпечному житті.

Львівська область є однією з найбільш населених українських областей з дуже високою щільністю населення та високим рівнем урбанізації.

За станом на 1 січня 2018 року у Львівській області проживало 2529,6 тис. осіб (6,0% від загальної кількості населення в Україні), серед них 1542,1 тис. проживали у містах та селищах міського типу, 987,5 тис. – у селах.

Чисельність населення

Демографічна ситуація, що склалась у Львівській області, як і в Україні загалом, характеризується депопуляцією – поступовим зменшенням кількості населення, яке розпочалось із середини 90-х років минулого століття. Основними причинами такого стану є зниження народжуваності та зростання рівня смертності.

За міжпереписний період від 12 січня 1989 року до 5 грудня 2001 року населення Львівської області скоротилось на 121,2 тис. осіб (-4,4%), від перепису населення 2001 року до кінця 2017 року – ще на 96,9 тис. осіб (-3,7%). Тобто за останніх майже три десятиліття Львівщина втратила понад 218

тис. населення (7,9%). У середньому за цей період населення області щорічно зменшувалось на 7,5 тис. осіб.

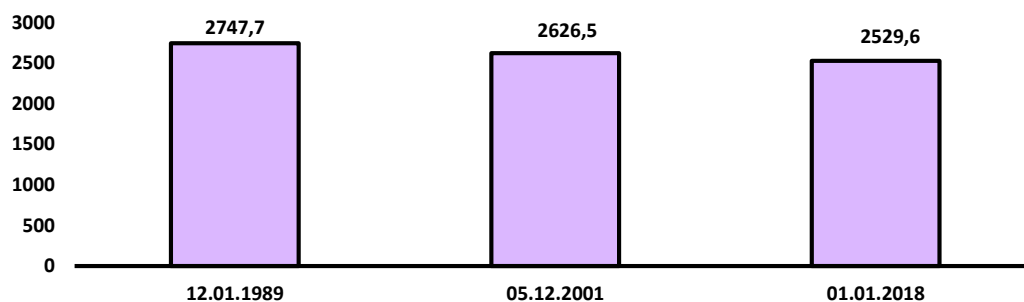

Рис. 6. Зміна чисельності населення 1989-2018 рр.

Упродовж 2017 року населення області зменшилось на 4419 осіб (на 0,2%). Скорочення населення спостерігалось в обласному центрі, усіх містах обласного значення та у шістнадцяти районах, крім Буського, Кам'янка-Бузького, Пустомитівського та Яворівського.

В Україні населення за минулий рік скоротилося на 198,2 тис. осіб, або на 0,5%. Серед регіонів України у 2017 році приріст населення зафіксовано лише у м. Києві, Київській та Дніпропетровській областях.

Порівняно з підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року, кількість населення області зменшилася на 3,7%. Упродовж 2003–2011 та 2013 років це зменшення було зумовлено як природним, так і міграційним скороченням, у 2012 та 2014–2017 роках природне скорочення населення переважало міграційний приріст.

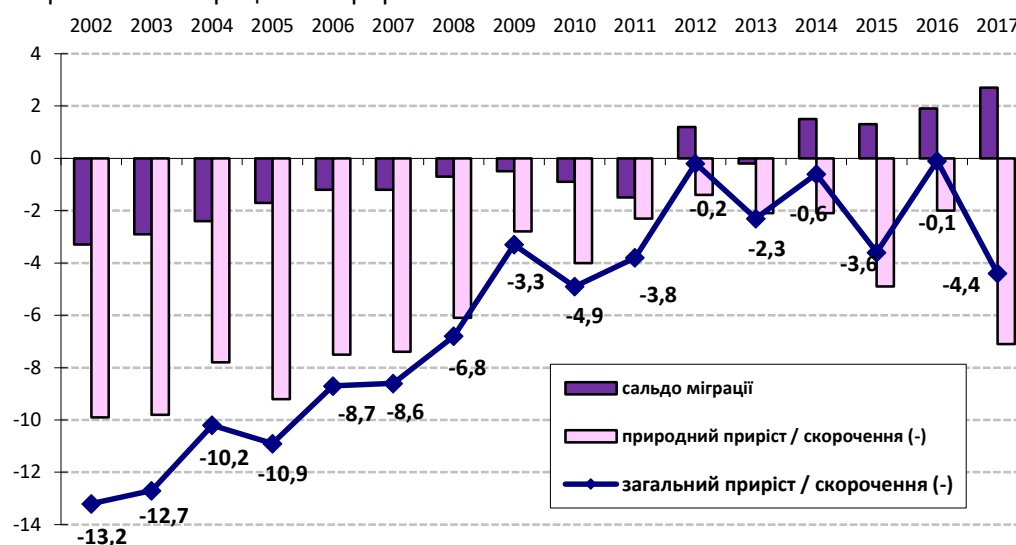

Рис. 7. Динаміка природного та загального приросту населення

За останні 16 років від часу перепису темп скорочення населення у Львівській області є значно меншим (-3,7%), ніж в Україні загалом (-7,9%), та одним із найнижчих серед областей після Закарпатської, Рівненської, Чернівецької, Волинської, Івано-Франківської, Одеської областей та м. Києва – єдиного регіону, де кількість населення збільшилась.

Серед районів області за цей період найбільше скоротилося населення Перемишлянського та Жидачівського районів – на 19,3% та 16,7% відповідно. Натомість у трьох районах області кількість жителів зростає: у Пустомитівському – на 6,6%, Яворівському – на 2,2%, Жовківському – на 1,4%.

Ще одним важливим аспектом демографічної ситуації в області став процес урбанізації: за 16 років, що минули від останнього перепису, міське населення області зменшилось лише на 1,1%, або на 16,6 тис. осіб, тоді як сільських жителів стало менше на 7,5% (на 80,3 тис. осіб). Внаслідок цього відбулись структурні зміни розподілу населення за типом поселення: на 5 грудня 2001 року у містах проживало 59% усього населення Львівської області, на початок 2018 року – 61%. Тобто внутрішні потоки міграції спрямовані з сіл у міста.

У державі загалом частка жителів міських поселень від останнього перепису населення зростає на 2,1 відсоткового пункту і станом на 01.01.2018 склала 69,3%.

На дату проведення перепису Львівщина за часткою міського населення посідала 11 місце серед областей України, а на початок 2018 року – 15 місце.

Віковий та статевий склад населення

Поступове збільшення частки людей старшого віку та зменшення частки молоді зумовлює старіння населення.

За шкалою ООН, населення вважається старим з часткою людей у віці понад 65 років більше 7%. У Львівській області на початок 2018 року цей показник досягнув 14,6%, а серед сільських жителів – 15,2% (в Україні – 16,5% та 17,4% відповідно).

Середній вік населення області на дату проведення останнього перепису населення, становив 37,4 року, на 1 січня 2018 року – 39,9 року. За цей період міське населення «постаріло» на 3,3 року (з 36,7 до 40,0 року), а сільське населення – на 1,2 року (з 38,5 до 39,7).

Вищий рівень смертності та менша тривалість життя серед чоловічого населення зумовлюють нижчий середній вік чоловіків. У 2017 році середній вік чоловіків становив 37,5 року, жінок – 42,1 року.

Таблиця 2. Середній вік населення

	12.01.1989	05.12.2001	01.01.2018
	років		
Україна	34,8	38,9	41,3
Львівська область	35,0	37,4	39,9
чоловіки	32,6	35,0	37,5
жінки	37,1	39,6	42,1
міські поселення	33,5	36,7	40,0
чоловіки	31,5	34,6	37,7
жінки	34,9	38,5	42,1
сільська місцевість	37,5	38,5	39,7
чоловіки	34,2	35,4	37,2
жінки	40,3	41,2	42,0

На структуру та динаміку населення впливають також демографічні процеси, закладені у попередні роки. Так після 2010 року у працездатний вік почало входити покоління, яке народилося у період низької народжуваності середини 90-х років. Як наслідок, розпочався процес не лише кількісного скорочення працездатного населення, але і якісне погіршення – старіння його економічно активної частини.

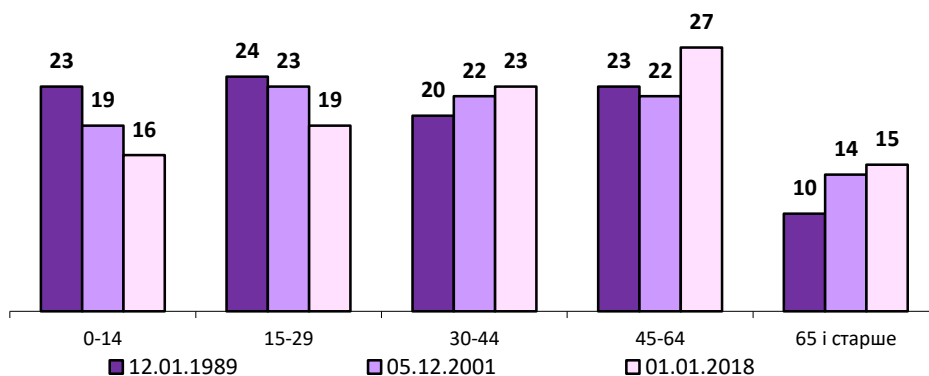

Рис. 8. Частка окремих вікових груп у загальній кількості населення Львівської області, %

Внаслідок старіння населення відбуваються структурні зміни у демографічному навантаженні, яке показує, скільки осіб віком 0–14 років та 65 і старших припадає на 1000 осіб працездатного віку 15–64 років.

У порівнянні з переписними даними 1989 та 2001 років загальне навантаження на населення працездатного віку дещо зменшилось. Проте відбулись структурні зміни такого навантаження: зменшилось навантаження особами 0–14 років та зросло особами вікової категорії 65+.

Середній показник демографічного навантаження в Україні станом на початок поточного року становив 470 осіб – 227 особами 0–14 років та 243 особами віком 65 і старшими. Показник демографічного навантаження в області один з найнижчих серед регіонів після Харківської області та м. Києва (439 та 449 осіб відповідно). Найвищий рівень демографічного навантаження спостерігається у Вінницькій, Кіровоградській (по 496 осіб) та Чернігівській (495 осіб) областях.

За статевим складом населення області переважають жінки – у середньому на 1000 жінок припадає 901 чоловік. Кількість чоловіків на початок 2018 року становила 1190,5 тис. осіб (47,4%), жінок – 1320,7 тис. осіб (52,6%). Кількісна перевага жінок над чоловіками спостерігається у віці після 40 років і з кожним наступним роком збільшується.

На початок 2018 року 10,3% чоловіків та 18,3% жінок мали понад 65 років. Рівень старіння у жінок значно вищий, як у чоловіків – кількість жінок віком 65+ на 20% перевищує кількість дівчаток віком 0–14 років, тоді як кількість чоловіків у віці 65+ на 41% менша, як кількість хлопчиків віком 0–14 років.

У 2017 році середня очікувана тривалість життя населення при народженні у Львівській області становила 73,5 року, для чоловіків – 68,5, для жінок – 78,4 року (в Україні – 72 роки, 67 та 76,8 року відповідно).

Статеві-вікова піраміда населення області має дві особливості, на які слід звернути увагу.

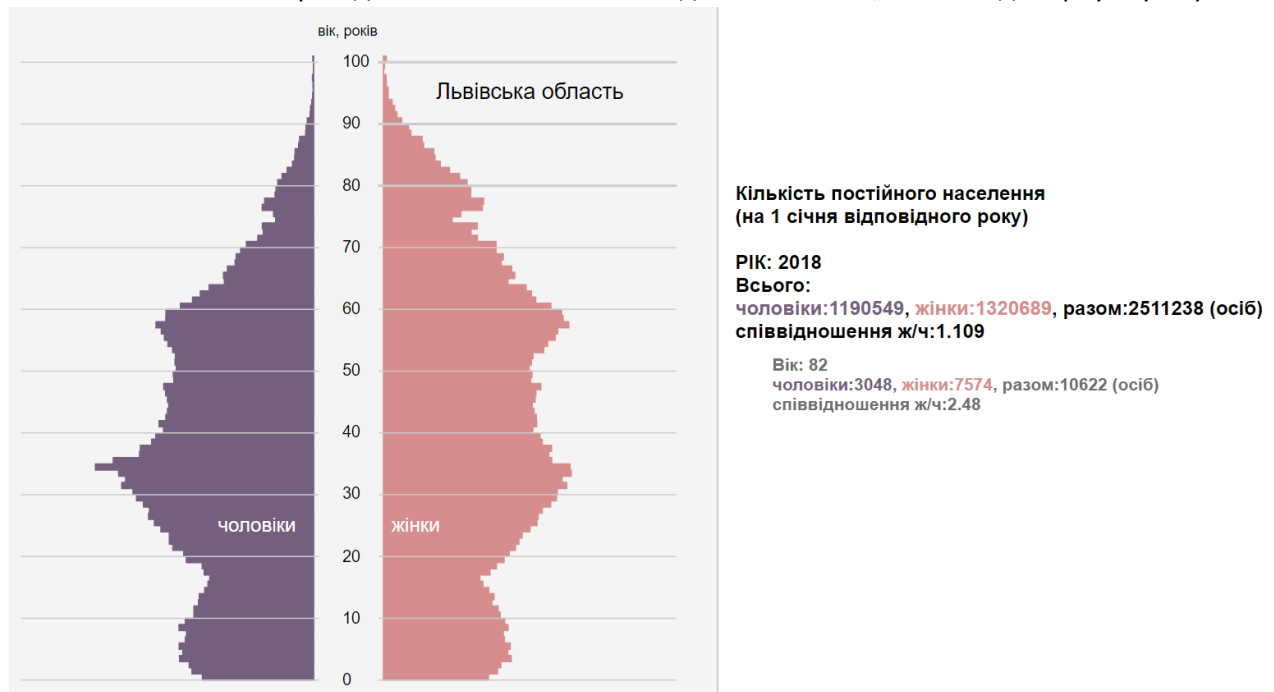

Рис. 9. Розподіл населення за віком у 2018 році

По-перше, тут спостерігається розширення діаграми у віковій групі 50-56 роки та у віковій групі 72-76 років, причому це розширення відбувається більше за рахунок жіночої частини населення. По-друге, статеві-вікова піраміда населення виглядає відносно симетричною у молодших вікових групах. Це вказує на те, що різниця між частками чоловічого та жіночого населення у Львівській області великою мірою пояснюється дисбалансом у старших вікових групах. Найбільше диспропорція між чоловічим населенням і жіночим є помітною у віковій групі старше 60 років, де чоловіків майже вдвічі менше, ніж жінок

Природний рух

Найвищий рівень приросту населення в області зафіксовано у період 1955–1965 років, що забезпечувалося високим рівнем народжуваності і низьким рівнем смертності.

Перевищення кількості померлих над кількістю народжених, що спостерігається з 90-х років минулого століття, зумовило процес природного скорочення населення.

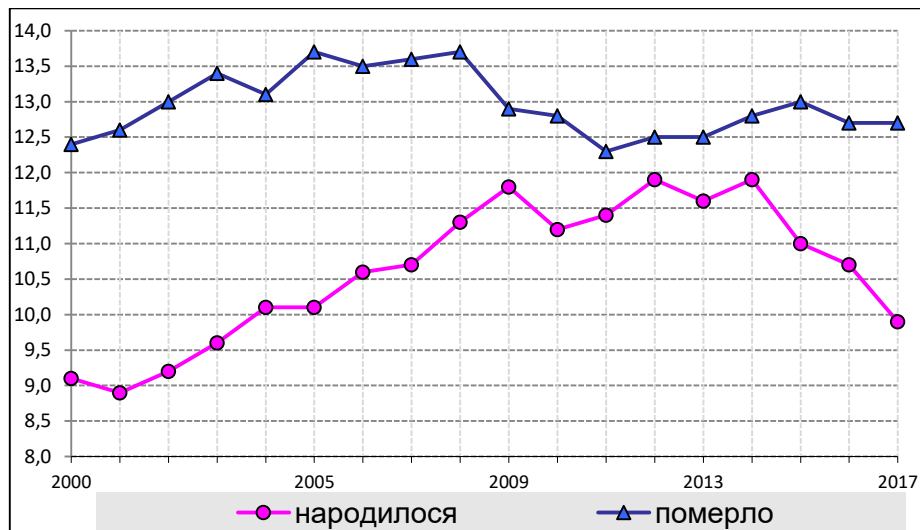

Рис. 10. Динаміка народжуваності/смертності (2000-2017 рр.)

Народжуваність

У 2017 році в області народилося 25 тис. дітей – 12,9 тис. хлопчиків та 12,1 тис. дівчаток. На 100 новонароджених дівчаток припало 106 хлопчиків. Порівняно з попереднім роком кількість народжених зменшилась на 2,1 тис., або на 7,9%. Рівень народжуваності продовжує знижуватись – у 2017 році він становив 99 немовлят на 10 тис. наявного населення області, що на 8 дітей менше порівняно з 2016, та на 20 новонароджених менше, як у 2014 році (у цьому році зафіксована найвища народжуваність в області з початку століття).

Народжуваність у сільській місцевості є традиційно вищою – у 2017 році на 10 тис. сільських мешканців припало 109, на таку ж кількість містян – 92 новонароджених.

Найвищий рівень народжуваності на Львівщині упродовж низки років спостерігався у Турківському, Яворівському (у 2017 році – по 125 народжених дітей на 10 тис. населення) та Сколівському (121 дитина) районах; у минулому році до цього переліку додався Миколаївський район (122 немовляти на 10 тис. населення). Найнижчий рівень за останні 4 роки зафіксовано у містах Новому Роздолі та Дрогобичі (у минулому році – 72 та 78 новонароджених на 10 тис. населення міста відповідно).

Рівень народжуваності у Львівській області перевищує загальнодержавний показник (94 немовляти на 10 тис. наявного населення). Серед регіонів України лідерами за народжуваністю є Рівненська, Закарпатська та Волинська області (коефіцієнти народжуваності у 2017 році становили 124, 114 та 115 немовлят у розрахунку на 100 тис. населення відповідного регіону).

Поступово зростає вік материнства. До 2010 року найвищий рівень народження серед жінок фертильного віку належав матерям віком 20–24 років, у подальшому – матерям віком 25–29 років. Продовжує знижуватися рівень народжуваності жінок віком до 19 років та зростати серед жінок старших вікових категорій.

Переважну більшість дітей у Львівській області народжують жінки віком 25–29 років (у 2017 році – 6267 дітей, або 35,7% від усіх народжених у області). Первістків найчастіше народжують матері віком 20–24 роки. У 2017 році вони народили 40% з 11331 дітей, народжених першими.

Середній вік жінок при народженні дитини у Львівській області у 2017 році становив 27,8 року, у середньому в Україні – 27,6 року.

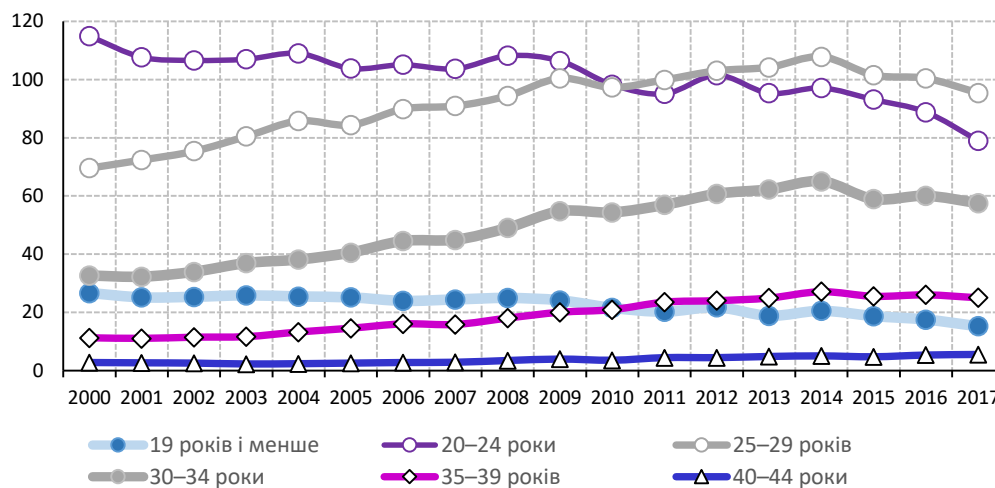

Рис. 11. Динаміка рівня народжуваності за віком матері (на 1000 жінок відповідної вікової групи)

Одним з важливих демографічних показників є сумарний коефіцієнт народжуваності, або рівень фертильності – показник, що відображає гіпотетичну кількість народжень у однієї жінки за все її життя за умов збереження існуючих рівнів народжуваності у кожному віці незалежно від смертності та змін вікового складу. Для простого заміщення поколінь сумарний коефіцієнт народжуваності має бути не нижчим за 2,15–2,33, тобто в ідеалі дві третини жінок фертильного віку мали б народити 2 дитини, щоб замінити батьків, а ще третина – трьох дітей, щоб компенсувати більшу ймовірність народити хлопчика і ранньої смерті жінки до закінчення віку, коли вона може народити дитину. Якщо сумарний коефіцієнт народжуваності нижчий, кожне нове покоління стає менш чисельним, ніж попереднє.

У 2017 році сумарний коефіцієнт народжуваності у Львівській області становив 1,39 дитини на одну жінку фертильного віку (або приблизно 7 дітей на 5 жінок). Зазвичай він є вищим у сільського населення (1,58 дітей проти 1,26 у міського). З початку 90-х років коефіцієнт фертильності скоротився на 28%, у міського населення Львівщини – на 27%, у сільських жителів – на 32%.

В Україні у 2017 році найвищий сумарний коефіцієнт народжуваності, близький до рівня відтворення населення, спостерігався лише серед сільських мешканців Рівненської області – 2,05 дитини на 1 жінку фертильного віку. Найнижчий показник зафіксований серед містян Харківської (1,13 дитини), Чернівецької та Чернігівської (по 1,14 дитини) областей.

Переважна більшість дітей у Львівській області народжуються у шлюбі. Жінки, які не перебували у зареєстрованому шлюбі, у 2017 році народили 7,8% від загальної кількості народжених (1943 дитини). Частка позашлюбних народжень у матерів – мешканок міст становила 8,3%, у сільських матерів – 7,1%. В Україні загалом цей показник був значно вищий – поза шлюбом народилось 20,5% дітей.

Смертність

Рівень смертності у Львівській області є нижчим, як загальнодержавний показник, проте динаміка смертності в області відповідає тенденціям, що спостерігаються в Україні загалом.

Зростання рівня смертності розпочалось з початку 90-х років. Якщо у 1990 році в області померло 106 осіб у розрахунку на 10 тис. мешканців, то у 1995 – 124 особи, тобто зростання становило 17% (в Україні зростання становило 27%). З початку 2000-х років розпочалася нова хвиля зростання смертності і у 2005 році досягла свого піку – в області на 10 тис. населення померло 138 осіб (в Україні – 167 осіб). Надалі цей рівень почав поступово знижуватись.

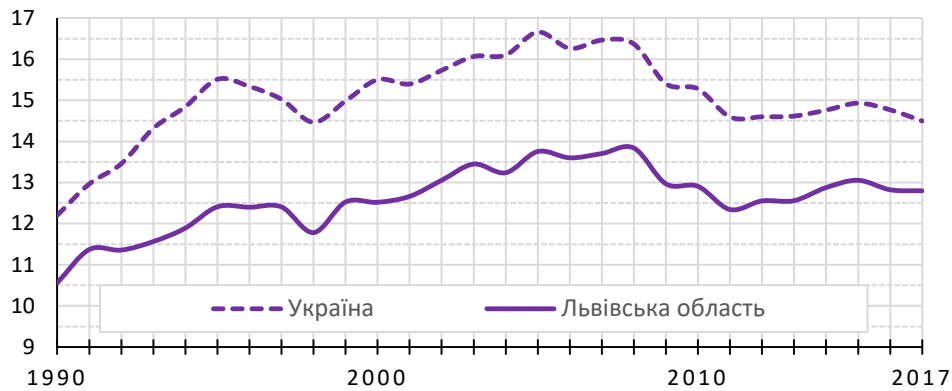

Рис. 12. Порівняння рівня смертності України та Львівської області (осіб на 1000 наявного населення)

У 2017 році у Львівській області померло 32,1 тис. осіб. Рівень смертності становив 127 осіб на 10 тис. наявного населення.

Порівняно з 1990 роком кількість померлих збільшилась на 3238 осіб, а рівень смертності – на 20%. Відносно 2005 року померло на 3184 особи менше, коефіцієнт зменшився на 8%. Незначне скорочення показників 2017 року спостерігалось і порівняно з попереднім роком – померло на 176 осіб менше, коефіцієнт смертності знизився на 1,2%.

Рівень смертності населення сільської місцевості зазвичай більш ніж на третину перевищує аналогічний показник у міській місцевості (у 2017 році розрив склав 36,9%).

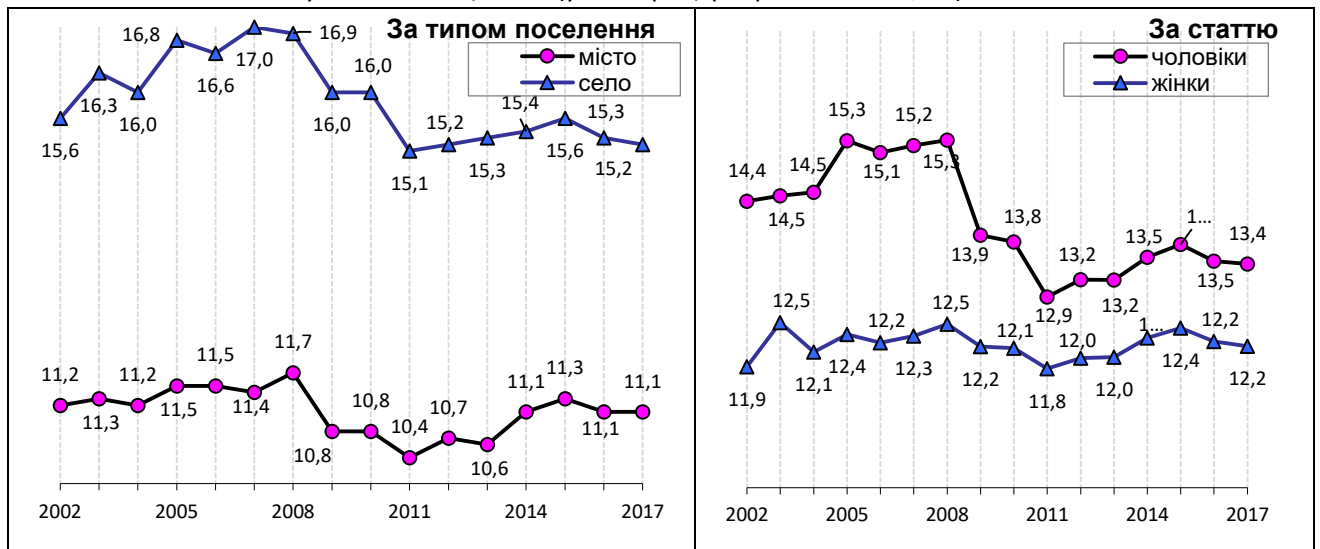

Рис. 13. Динаміка рівня смертності у Львівській області (осіб на 1000 наявного населення)

Смертність чоловічого населення вища, як жіночого – різниця у рівні смертності за статевую ознакою коливається від 10% і до 24%.

У чоловіків ризик передчасної смертності значно вищий, як у жінок. У 2017 році рівень смертності чоловічого населення після досягнення 15 років був утричі, а в окремих вікових групах і у 4 рази вищий, як у жінок. І лише після 80 років ці показники для обох статей дещо вирівнюються. Різке зростання рівня смертності у чоловіків розпочинається у віці 40–44 роки, тоді як у жінок – після 60 років.

Серед причин смерті переважають хвороби системи кровообігу (у 2017 році – 80 померлих на 10 тис. населення області, або 62,4% усіх померлих), новоутворення (17, 13,6%), зовнішні причини захворюваності та смерті (7, 5,3%), хвороби органів травлення (5, 3,7%), хвороби органів дихання (3 померлих на 10 тис. населення, 2,6%). У віці до 40 років основні причини смерті населення загалом – це зовнішні причини захворювання та смерті, у старших – хвороби системи кровообігу.

Для жінок віком 30–59 років першість за причинами смерті – за новоутвореннями (у 2017 році таку причину смерті встановили у 38% померлих жінок вказаного віку).

Смертність у чоловіків від новоутворень підвищується після 55 років. У минулому році з таким діагнозом померло 780 чоловіків віком 55–64 роки, що становило чверть померлих у цьому віці.

Найвищий рівень смертності спостерігається у Перемишлянському та Жидачівському районах (у 2017 році – 187 та 165 осіб на 10 тис. наявного населення відповідного району), найнижчий – у Яворівському, Пустомитівському та Жовківському районах (у 2017 році – 101, 124 та 126 осіб відповідно). Зазвичай нижчий за загальнообласний показник смертності і у містах обласного значення.

Рівень смертності немовлят почав відчутно знижуватись після 2000 року, проте коливання усе ж були присутні. За період 2000–2016 років у Львівській області смертність дітей у віці до 1 року знизилась на 45,1%: зі 122 до 67 дітей померлих у віці до 1 року на 10 тис. живонароджених. У 2017 році цей показник становив 92 дитини на 10 тис. живонароджених, що на 37% більше, як у 2016 році і на чверть менше, як у 2000 році.

Порівняння з іншими регіонами

Демографічна ситуація в області за останні роки зберігала постійну тенденцію до погіршення. Так, коефіцієнт народжуваності (у проміле) знизився з 10,9 у 2013р. до 9,9 у 2017р., натомість загальна смертність зросла з 10,6 до 12,7‰ і, таким чином, загальний коефіцієнт приросту впав з 0,3 до -2,8‰, тобто з позитивного став негативним, що свідчить про скорочення чисельності населення або його депопуляцію. Слід відмітити, що всі ці вищезгадані показники є кращими, ніж в цілому по Україні. Щодо порівняння з іншими областями, то вони є кращими ніж у Харківській області і фактично перебувають на рівні Івано-Франківської області, за винятком загальної смертності, де цей показник у 2017 році є нижчим.

Позитивним є деяке збільшення середньої очікуваної тривалості при народженні з 73,28 до 73,49 років, що є вищим показником від середньоукраїнського, Харківської та Івано-Франківської областей.

Динаміку зміни вищезгаданих показників за останніх 5 років наведено у таблицях.

Таблиця 3. Середня очікувана тривалість життя при народженні, років

Назва регіону	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
Україна	71,37	71,37	71,38	71,68	71,98
Львівська область	73,28	73,08	73,33	73,55	73,49
Харківська область	72,14	71,11	71,15	71,46	71,88
Івано-Франківська область	73,15	73,08	73,18	73,72	73,48

Міграційний рух населення

У 2017 році в області міграційними переміщеннями було охоплено 55,5 тис. осіб, що на 1,6 тис. менше, ніж попереднього року. Потік прибулих становив 29,1 тис. осіб і зменшився на 1,9 тис. осіб; потік вибулих – 26,4 тис. осіб і збільшився на 0,4 тис. осіб. Додатне сальдо міграції у 2017 році становило 2666 осіб або 1,1 особи у розрахунку на 1000 осіб.

Мешканці міст і селищ міського типу більш мобільні. У 2017 році у міських поселеннях коефіцієнт прибуття становив 11,8 особи на 1000 осіб наявного населення, а вибуття – 11,6 особи, тоді як у сільській місцевості – відповідно 11,0 та 8,6 особи.

Міграційні процеси впливають на статеву–вікову структуру населення та трудовий потенціал області. Більшість мігруючого населення – це особи у віці 15–64 роки, їх питома вага серед усіх мігрантів у 2016 році склала 79,2%, дітей у віці 0–14 років – 15,6%.

Найбільша перевага кількості прибулих над вибулими була у Пустомитівському (1335 осіб), Яворівському (398 осіб), Кам'янка-Бузькому (295 осіб), Буському (229 осіб) районах та м. Львові (772 особи). Зменшення кількості населення за рахунок міграції відбулося майже у всіх містах обласного значення (крім Львова) та у Бродівському, Жидачівському, Жовківському, Самбірському, Сколівському, Сокальському та Турківському районах.

Висновки

Порівняно з підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року, кількість населення області зменшилася на 96,9 тис. осіб.

Поступове збільшення частки людей старшого віку та зменшення частки молоді зумовлює старіння населення, зростання середнього віку населення області.

Перевищення кількості померлих над кількістю народжених, що спостерігається з 90-х років минулого століття, зумовило процес природного скорочення населення.

Рівень народжуваності продовжує знижуватись – у 2017 році він становив 99 немовлят на 10 тис. наявного населення області, що на 8 дітей менше порівняно з 2016, та на 20 новонароджених менше, як у 2014 році.

Рівень смертності залишився на рівні попереднього року і становив 127 осіб на 10 тис. населення області. Серед причин смерті переважають хвороби системи кровообігу, новоутворення та зовнішні причини захворюваності та смерті.

Порівняно з 2016 роком кількість шлюбів збільшилась на 3,3%, проте відносно 1990 року зменшилась на третину. Зростає середній вік тих, хто реєструє шлюб.

Міграційні процеси мають суттєвий вплив на трудовий потенціал області та структуру населення.

Розвиток інфраструктури

Транспортна інфраструктура

Львівська область забезпечена розвиненою мережею транспортних комунікацій, ділянки яких проходять за напрямками міжнародних європейських доріг, сприяють пропуску транзитних транспортних потоків через регіон, що обумовлює його стратегічне значення у розвитку економіки країни.

Львівська область обслуговує достатньо розвинутий транспортний комплекс, який є найпотужнішим на заході України. З області достатньо близько до кордону з Республікою Польща, що є важливим для товаровиробників, інвесторів і туристичної діяльності.

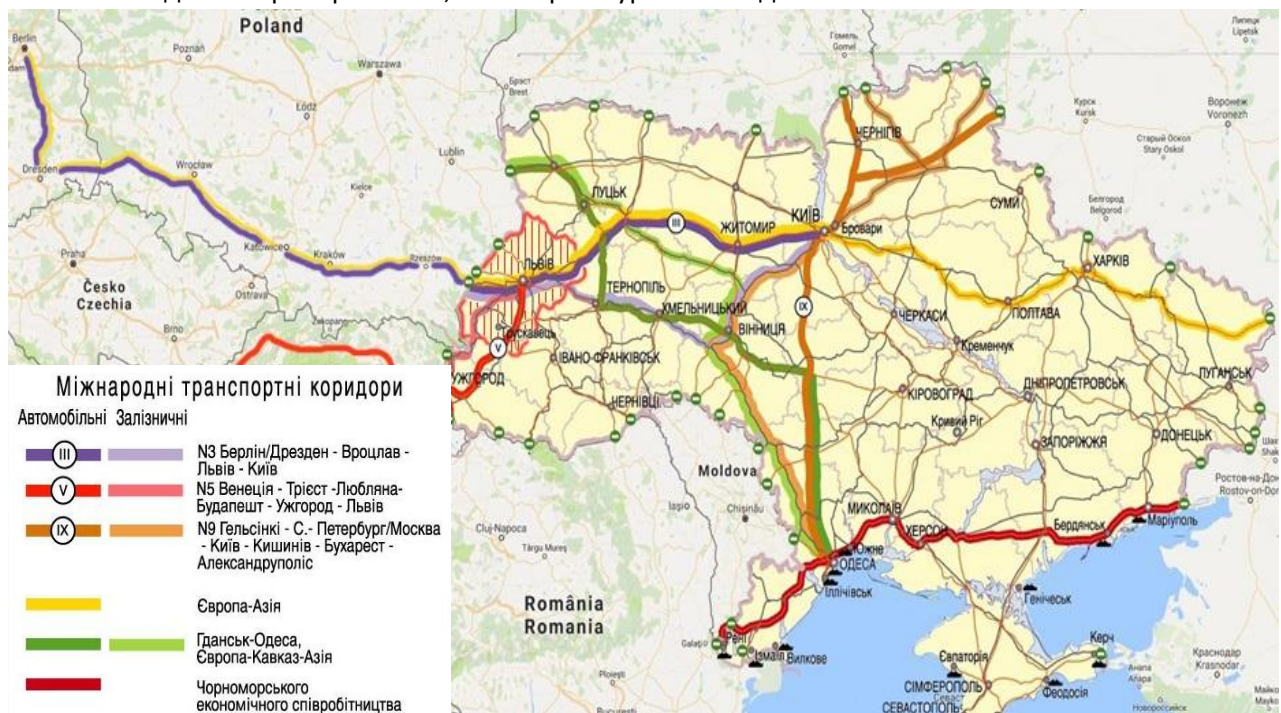

Рис. 14. Залізничні та автомобільні міжнародні транспортні коридори, що проходять через Львівську область

Через Львівську область проходять міжнародно комунікації, які з'єднують Україну з Польщею, Румунією, Словаччиною та Угорщиною:

міжнародний Критський транспортний коридор № 9 Гельсінкі – Выборг – Санкт-Петербург – Псков – Москва – Калінінград – Київ – Любашівка/Роздільна – Кишинів – Бухарест – Димитровград – Александрополіс;

міжнародний транспортний коридор №5 Венеція-Трієст-Любляна-Будапешт-Ужгород-Львів;

міжнародний транспортний коридор №3 Берлін/Дрезден-Вроцлав-Львів-Київ.

автодороги міжнародного значення (М-06 Київ – Чоп, М-09 Львів – Рава-Руська, М-10 Львів – Краковець, М-11 Львів – Шегині, М-12 Стрий – Тернопіль – Кропивницький – Знам'янка);

автодороги національного значення (Н-02 Львів – Тернопіль, Н-09 Мукачеве – Івано-

Франківськ – Рогатин – Львів, Н-10 Стрий – Івано-Франківськ – Чернівці – Мамалига, Н-13 Львів – Самбір – Ужгород, Н-17 Львів – Радехів – Луцьк);

автодороги регіонального значення (Р-15 Ковель – Володимир-Волинський – Червоноград – Жовква, Р-39 Броди – Тернопіль, Р-40 Рава-Руська – Яворів – Судова Вишня);

автодороги територіального значення (16 доріг), які сполучають область і Україну з країнами Центральної, Східної та Південно-східної частини Європи.

Інфраструктура транспортного комплексу складається із споруд та обладнання зовнішнього транспорту (залізничного, автомобільного, повітряного), мережі зовнішніх транспортних артерій, а також внутрішньоміської транспортної системи населених пунктів.

Залізничний, автомобільний і повітряний види транспорту забезпечують вантажні і пасажирські перевезення у всіх видах сполучення – міжнародні, міжрегіональні і внутрішньорегіональні.

Львівська область має розгалужену мережу автомобільних доріг (державного та місцевого значення), яка забезпечує вантажні та пасажирські потоки внутрішньодержавні (України), транзитні транспортні потоки (Європи), та внутрішньообласні.

Територією області проходять ділянки автомобільних транспортних коридорів, які навантажені переважно транспортними потоками з Центральної Європи (коридор №3) та Південної Європи (коридор №5).

Рис. 15. Митні переходи, дороги, заплановані дороги¹

Львівський регіон розвивається спільно з польською частиною як єдина просторова структура і є провідником для інтеграції нашої країни до європейської спільноти. Для забезпечення потреб економічного співробітництва України з Польщею у межах українсько-польського кордону працює мережа пунктів пропуску.

Головним транспортним вузлом області є м. Львів, через який проходять основні міжнародні залізничні і автомобільні магістралі, в якому зосереджені об'єкти різних видів транспорту по обслуговуванню перевезень пасажирів і вантажів у всіх видах сполучення.

Основні автодороги та залізниці проходять майже паралельно, одними коридорами, що з одного боку створює конкуренцію перевезень, проте з іншого боку існують частини території області із малою кількістю доріг і населенні пункти яких слабо зв'язані з рештою території області.

Завдяки поживленню упродовж останніх років економічних процесів в державі і вжитим заходам із перебудови транспортної галузі, забезпечено стабілізацію і поступове зростання основних економічних показників народного господарства, в тому числі транспортного комплексу області –

¹ <http://www.invest-lvivregion.com>

зростає об'єм транзитних перевезень, нарощуються поступово обсяги перевезень вантажів і пасажирів.

За 2018 рік підприємствами транспорту перевезено 29,6 млн. т вантажів, що на 20,4% більше, ніж за 2013 рік. Зростання відбулося в основному за рахунок збільшення обсягів перевезень вантажів автомобільним транспортом (зросли на 20,5%), обсяги залізничних вантажоперевезень - на 19,4 %. Нижче наведена динаміка об'ємів вантажних і пасажирських перевезень і розподіл їх між видами транспорту за ряд років.

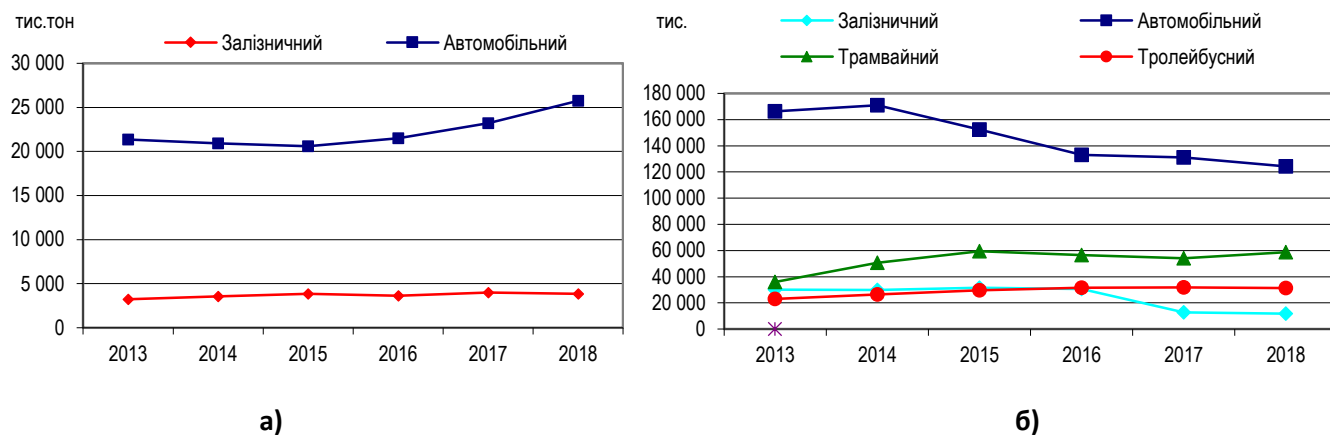

Рис. 16. Перевезення вантажів (а) та пасажирів (б) за видами транспорту

Найбільше зростання обсягів пасажироперевезень спостерігається трамвайним (63,6%) та тролейбусним (36,3%) транспортом. Водночас падають показники залізничного та автомобільного перевезень.

Окремо слід відзначити стрімке зростання пасажироперевезень у авіації зростання з 585 тисяч у 2014 році до 1,627 тис у 2018 році (178% приросту).

Збільшення обсягів міжнародного транзиту територією області може стати важливим фактором стабілізації та структурної перебудови її економіки. У подальшому очікується збільшення транзитних перевезень територією України через Львівську область.

Характеристика існуючого стану транспортної системи регіону свідчить про наявність достатньо досить потужної його інфраструктури і розвиненої мережі автомобільних магістралей і залізниць. Для освоєння очікуваних об'ємів вантажних і пасажирських перевезень на найближчу перспективу, існуючого потенціалу транспортного комплексу в основному достатньо, при умові проведення робіт по його модернізації.

Однією з найгостріших проблем для всіх видів транспорту є високий рівень амортизації виробничих фондів, передусім рухомого складу, невідповідність їх технічного рівня сучасним вимогам, недостатність об'ємів інвестицій, що вкладаються в техніко-технологічну модернізацію і розвиток. Зношеність рухомого складу негативно впливає на кількісні і якісні показники транспортної галузі, безпеку руху, екологічний стан навколишнього середовища, стримує розвиток внутрішніх об'ємів перевезень і транзиту.

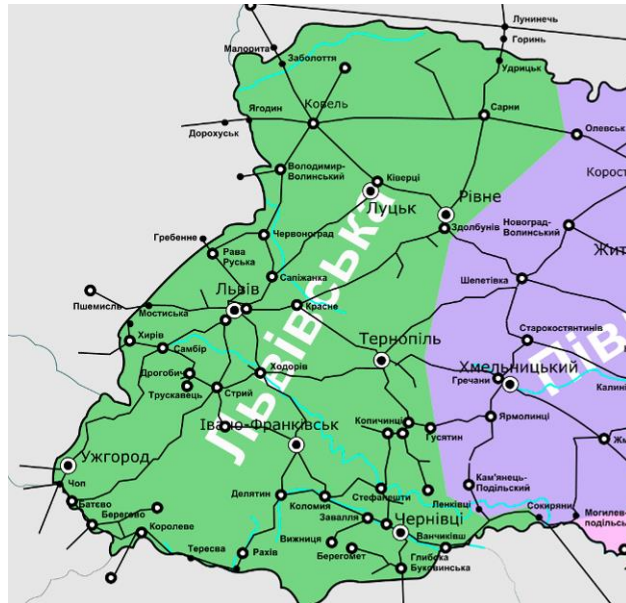
Авіаційний транспорт

На території області розташований Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького — найбільше летовище у Західній Україні за пасажиропотоком та маршрутною мережею, яка складається з 40 напрямків (38 міжнародні та 2 внутрішні). Потенційна зона охоплення аеропорта 10,5 млн. осіб, довжина злітно-пасажирської служби 3305 м.

Термінал «А» загальною площею 39 тис. кв.м містить 9 виходів на посадку, з них 4-телетрапи, 28 стійок реєстрації, 2 кіоски самореєстрації, 18 пунктів проходження паспортного контролю та 12 пунктів проходження на авіаційну безпеку.

Новий аеровокзал було збудовано з урахуванням потреб людей з обмеженими фізичними можливостями. Відтак усі зони та приміщення терміналу обладнані таким чином, щоб забезпечити комфортне пересування та обслуговування неповносправних пасажирів.

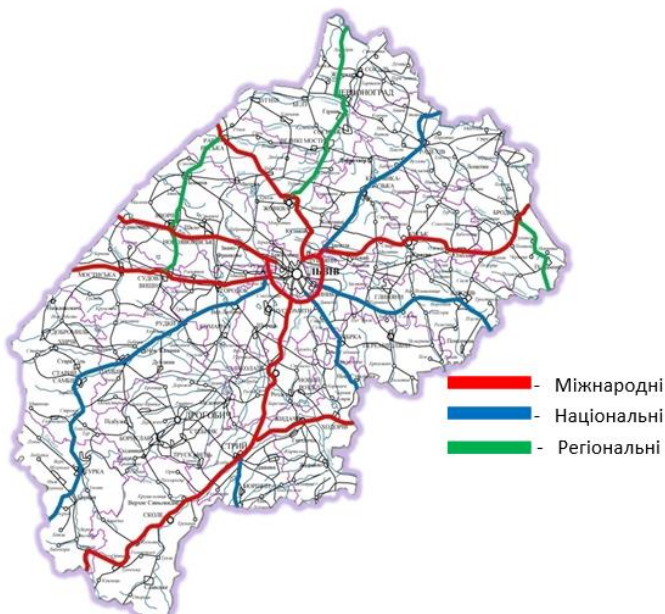
На сьогодні Львівщина має авіасполучення із 17 країнами світу (Польща, Німеччина, Австрія, Італія, Іспанія, Греція, Латвія, Литва, Словаччина, Азербайджан, Данія, Туреччина, Єгипет, Чорногорія, Туніс, Білорусія та Велика Британія), які обслуговують 20 авіакомпаній, таких як: «Австрійські авіалінії», «Ernest Airlines», «ЛОТ Польські Авіалінії», «Турецькі авіалінії», «Міжнародні авіалінії України», «Pegasus Airlines», «Люфтганза», «Wizz Air», «Еллінейр», «Азербайджанські авіалінії», «Belavia», «ЯнЕйр», авіакомпанія «Ernest» та ін.

Найважливішими залізничними напрямками є: Львів-Київ, Львів-Одеса, Трускавець-Київ та Київ-Перемишль.

Станом на 2018 р. протяжність автомобільних доріг загального користування Львівської області становила **8392,3**, з яких державного значення – 1866,3 км доріг загального користування державного значення, у тому числі: міжнародних – 552,0 км, національних – 347,1 км, регіональних – 148,5 км, територіальних – 818,7 км; місцевого значення – 6526,0 км, з них: обласних – 832 км, районних – 5681,9.

В Львівській області працює 232 автобуси пристосованих для перевезення людей з обмеженими фізичними можливостями, з них: 5 – на міжміських автобусних маршрутах, 27 – на приміських

автобусних маршрутах, а саме в районах, 200 – на міських автобусних маршрутах.

Рис. 18. Головні автомагістралі Львівської області

Крім цього, на міських маршрутах у м. Львові працює 83 тролейбуси, з них 23 пристосовані для перевезення осіб з інвалідністю, 131 трамвай, з них 9 які пристосовані для перевезення осіб з інвалідністю та обладнані світлодіодними показниками маршрутів та звуковою системою оголошення зупинок.

Мережа існуючих доріг загального користування Львівської області в цілому дозволяє здійснювати автотранспортне сполучення в регіоні, але технічний стан її потребує проведення значних робіт із будівництва, реконструкції, капітального ремонту. Окремі ділянки існуючої мережі державних і місцевих доріг проходять безпосередньо територією населених пунктів, що призводить до поєднання автотранспортних потоків міждержавних-транзитних, регіональних і міських, чим порушується однорідність потоку транспорту, підвищується аварійність, знижується швидкість руху та погіршується екологія.

Висновки

1. Вдале розміщення та наявність міжнародних транспортних коридорів, важливих магістральних залізниць все це відіграє провідну роль у нарощуванні вантажоперевезень і розвитку транспортного вузла (логістичного хабу).

2. Мережа існуючих доріг загального користування Львівської області в цілому дозволяє здійснювати автотранспортне сполучення в регіоні, але технічний стан її потребує проведення значних робіт із будівництва, реконструкції, капітального ремонту.

Інфраструктура системи зв'язку

Телефонія та інтернет

В області працюють більше 200 суб'єктів ринку зв'язку різної форми власності та підпорядкування, які надають телекомунікаційні послуги (телефонного, комп'ютерного зв'язку, проводового радіомовлення, ефірного телерадіомовлення та інше) і послуги поштового зв'язку.

Уся область підключена до мережі "Інтернет". Основними операторами зв'язку в області є: Львівська дирекція АТ «Укрпошта»; Львівська філія Концерну радіомовлення, радіозв'язку та телебачення, ДП НТЦ «УАРИТ»; ТзОВ «Телекомунікаційні системи»; ТзОВ «Лайфселл»; Західний регіон ПрАТ «Київстар»; Регіон Захід ПрАТ «Водафон Україна», Львівська філія ТзОВ КТМ «Воля-Кабель».

Як видно із графіку – на 7 разів зросла кількість абонентів інтернету з 238 тис у 2013 році до 1,6 млн у 2018 році, при чому це відвівається на фоні падіння кількості абонентів інших видів телекомунікацій.

Таблиця 4. Кількість абонентів мережі Інтернет, тис. осіб

	2014	2015	2016	2017	2018
Україна	3945,6	4964,3	14778,2	22625,8	23825,7-
Івано-Франківська	69,2	80,8	308,3	566,2	581,1
Львівська	254,2	273,1	1094,1	1410,3	1664,8
Харківська	168,0	201,3	836,9	1345,2	1402,4

Таблиця 5. Кількість абонентів мобільного зв'язку (тис.)

	2014	2015	2016	2017	2018
Україна	61170,2	60720,1	56717,9	55714,7	57606,6
Івано-Франківська	1756,2	1594,6	1582,0	1572,5	1584,2
Львівська	3497,1	3068,4	2851,5	2750,7	3250,0
Харківська	4227,7	4436,9	4217,4	4109,6	4543,5

Основними тенденціями розвитку галузі зв'язку є:

- подальше впровадження та розширення території покриття телекомунікаційних мереж рухомого (мобільного) зв'язку, завдяки чому відбулось суттєве зростання обсягу споживання Інтернет трафіку, зростання користування споживачами різноманітних месенджерів для передавання/приймання голосових викликів, аудіо, відео та текстових повідомлень за допомогою мережі Інтернет;

- динамічне зростання ринку послуг широкосмугового доступу (ШСД), в тому числі за рахунок збільшення кількості нових підключень абонентів, зростання споживання Інтернет, збільшення кількості ліній фіксованого ШСД, які організовані з використанням волоконнооптичних технологій та радіотехнологій безпроводового доступу (Wi-Fi), у порівнянні з кількістю мідних ліній, коаксіального кабелю, супутникових каналів.

Однак, популярність фіксованого зв'язку в Україні невинно знижується, станом на 1 січня 2019 року кількість абонентів цього виду телекомунікаційних послуг у містах порівняно з аналогічною датою 2018 року скоротилася на 14,5%, в селах – на 23,1%. В основному це спричинено розвитком мобільної мережі, А також тривалою відсутністю телефонного зв'язку у споживачів у зв'язку із значною кількістю випадків викрадення та пошкодження мідних кабелів та інших технічних засобів телекомунікацій операторів фіксованого телефонного зв'язку.

Інфраструктура ЖКГ

Водопостачання та водовідведення

Централізованим водопостачанням в Львівській області забезпечені споживачі: 42 міста (із 44), 16 селищ міського типу (із 34), 211 сільських населених пункти (із 1850).

Водопостачання населених пунктів області здійснюється з відкритих, змішаних та підземних водозаборів. Географія населених пунктів вказана в додатку-таблиці "Вода". В тому числі відсутнє централізоване водопостачання у таких селах як Іванівці Жидачівського району, Черчик Яворівського району, від с.Бендюга Сокальського району до м.Червоноград, с. Ліщин Жидачівського району, від с.Ямне до с.Тадані Кам'янка-Бузького району, с.Бірки Яворівського району.

Основним джерелом водопостачання міста Львова є ЛМКП «Львівводоканал».

В області функціонують 51 водопровідно-каналізаційні господарства, 519 свердловин, 497 насосних станцій. Кількість споруд для зберігання води становить 139.

Централізованим водовідведенням в Львівській області забезпечені споживачі: 39 міст (із 44); 13 селищ міського типу (із 34); 11 сільських населених пунктів (із 1850).

В області функціонують 137 каналізаційних насосних станцій, 169 очисних споруд.

Діяльність у сфері централізованого водопостачання та водовідведення здійснюють 51 суб'єктів господарювання різних форм області. Найбільшим підприємством галузі є ЛМКП «Львівводоканал».

Підприємство обслуговує: 17 водозаборів; 228 водопровідних та 17 каналізаційних насосних станцій; 2303,2 км водопровідних мереж; 795,1 км каналізаційних мереж.

Станом на 01 січня 2019 року протяжність:

- комунальних водопровідних мереж складає 4699,72 км, з яких знаходиться в аварійному та ветхому стані – 727,8 км, або 47,6%;
- комунальних каналізаційних мереж – 1960 км, з яких знаходиться в аварійному та ветхому стані – 118,63 км, або 33,9%.

Динаміка обсягів коштів усіх джерел фінансування, спрямованих на виконання заходів у сфері водопостачання у Львівській області у 2015-2019 роках становить: 3103,563 тис. грн. (2015р.), 13051,98 тис. грн. (2016р.), 17561,5 тис. грн. (2017р.), 21744,71 тис. грн. (2018р.), 25439,314 тис. грн. (2019р.).

Для прикладу в рамках реалізації програми "Питна вода" у Львівській області на 2012-2020 роки в 2017 році на 18 об'єктах збудовано та реконструйовано 25 км водопроводів та водопровідних мереж, замінено, встановлено 4 одиниці насосного обладнання та установок очищення води. Забезпечено якісне водопостачання 43,5 тис. мешканцям області, зокрема частково в містах Борислав, Дрогобич, Золочів, Трускавець, смт Брюховичі та населених пунктів Городоцького, Дрогобицького, Жидачівського, Жовківського, Миколаївського, Пустомитівського, Самбірського, Старосамбірського та Яворівського районів.

За результатами реалізації програми в 2018 році на 15 об'єктах здійснено будівництво та реконструкцію 17,210 км водопроводів та водопровідних мереж, що забезпечить якісною питною водою 29404 осіб. Зокрема мешканців області в містах Трускавець, Миколаїв, Хирів, смт.ВеликийЛюбін, смт.Поморяни, с.Уличне, с.Ганачівка, с.Верещиця.

Повністю завершені роботи на 12 об'єктах і виконано частину робіт на 3 об'єктах.

Теплопостачання

На території області господарську діяльність у сфері теплопостачання здійснюють 31 суб'єктів господарювання різних форм власності.

Найбільшими теплопостачальними підприємствами області, що здійснюють теплопостачання житлового фонду та закладів бюджетної сфери є ЛМКП «Львівтеплоенерго» та ЛКП «Залізничнотеплоенерго», ЛКП «Дрогобичтеплоенерго», ЛКП «Стрийтеплоенерго», ЛКП «Червоноградтеплоенерго».

Підприємствами експлуатуються 1281 котельні. В наявності 183 теплових пункти. Протяжність теплових мереж становить 1173 км.

Завдяки вжитим заходам протягом останніх років, теплопостачання установ бюджетної сфери та населення частково переведено з централізованого теплопостачання на автономні та індивідуальні системи опалення

Протягом 2014-2018 років спостерігається тенденція щодо збільшення протяжності теплових мереж, що відпрацювали термін експлуатації.

На даний час досить стоїть питання розробки схем розвитку теплопостачання населених пунктів області та модернізації системи теплопостачання.

В даному напрямку проводиться робота:

розроблено та погоджено Мінрегіоном України схему розвитку теплопостачання м. Львова.

Рішеннями міських рад м. Нового Роздолу, м. Миколаєва та м. Новояворівська розроблені схеми теплопостачання та знаходяться в процесі погодження.

Житловий фонд

Житловий фонд Львівської області станом на 01 січня 2018 року складає 475 тисяч будинків загальною площею 59191,7 тисяч кв.м, що складає 6,0% від всього житлового фонду України.

В період з 2014 по 2018 рік забезпеченість населення Львівської області житлом у середньому на одного жителя кв.м загальної площі зросла з 22,0 кв.м на одну особу у 2014 році до 23,6 кв.м на одну особу у 2018 році.

З 2015 року для населення та об'єднань співвласників багатоквартирних будинків і житлово-будівельних кооперативів діє Урядова програма "тепліх кредитів", якою передбачено підтримку – відшкодування за рахунок коштів державного бюджету частини суми енергокредитів, залучених для впровадження енергоефективних заходів у приватних будинках та будинках ОСББ та ЖБК.

У житловому господарстві продовжується робота із запровадження нових форм управління багатоквартирними будинками шляхом створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) та створення конкурентного середовища на ринку утримання житлового фонду.

З кожним роком все більша кількість співвласників бажає самостійно управляти власним майном, тож кількість ОСББ в області стрімко збільшується. Так, якщо у 2014 року було створено ОСББ у 1116 житлових будинках, то станом на 01 січня 2018 року - у 2790 будинках. Можемо відмітити, що за цей період їх кількість збільшилась у 2,5 рази.

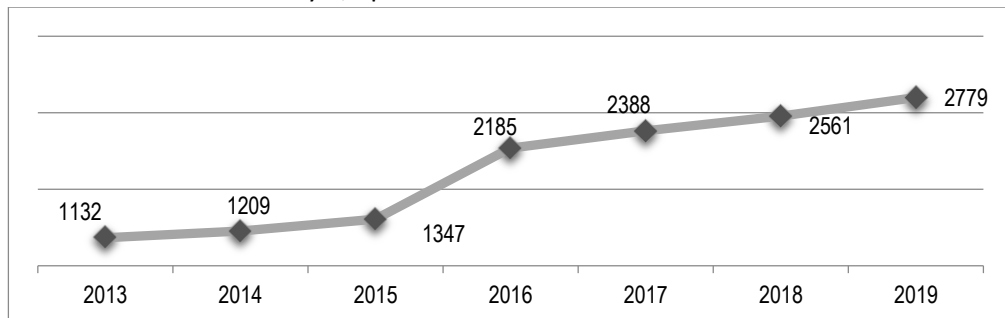

Рис. 19. Динаміка створення ОСББ в області протягом 2013-2019 років, кількість будинків станом на 12.07.2019

З 2015 року відповідно до Закону України "Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку" в області проводиться робота із створення конкурентного середовища

на ринку послуг з управління та утримання багатоквартирних будинків шляхом проведення конкурсів із визначення управителів та їх обрання співвласниками багатоквартирних будинків самостійно.

Поводження з побутовими відходами

На сьогодні у Львівській області склалася критична ситуація у сфері управління відходами, зокрема відбувається збільшення обсягів утворення відходів у різних галузях життєдіяльності людини, накопичення їх у місцях тимчасового зберігання, перероблення відходів практично не відбувається, що зумовлює високий рівень утворення відходів та низькі показники їх використання як вторинної сировини, утилізація та захоронення відходів здійснюється неналежним чином та зі значними порушеннями, відсутність інфраструктури управління відходами (наявність такої інфраструктури є неодмінною ознакою всіх економік розвинутих країн), що несе негативні наслідки як для екології, так і для суспільства та актуалізує впровадження системного підходу до управління відходами. Вирішення таких проблем, уникнення поглиблення екологічної кризи і загострення соціально-економічної ситуації в суспільстві зумовило необхідність розроблення Стратегії управління відходами у Львівській області до 2030 року.

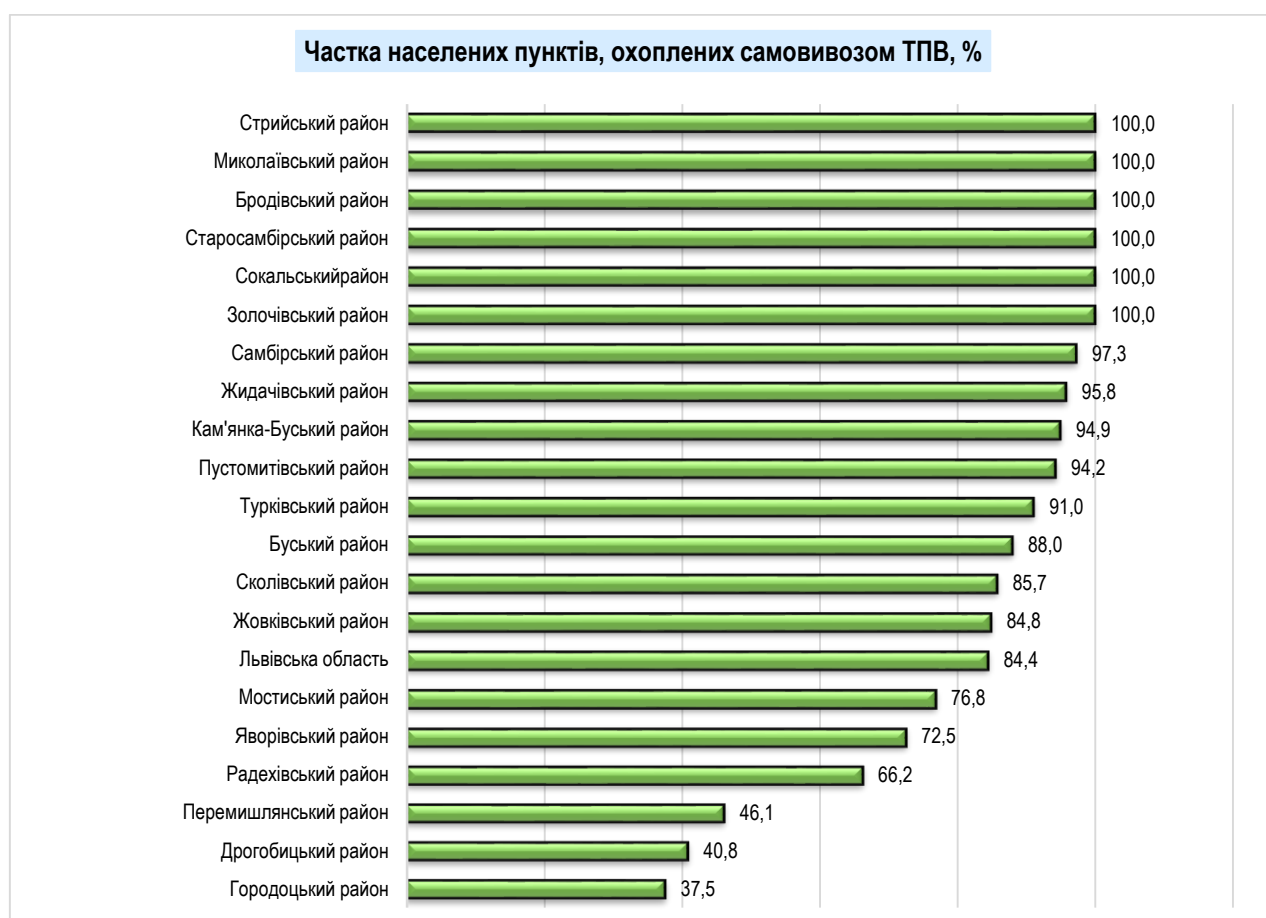

Рис. 20. Частка населених пунктів, охоплених самовивозом ТПВ, %

З метою вирішення ситуації розроблена Стратегія управління відходами у Львівській області до 2030 року, яка передбачає прийняття Регіонального плану управління відходами.

Газифікація

В Львівській області функціонують 1334 газові станції, 18 газопроводів високого тиску довжиною 1475,4 км., 21 середнього тиску довжиною 4212,8 км, 21 низького тиску довжиною 6365,4 км.

Основним завданням Програми газифікації населених пунктів Львівській області є добудова підвідних газопроводів до сільських населених пунктів з подальшим підключенням споживачів до природного газу.

У Львівській області 254 населених пункти негазифіковані і населення користується послугою з доставки скрапленого газу. Це населені пункти у Бродівському, Дрогобицькому, Сокальському, Жидачівському, Мостиському, Перемишлянському, Радехівському, Турківському, Яворівському, Жовківському, Старосамбірському районах. У Городоцькому, Пустомитівському, Золочівському і Миколивіському районах - повністю газифіковані населені пункти.

Динаміка обсягів коштів усіх джерел фінансування, спрямованих на виконання заходів у сфері газопостачання у Львівській області у 2016-2019 роках становить: 3357,69 тис. грн. (2016р.), 5190,1 тис. грн. (2017р.), 7689,862 тис. грн. (2018р.), 7563,382 тис. грн. (2019р.).

В рамках реалізації програми в 2017 році на 5 об'єктах добудовано 14,6 км газопроводів та мереж газопостачання в сільських населених пунктах Городоцького, Жовківського, Старосамбірського та Турківського районів. Введено в експлуатацію газопровід середнього тиску с. Туринка Жовківського району, що забезпечує подачу природного газу для 568 домогосподарств і створює комфортні умови проживання для 2,2 тис. мешканців села.

За результатами реалізації програми в 2018 році на 5 об'єктах здійснено будівництво 11,785 км газопроводів та мереж газопостачання для 5059 осіб. Зокрема в таких населених пунктах с.Бабії, с.Лавриків, с.Перекалки, с.Блажів, с.Вовче.

Зовнішнє освітлення

Основним завданням програми зовнішнього освітлення населених пунктів Львівської області на 2017-2020р. є забезпечення освітленості сільських населених пунктів з метою комфортного проживання людей, зменшення аварійної ситуації на дорогах та вулицях.

Динаміка обсягів коштів усіх джерел фінансування, спрямованих на виконання заходів реалізації програми у 2017-2019 роках становить: 14680,7 тис. грн. (2017р.), 19804,15 тис. грн. (2018р.), 16461,181 тис. грн. (2019р.).

Для прикладу за результатами реалізації програми в 2017 році на 24 об'єктах збудовано та реконструйовано 100,3 км ліній вуличного освітлення, замінено та встановлено 3049 енергозберігаючих та світлодіодних ламп.

Покращено стан зовнішнього освітлення 33,1 тис. мешканцям області в населених пунктах Бродівського, Буського, Дрогобицького, Жидачівського, Жовківського, Золочівського, Кам'янка-Буського, Миколаївського, Мостиського, Перемишлянського, Пустомитівського, Самбірського, Склівського, Сокальського, Старосамбірського, Турківського та Яворівського районів та смт Брюховичі.

За результатами реалізації програми в 2018 році на 29 об'єктах здійснено будівництво та реконструкцію 107,272 км ліній вуличного освітлення, встановлено 45 сонячних модулів. Виготовлено 13 проєктів на електрифікацію кварталів забудови для учасників АТО, родин загиблих та внутрішньо-перемішених осіб.

Покращено стан зовнішнього освітлення мешканцям області в населених пунктах Бродівського, Буського, Городоцького, Дрогобицького, Жидачівського, Жовківського, Золочівського, Миколаївського, Мостиського, Пустомитівського, Самбірського, Сколівського, Старосамбірського, Стрийського, Турківського, Яворівського районів.

Основна проблематика і загрози в сфері ЖКГ

1. У органів місцевого самоврядування відсутній достатній фінансовий ресурс для оновлення сфери житлово-комунального господарства, яку необхідно здійснити як з метою виконання вимог законодавства, так і з метою реалізації енергоефективних заходів.

2. Велика кількість зношених мереж водо- і тепло- і газопостачання. Що призводить до значних тепловтрат і незабезпечення населення якісним водопостачанням, до необхідності користуватися скрапленим газом і відсутності необхідного зовнішнього освітлення населених пунктів.

3. Суттєво нижчий рівень обладнання загальної площі житлового фонду у сільській місцевості водопроводом, каналізацією, опаленням, газом та гарячим водопостачанням. Рівень обладнання загальної площі житлового фонду у сільській місцевості суттєво нижчий, ніж у містах області: водопроводом – на 41,6% менше, каналізацією – на 42,3% менше, опаленням – на 31,4% менше, газом – на 6,3% менше та гарячим водопостачанням – на 42,4% менше.

МОЖЛИВОСТІ

1. Здійснити заходи щодо підвищення ефективності і надійності функціонування систем питного водопостачання та водовідведення, які забезпечать поступове поліпшення якості питної води, у тому числі за рахунок розширення обсягів використання підземних вод, за рахунок урядових програм, міжнародної допомоги.

2. Впровадження у газову промисловість нової техніки, технологій та обладнання та сучасні системи газопостачання природним газом областей, міст, селищ, використовуючи фонд енергоефективності.

3. Проектування установок зовнішнього освітлення особливу увагу слід приділяти оптимізації вибору й розміщенню освітлювальних приладів з найповнішим врахуванням їхнього світлорозподілу. Критерієм оптимізації проектного рішення є енергоекономічність – мінімум потужності освітлювальної установки при забезпеченні нормованих кількісних і якісних показників освітлення.

4. Переведення теплопостачання установ бюджетної сфери та населення частково з централізованого теплопостачання на автономні та індивідуальні системи опалення.

5. Розробка схем розвитку теплопостачання населених пунктів області та модернізації системи теплопостачання.

6. Добудова підвідних газопроводів до сільських населених пунктів з подальшим підключенням споживачів до природного газу.

7. У житловому господарстві проводити роботу із запровадження нових форм управління багатоквартирними будинками шляхом створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) та створення конкурентного середовища на ринку утримання житлового фонду. Проводити роботу із створення конкурентного середовища на ринку послуг з управління та утримання багатоквартирних будинків шляхом проведення конкурсів із визначення управителів та їх обрання співвласниками багатоквартирних будинків самостійно.

Стан сфери досліджень та інновацій

Конкурентоспроможна економіка потребує активного використання наявної науково-технічної бази, тісного зв'язку між науковими досягненнями та впровадженням нових технологій у виробництво.

Львівська область володіє значним науковим потенціалом. За кількістю наукових організацій область посідає 3-є місце серед регіонів України. Упродовж 2018 року наукові дослідження і розробки здійснювали 72 організації.

У виконанні наукових досліджень і розробок було задіяно 4869 працівників (на 4,0% більше порівняно з 2017 роком), з яких 3862 – дослідники, 244 – техніки. Із загальної кількості виконавців наукових досліджень 42% – жінки.

Частка Львівської області в Україні за кількістю дослідників становила 6,7%. Щодо галузевого розподілу наукових кадрів у 2018 році, то найбільше науковців Львівщини спеціалізуються на галузі природничих наук (крім медичних та сільськогосподарських) – 39,15% (34,81% у 2016 році), технічних наук – 33,19% (38,45% у 2016 році), у галузі сільськогосподарських наук – 8,58% (8,61% у 2016 році), в галузі суспільних наук – 8,32% (4,91% у 2016 році), в галузі гуманітарних наук – 7% (8,22% у 2016 році), у галузі медичних наук – 3,76% (5,01% у 2016 році).

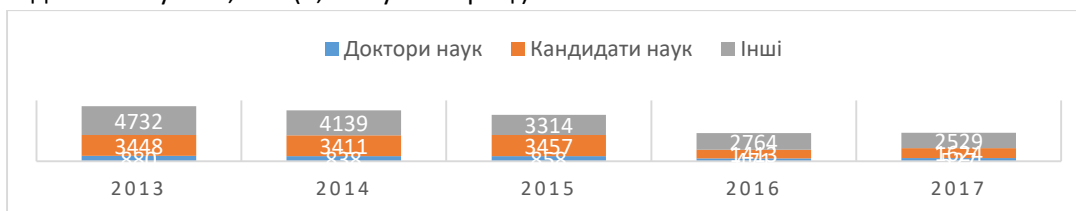

Рис. 21. Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок², 2013-2017 роки

Фінансування наукових досліджень проводиться за багатоканальними принципами залучення коштів.

² Дані за 2013-2015 роки містять постійних та тимчасових працівників (сумісників та осіб, які працюють за договорами цивільно-правового характеру, включаючи науково-педагогічних працівників), починаючи з 2016 року дані наведені без урахування науково-педагогічних працівників.

У 2018 році загальний обсяг фінансування на виконання наукових досліджень і розробок склав 426,8 млн.грн., з яких 112,7млн. грн. – на науково-технічні розробки (у 2016 році – 264,8 та 94,8 млн.грн. відповідно). Аналіз даних щодо джерел фінансування наукових досліджень і розробок показує, що в основному наука працює за кошти бюджету – 71% (64% у 2016 році), кошти підприємств – 10% (23% у 2016 році), кошти організацій державного сектору – 8% (2% у 2016 році), кошти іноземних джерел – 4% (2% у 2013 році).

Обсяг фінансування витрат на виконання наукових досліджень і розробок за рахунок держбюджету у 2018 році склав 304,7 млн.грн. що на 48,8% більше порівняно з 2013 роком.

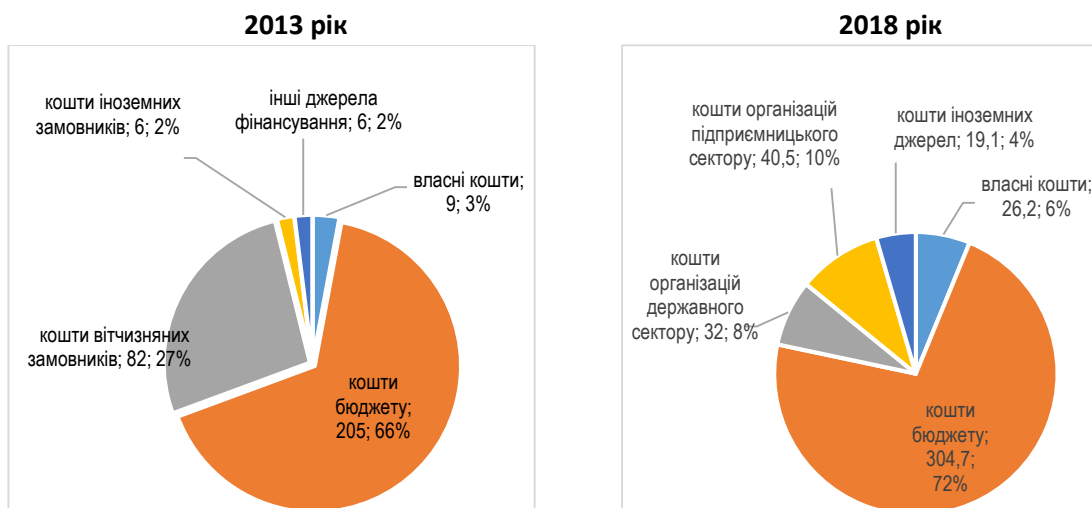

Рис. 22. Структура виконання наукових досліджень і розробок за джерелами фінансування у 2013 та 2018 роках, %

Протягом 2013-2015 років показники інноваційної активності промисловості в регіоні демонстрували позитивну динаміку. Значно погіршилася ситуація у 2017 році, з 116 одиниць інноваційно активних промислових підприємств у 2013 році цей показник скоротився до 48 у 2017 році. Частка інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств скоротилася із 16,6% у 2013 році до 15,2% у 2017 році, проте не суттєво відрізнялась від показника всередньому по Україні.

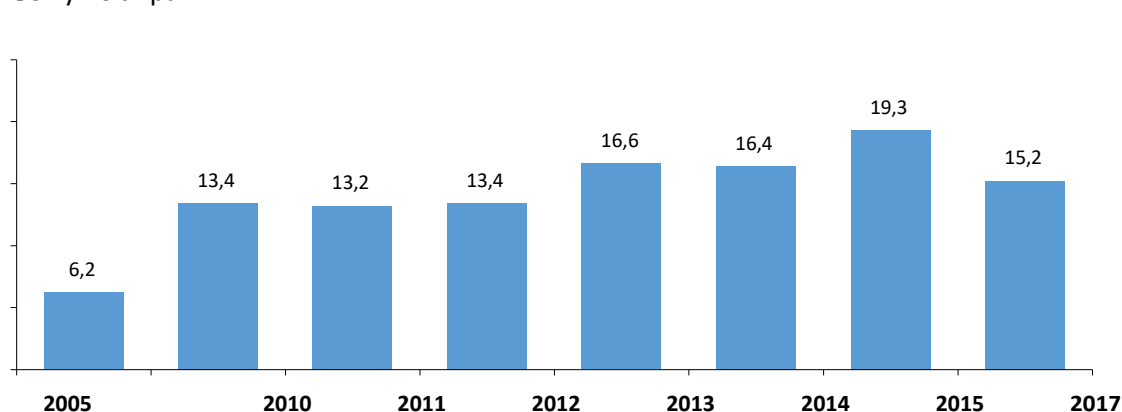

Рис. 23. Частка інноваційно активних промислових підприємств у загальній кількості обстежених промислових підприємств

Порівняно з 2013 роком у 2017 році частка підприємств, що впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств області збільшилася з 12% до 14,9%.

Що стосується частки витрат на інновації в загальному обсязі капітальних інвестицій у 2017 році: по Україні цей показник зменшився на 3,4 в.п. (по області на 3,8 в.п.).

Частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції упродовж аналізованого періоду щорічно скорочувалась (у 2017 році порівняно з 2015 роком - у 1,8 рази по Україні та у 2,4 рази по області).

Таблиця 6. Показники інноваційної активності промисловості в регіонах України у 2013-2017 роках³ %

Показник	Роки	Україна	Івано-Франківська	Харківська	Львівська
Частка підприємств, що впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств	2013	16,8	21,4	23,2	16,6
	2014	16,1	22,8	22,4	16,4
	2015*	17,3	21,6	28,6	19,3
	2017	16,2	21,7	28,1	15,2
Частка витрат на інновації в загальному обсязі капітальних інвестицій	2013	9,8	29,0	22,3	7,4
	2014	8,9	3,6	25,3	8,0
	2015*	15,7	4,5	19,6	7,6
	2017	6,4	3,7	17,7	3,6
Частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції	2013	3,3	4,3	4,8	3
	2014	2,5	3,8	3,8	2,1
	2015 ⁴	1,5	0,7	2,7	2,2
	2017	0,8	0,3	1,5	0,9

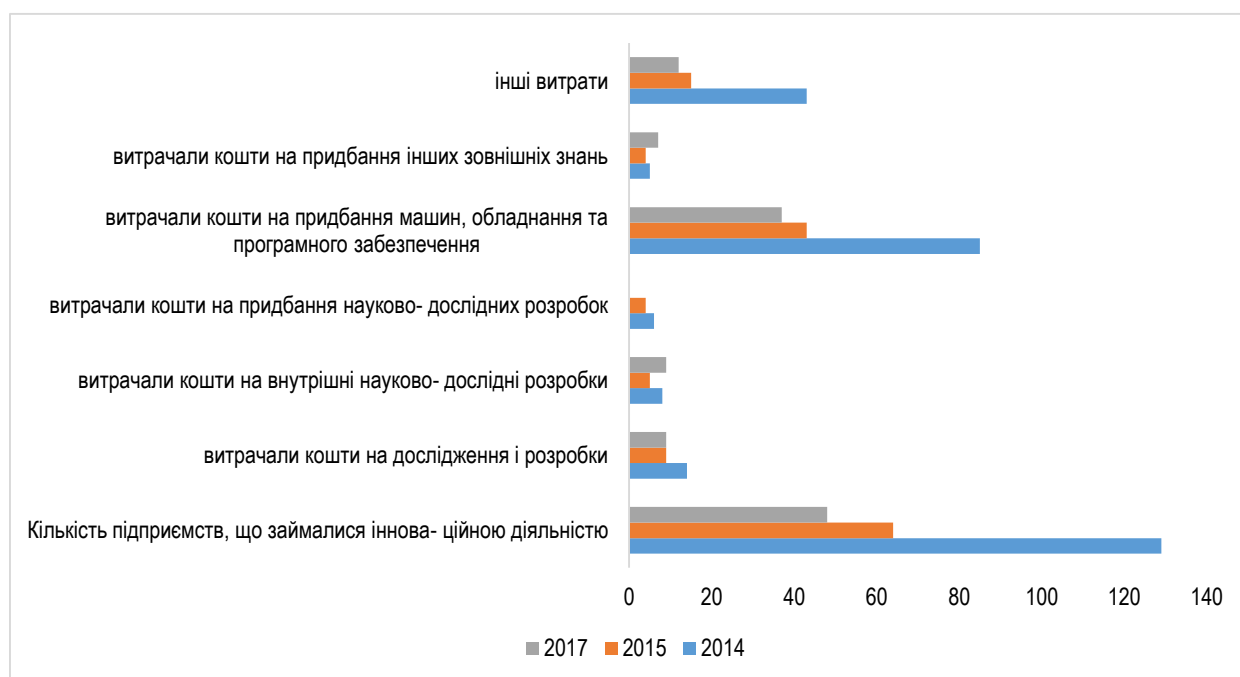

Рис. 24. Інноваційна діяльність промислових підприємств у 2014-2017 роках

Найбільшою інноваційною активністю в області відзначаються підприємства фармацевтичної галузі, харчової та хімічної промисловості, автотранспортного виробництва. У 2017 році питома вага інноваційно-активних підприємств цих галузей складала відповідно 66,7%, 29,2%, 28,6% та 25% в загальній кількості промислових підприємств (у 2015 році – 33,3%, 30%, 35,7% та 33,3% відповідно).

Розвиток підприємницького середовища

На території Львівської області розвиток малого та середнього підприємництва визначено стратегічно важливим напрямком соціально-економічного розвитку. Так, з цією метою у 2018 році було затверджено Стратегію розвитку малого та середнього підприємництва Львівської області до 2020 року.

З метою реалізації Стратегії розвитку малого та середнього підприємництва розроблена Програма підвищення конкурентоспроможності Львівської області, в рамках якої здійснюються

³ Доповідь «Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2014-2016 років (за міжнародною методологією)»: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. Розрахунок проведено на основі офіційних даних сайту ДУСУ: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_p_u_e_bez.htm та регіональних управлінь у Львівській, Івано-Франківській та Харківській областях: http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv/Dialog/Saveshow.asp, <http://www.ifstat.gov.ua/>, <http://kh.ukrstat.gov.ua/kapitalni-investitsii-za-vydami-ekonomichnoi-diialnosti-2010-2013>

⁴ З 2015 року змінилося державне статистичне спостереження

заходи з підтримки розвитку підприємництва. Зокрема, отримання відшкодування відсотків за кредитами є відкритим для суб'єктів господарювання, які працюють в межах видів діяльності згідно із КВЕД 2010 «Оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння», «Виробництво меблів» (крім класу 31.03 «Виробництво матраців»), «Виробництво одягу», «Виробництво харчових продуктів», «Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг» для малих фермерських господарств.

За підсумками 2017 року, у Львівській області налічувалося 111 тис. суб'єктів малого та середнього підприємництва, тоді як великих підприємств було лише 16. На МСП регіону було зайнято 406 тис. осіб (90,3% зайнятих на всіх суб'єктах господарювання), а обсяг реалізованої ними продукції (товарів та послуг) становив 241,2 млрд. грн. (80% від загального обсягу реалізованої продукції суб'єктів господарювання). Відтак, мале та середнє підприємництво потребує комплексної регіональної політики розвитку МСП, оскільки відіграє суттєву роль в економіці Львівщини.

Для більшості малих підприємств Львівської області основними видами економічної діяльності є торгівля, промисловість, будівництво та сільське господарство, на які в 2018 році припадало відповідно 26,6%, 13,3%, 9,6% та 7,6% від їхньої загальної кількості. Окрім цього, ці сектори сумарно забезпечували 63% робочих місць та 80% обсягу реалізованої продукції малих підприємств.

Незважаючи на щорічні збільшення показників обсягів реалізованої продукції у гривневому еквіваленті, слід звернути увагу на відсутності прогресу у збільшенні кількості підприємств-юридичних осіб на 10 тис населення.

Рис. 25. Основні показники діяльності підприємств

Для Львівської області характерна нерівномірність географічного розселення жителів. З одного боку, більшість адміністративних районів мають низький рівень урбанізації, що є типовим для регіонів Західної України. З іншого боку, у цілому дві третіх населення Львівщини сконцентровано в містах та селищах міського типу, що вирізняє область серед сусідніх регіонів. Окрім цього, географічною особливістю області є значна площа гірських територій, що займають 17% від загальної площі, на яких проживає лише 6% населення регіону. Відтак, ці та інші демографічні й географічні особливості регіону визначають нерівномірність розвитку підприємництва, що, у свою чергу, вимагає врахування цих обставин при виробленні політики розвитку МСП.

За підсумками 2016 року, до Львівської області надійшло грошових переказів від фізичних осіб з-за кордону на суму понад 6,1 млрд. грн в іноземній валюті, що становило 4,5% від загального обсягу отриманих переказів з-за кордону в Україну. На одну особу сьогодні припадає 2,4 тис. грн, і за цим показником Львівщина посіла у 2016 році одинадцяте місце в Україні. За певних умов кошти, отримані від трудових мігрантів, могли б стати джерелом фінансування розвитку МСП регіону. Проте мобілізація цих коштів потребує відповідних заходів на рівні держави та регіону.

Перелік видів економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал, з урахуванням конкурентних переваг регіону (з відповідним обґрунтуванням)

Аналіз видів економічної діяльності з високим економічним потенціалом

Беручи до уваги аналіз економічного та інноваційного потенціалу Львівської області, проведеного під егідою JRC та у відповідності до методології ЄС, було визначено перелік видів економічної діяльності з високим економічним потенціалом, інноваційним потенціалом, а також тих, що мають водночас високий потенціал і в економічному аспекті (зайнятість, заробітна плата), і в

інноваційному аспекті (впровадження інновацій). Первинний відбір включав 187 галузей; 122 галузі пройшли хоча б один з 4 критеріїв відбору (зайнятість, середня заробітна плата, зміна зайнятості, зміна середньої заробітної плати).

Для статичного аналізу було визначено 36 галузей з використанням даних про кількість працівників, які складають 45,5% загальної зайнятості у області. Використовуючи дані про середню заробітну плату, було визначено 38 галузей, що становлять 26,5% загальної зайнятості у області. Поєднання результатів за цими двома критеріями - **у 10 галузях**, що становлять 12,9% загальної зайнятості у області. Це, зокрема:

- 1 Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві;
- 2 Добування кам'яного вугілля;
- 3 Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів;
- 4 Текстильне виробництво;
- 5 Дублення шкур і оздоблення шкіри; виробництво дорожніх виробів, сумок, лимарно-сідельних виробів; вичинка та фарбування хутра;
- 6 Лісопильне та стругальне виробництво;
- 7 Виготовлення виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння;
- 8 Виробництво скла та виробів зі скла;
- 9 Виробництво вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів;
- 10 Роздрібна торгівля пальним.

Для динамічного аналізу було визначено 57 галузей з використанням даних про зміну кількості працівників, які становлять 37,1% загальної зайнятості в області. Використовуючи дані про зміну середньої заробітної плати, було визначено 54 галузей, що становлять 29% загальної зайнятості у області. Поєднання результатів за цими двома критеріями - **у 18 галузях**, що становить 8,4% загальної зайнятості у області. Це, зокрема:

- 1 Добування каменю, піску та глини;
- 2 Перероблення та консервування фруктів і овочів;
- 3 Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів;
- 4 Текстильне виробництво;
- 5 Лісопильне та стругальне виробництво;
- 6 Виробництво будівельних матеріалів із глини;
- 7 Виготовлення виробів із бетону, гіпсу та цементу;
- 8 Виробництво будівельних металевих конструкцій і виробів;
- 9 Оброблення металів та нанесення покриття на метали; механічне оброблення металевих виробів;
- 10 Забір, очищення та постачання води;
- 11 Організація будівництва будівель;
- 12 Будівництво доріг і залізниць;
- 13 Торгівля автотранспортними засобами;
- 14 Торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів;
- 15 Оптова торгівля іншими машинами й устаткуванням;
- 16 Неспеціалізована оптова торгівля;
- 17 Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування;
- 18 Діяльність із прибирання.

Аналіз видів економічної діяльності з високим інноваційним потенціалом

Первинний відбір включав 187 галузей. У 2014 р., 32 галузей мають інноваційний потенціал у області, 35 галузей мають інноваційний потенціал у сукупній промисловості у країні, а 30 галузей мають інноваційний потенціал за двома критеріями. У 2016 р., 28 галузей мають інноваційний потенціал у області, 26 галузей мають інноваційний потенціал у сукупній промисловості у країні, та 22 галузі мають інноваційний потенціал за двома критеріями. Поєднуючи 2014 р. і 2016 р., 14 галузей мають інноваційний потенціал за ці роки, що становить 10,3% загальної зайнятості у області. Це, зокрема:

- 1 Виробництво м'яса та м'ясних продуктів;
- 2 Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів;

- 3 Виробництво інших харчових продуктів;
- 4 Виробництво готових кормів для тварин;
- 5 Виготовлення виробів з паперу та картону;
- 6 Виробництво фарб, лаків і подібної продукції, друкарської фарби та мастик;
- 7 Виробництво іншої хімічної продукції;
- 8 Виробництво цементу, вапна та гіпсових сумішей;
- 9 Виробництво електродвигунів, генераторів, трансформаторів, електророзподільчої та контрольної апаратури;
- 10 Виробництво вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів;
- 11 Виробництво залізничних локомотивів і рухомого складу;
- 12 Виробництво меблів;
- 13 Виробництво ігор та іграшок;
- 14 Виробництво медичних і стоматологічних інструментів і матеріалів.

Використовуючи альтернативу, вибравши галузі, які пройшли не менше 3 з 4 критеріїв інновацій (продукт, процес, організаційні, маркетингові) у 2014 р. та 2016 р., отримуємо 19 галузей, що становлять 11,8% загальної зайнятості у області.

- 1 Виробництво м'яса та м'ясних продуктів
- 2 Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів
- 3 Виробництво інших харчових продуктів
- 4 Виробництво готових кормів для тварин
- 5 Виробництво напоїв
- 6 Виготовлення виробів з паперу та картону
- 7 Виробництво фарб, лаків і подібної продукції, друкарської фарби та мастик
- 8 Виробництво іншої хімічної продукції
- 9 Виробництво цементу, вапна та гіпсових сумішей
- 10 Виробництво столових приборів, інструментів і металевих виробів загального призначення
- 11 Виробництво інших готових металевих виробів
- 12 Виробництво електродвигунів, генераторів, трансформаторів, електророзподільчої та контрольної апаратури
- 13 Виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства
- 14 Виробництво вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів
- 15 Виробництво залізничних локомотивів і рухомого складу
- 16 Виробництво меблів
- 17 Виробництво ювелірних виробів, біжутерії та подібних виробів
- 18 Виробництво ігор та іграшок
- 19 Виробництво медичних і стоматологічних інструментів і матеріалів

Економічний та інноваційний потенціал

Підсумовуючи результати економічного та інноваційного потенціалу для галузей КВЕД В-Е було визначено галузі з економічним й інноваційним потенціалом водночас. Загалом 12 галузей показують як економічний, так і інноваційний потенціал, що становить 8% загальної зайнятості в регіоні:

- **Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів (КВЕД 10,7)** – це галузь, яка була визначена на основі усіх параметрів економічного та інноваційного потенціалу.
- **Виробництво інших харчових продуктів (КВЕД 10,8)** – була визначена на основі динаміки зайнятості та інноваційного потенціалу.
- **Виробництво готових кормів для тварин (КВЕД 10,9)** – була визначена на основі динаміки зайнятості та інноваційного потенціалу.
- **Виготовлення виробів з паперу та картону (КВЕД 17,2)** – була визначена на основі статичної спеціалізації та інноваційного потенціалу.
- **Виробництво фарб, лаків і подібної продукції, друкарської фарби та мастик (КВЕД 20,3)** – була визначена на основі динаміки зайнятості та інноваційного потенціалу.
- **Виробництво іншої хімічної продукції (КВЕД 20,5)** – була визначена на основі динаміки зайнятості та інноваційного потенціалу.
- **Виробництво цементу, вапна та гіпсових сумішей (КВЕД 23,5)** – була визначена на основі динаміки зайнятості та інноваційного потенціалу.

- **Виробництво столових приборів, інструментів і металевих виробів загального призначення** (КВЕД 25,7) – була визначена на основі поточної спеціалізації та 3 критеріїв інноваційного потенціалу.
- **Виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства** (КВЕД 28,3) – була визначена на основі динаміки зайнятості та 3 критеріїв інноваційного потенціалу.
- **Виробництво вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів** (КВЕД 29,3) – це галузь, яка була визначена на основі усіх параметрів економічного та інноваційного потенціалу.
- **Виробництво залізничних локомотивів і рухомого складу** (КВЕД 30,2) – була визначена на основі динаміки зайнятості та інноваційного потенціалу.
- **Виробництво меблів** (КВЕД 31) – була визначена на основі поточної спеціалізації та інноваційного потенціалу.

Ще 2 галузі показують найкращі показники економічного потенціалу (одночасне поєднання позитивних статичних та динамічних показників), однак не проходять порогових значень інноваційного потенціалу:

- **Текстильне виробництво** (КВЕД 13)
- **Лісопилне та стругальне виробництво** (КВЕД 16,1)

Креативні індустрії

Згідно визначення Уряду ⁵ видами економічної діяльності, що відносяться до креативних індустрій є: народні художні промисли; візуальне мистецтво: живопис, графіка, скульптура, фотографія тощо; сценічне мистецтво: жива музика, театр, танець, опера, цирк, ляльковий театр тощо; література, видавнича діяльність та друковані засоби масової інформації; аудіальне мистецтво; аудіовізуальне мистецтво: кіно, телебачення, відео, анімація, мультиплікація тощо; дизайн; мода; нові медіа та інформаційно-комунікаційні технології: програмне забезпечення, відеоігри, цифрові технології в мистецтві (3D-друк; віртуальна, доповнена, змішана реальність тощо); архітектура й урбаністика; реклама, маркетинг, зв'язки з громадськістю та інші креативні послуги; бібліотеки, архіви та музеї.

Аналіз інформаційної моделі МЕРТ щодо визначення економічного та інноваційного потенціалу для областей показує, що у видах економічної діяльності, віднесених до креативних індустрій у Львівській області наявні як економічний, так і інноваційний потенціал, що становить 4% загальної зайнятості в регіоні.

Таблиця 7. Показники видів економічної діяльності, що відносяться до креативних індустрій (2017 рік)

Код за КВЕД-2010	Вид економічної діяльності	Кількість підприємств	Кількість зайнятих осіб	Кількість найманих працівників	Вартість реалізованої продукції, послуг (тис грн)	Заробітна плата (тис грн)
32,1	Виробництво ювелірних виробів, біжутерії та подібних виробів	13	387	383	47480	15667
32,2	Виробництво музичних інструментів	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
58,1	Видання книг, періодичних видань та інша видавнича діяльність	155	N/A	N/A	N/A	N/A
58,2	Видання програмного забезпечення	19	N/A	N/A	N/A	N/A
59,1	Виробництво кіно- та відеофільмів, телевізійних програм	24	N/A	N/A	N/A	N/A
59,2	Видання звукозаписів	1	N/A	N/A	N/A	N/A
60,1	Діяльність у сфері радіомовлення	29	133	127	20524	7310
60,2	Діяльність у сфері телевізійного мовлення	22	281	262	119669	21751
62	Комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність	263	1879	1856	4173160	244358
63,9	Надання інших інформаційних послуг	83	493	473	176181	17370
70,2	Консультування з питань керування	135				
71,1	Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу, надання послуг технічного консультування	429	3827	3652	776604	210503
73,1	Рекламна діяльність	168	1815	1793	570435	58839
74,1	Спеціалізована діяльність із дизайну	10				
74,2	Діяльність у сфері фотографії	12	17	15	1128	342

⁵ Розпорядження КМУ від 24 квітня 2019 року №265-р «Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій»

Рис. 26. Ступінь спеціалізації за кількістю зайнятих працівників та обсягом реалізованої продукції⁶

Як бачимо із аналізу нижче щодо спеціалізації за обсягом реалізованої продукції та кількістю зайнятих, у секторальному розрізі найбільший потенціал спостерігається у 2013-2017 роках у промисловості, будівництві, охороні здоров'я, тимчасовому розміщенні й організації харчування (туризм), освіті, діяльності в сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (в т. ч: діяльність туристичних агентств, туристичних операторів, надання інших послуг бронювання та пов'язана з цим діяльність; діяльність із працевлаштування тощо).

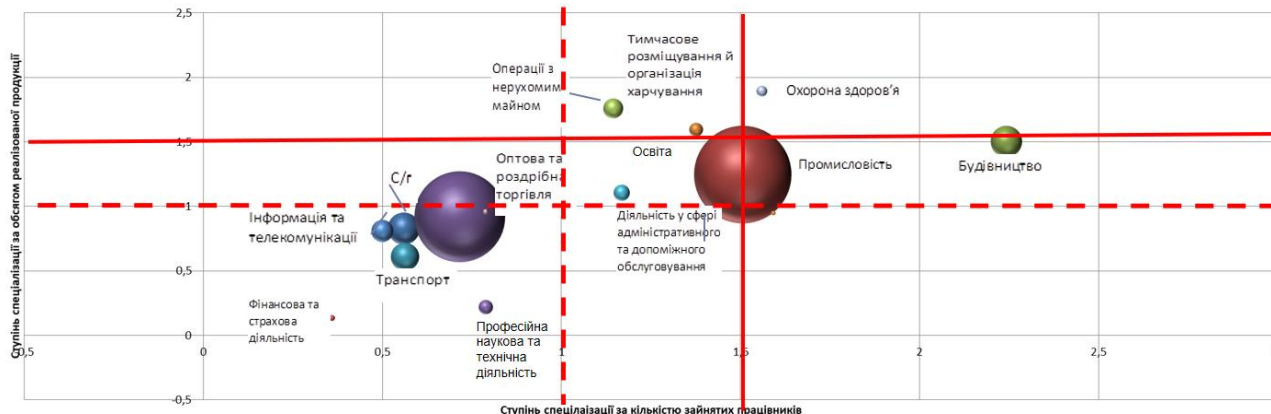

Рис. 27. Ступінь спеціалізації за обсягом реалізованої продукції та кількістю зайнятих, секторальний розріз⁷

Як бачимо із аналізу інноваційного потенціалу, наведеного нижче щодо спеціалізації за кількістю інноваційно активних підприємств та обсягом реалізованої інноваційної продукції у 2013-2017 роках найкращі показники демонструють галузі машинобудування (виробництво автотранспортних засобів, причепів); виробництво харчових продуктів напоїв та інших тютюнових виробів та виробництво меблів.

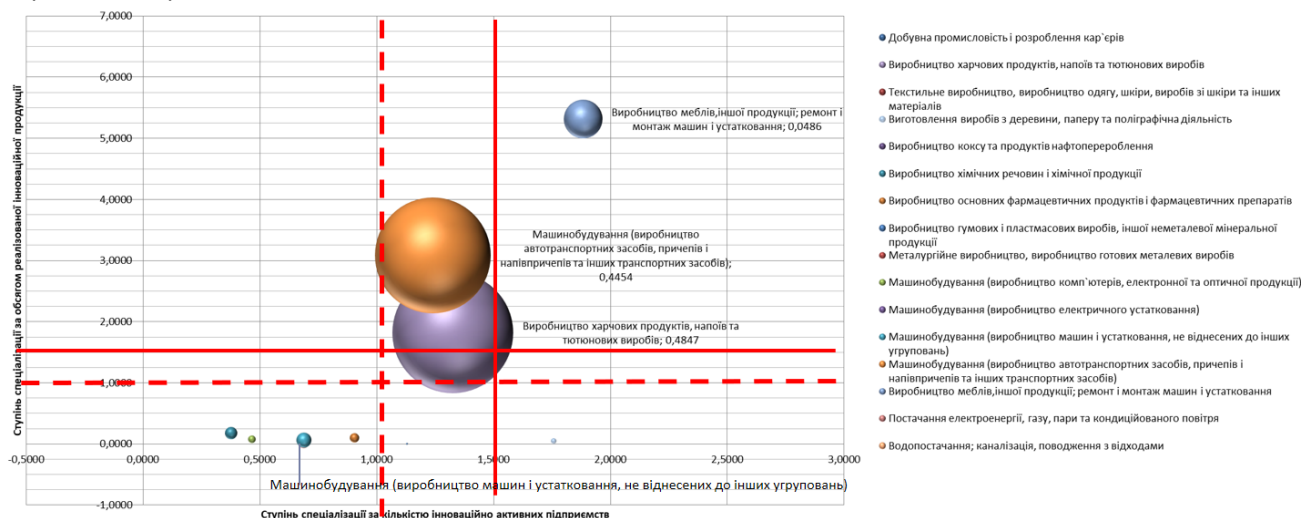

Рис. 28. Інноваційний потенціал промисловості Львівської області

Виходячи із того, наскільки змінилася частка товарних груп у експорті з 2013 по 2017 рік, найбільший експортний потенціал мають машинобудівна галузь та виробництво меблів. Негативною тенденцією є збільшення частки експорту зернових, жирів та олій тваринного або рослинного походження і одночасне зменшення частки експорту продукції переробки овочів.

⁶ Умови: Коефіцієнт спеціалізації $LQ > 1.5$; $LQ > 1$: спеціалізація вище середньої Розмір бульбашки вказує на питому вагу галузі в промисловості регіону; за 5 років (2013-2017 рр.).

⁷ Умови: Коефіцієнт спеціалізації $LQ > 1.5$, Розмір бульбашки - питома вага ВЕД в економіці регіону; 2013-2017 рр.; $LQ > 1$: спеціалізація вище середньої

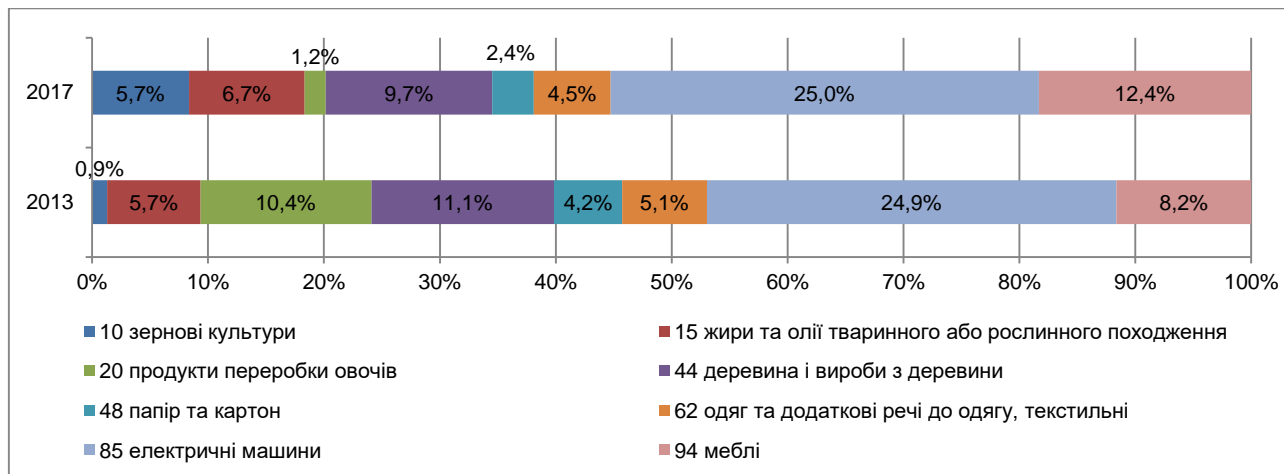

Рис. 29. Порівняльна структура експорту товарів у 2013 та 2017 році

Проміжні висновки

Накладаючи результати дослідження показників зайнятості, інновацій, випуску та експортного потенціалу було встановлено 6 галузей, які потенційно можуть бути визначеними пріоритетами смарт-спеціалізації області:

- 1) *Деревообробна промисловість;*
- 2) *Машинобудівна промисловість (виробництво автотранспортних засобів причепів та інших транспортних засобів та виробництво електричного устаткування);*
- 3) *Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів;*
- 4) *Туристична діяльність;*
- 5) *Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів;*
- 6) *Комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг.*

Альтернативне дослідження «Біоекономіка»⁸

Серед численних перешкод, що стримують розвиток біоекономіки у Львівській області, можна виділити три найсуттєвіші проблеми:

- **відсутність усвідомлення важливості біоекономіки як перспективного напрямку соціально-економічного розвитку області;**

- **незадовільне використання біомаси (в т. ч. її відходів).** Значні обсяги біоресурсів у області не обліковуються та не мають єдиного координаційного центру управління їх ефективним використанням. Важливим елементом розв'язання такої проблеми повинна бути система ресурсоефективності для підприємств, що працюють із біоресурсами. Ця система повинна будуватись на принципах «каскадної економіки», коли відходи одного виробництва стають сировиною для іншого і т.д. Традиційне поняття «відходи» зникає як таке, тобто відходів не повинно бути взагалі;

- **слабка співпраця бізнесу з наукою та владою.**

Біоекономіка Львівської області об'єднує ті галузі промисловості, які використовують біоресурси, як сировину для виготовлення продукції або ті, що продукують біологічні відходи. До основних галузей біоекономіки Львівської області належать:

1. Лісовий сектор економіки:

- лісове господарство та лісозаготівля;
- оброблення деревини;
- виробництво меблів;
- виробництво столярних виробів;
- покриття для підлоги та облицювання стін;
- покрівельні роботи;
- виробництво паперу та паперових виробів.

⁸ Біоекономіка – це виробництво та перероблення біомаси в продукти харчування, ліки, текстильні вироби, промислові вироби та енергію на засадах сталого розвитку. Відновлювана біомаса – це будь-який біологічний матеріал як продукт сам по собі або як сировина (визначення ЄС).

2. Аграрний (сільськогосподарський) сектор економіки:

- рослинництво;
- тваринництво;
- рибне господарство.

3. Харчова промисловість:

- виробництво продуктів харчування;
- виробництво напоїв;
- виробництво тютюнових виробів.

Питома вага в структурі економіки області відповідних галузей промисловості вагома.

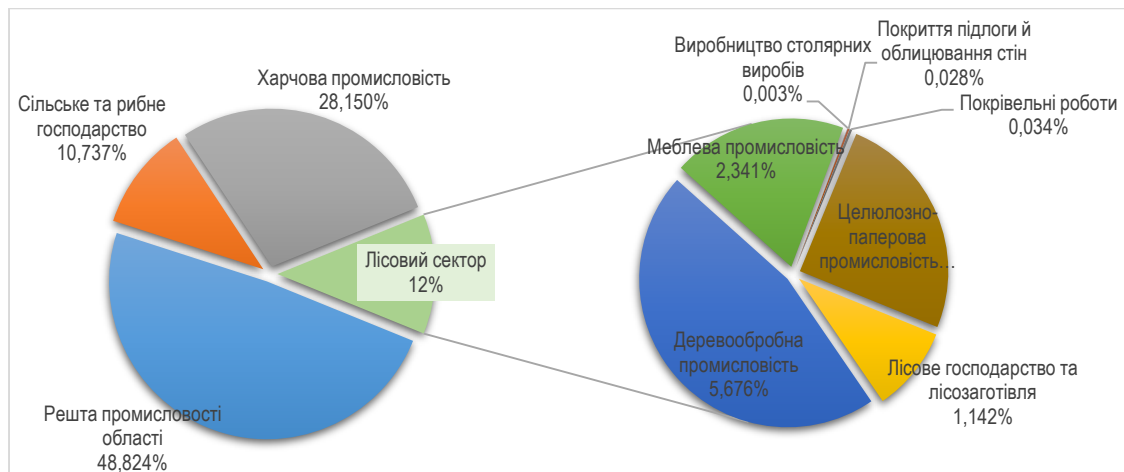

Рис. 30. Структура обсягу реалізованої продукції різними галузями промисловості Львівської області у 2017 році

Питома вага лісового сектору займає ключові позиції у загальній структурі промисловості Львівської області. За обсягом реалізованої продукції лісовий сектор займає третє місце поступаючи лиш таким загальновживаним та невід'ємним продуктам і послугам, які надають промисловість виробництва харчових продуктів, напоїв, тютюнових виробів та промисловість постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря. Динаміка розвитку лісового сектора економіки Львівської області показана на рисунках нижче.

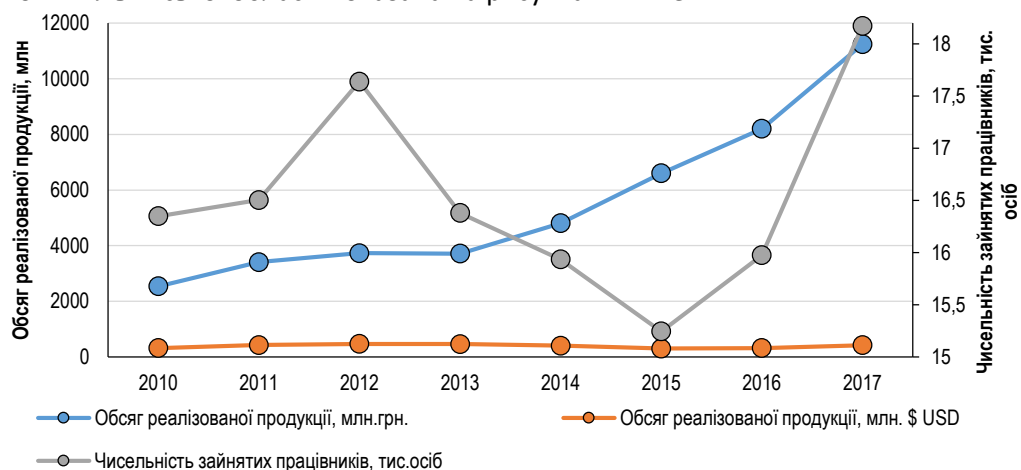

Рис. 31. Динаміка розвитку лісового сектора економіки Львівської області (обсяг реалізованої продукції, чисельність працівників)

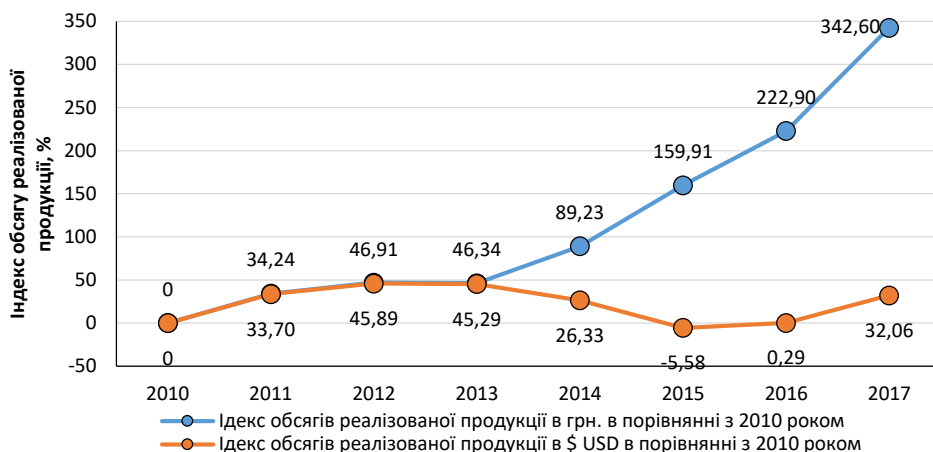

Рис. 32. Динаміка розвитку лісового сектору економіки Львівської області (індекс обсягу реалізованої продукції)

Виробничий потенціал аграрного сектору економіки Львівщини є потужним, проте використовується не у повному обсязі. Брак ефективних ринкових важелів управління в галузі тваринництва призвели до зменшення поголів'я ВРХ. Має місце виснаження ґрунтів через відсутність достатньої кількості органічних добрив. Обсяги виробництва та переробки продукції власного виробництва не забезпечують потреб у споживанні населенням області м'яса яловичини та свинини, молока, плодів і ягід.

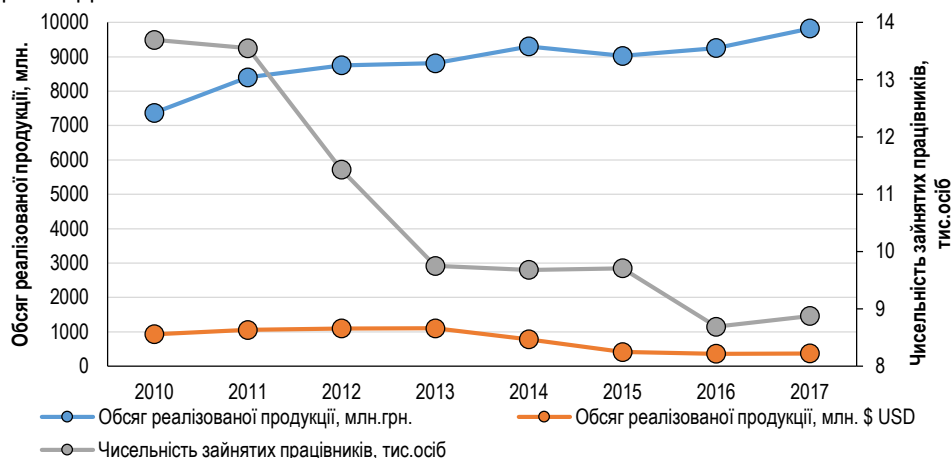

Рис. 33. Динаміка розвитку аграрного сектору економіки Львівської області (обсяг реалізованої продукції, чисельність працівників)

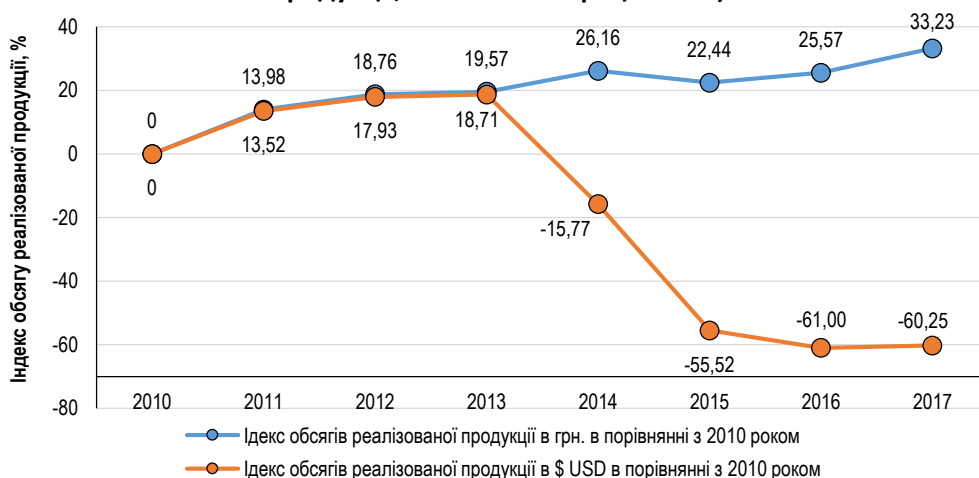

Рис. 34. Динаміка розвитку аграрного сектору економіки Львівської області (індекс обсягу реалізованої продукції)

В аграрному секторі економіки області, як і в лісовому секторі, спостерігаємо постійне зростання реалізованої продукції в гривневому еквіваленті, проте в еквіваленті дол. США, маємо значний спад у порівнянні із піковим 2013 роком. За останні два роки вдалося стабілізувати ситуацію та зупинити спад обсягу реалізованої продукції в доларовому еквіваленті.

Харчова промисловість включає в себе понад 40 різноманітних галузей виробництва: борошномельно-круп'яну, цукрову, спиртову, пивоварну, хлібопекарську, кондитерську, молочну, рибну, крохмально-мелясну, лікєро-горілчану, макаронну, м'ясну, олійно-жирову, виноробну, консервну, соляну, овочеву тощо. Крім того харчова промисловість випускає добрива, комбикорми, тютюнові, косметичні вироби, мило тощо. Залишки і відходи харчової промисловості це – макуха від соняшникової олії, кістки і субпродукти м'ясної промисловості, молочна сироватка або пивна дробина та інше.

Динаміку розвитку харчової промисловості показано на рисунках нижче.

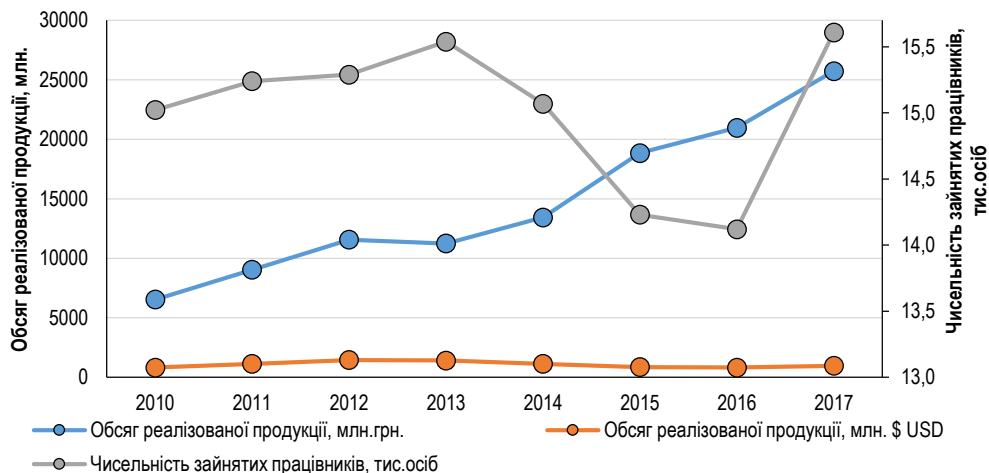

Рис. 35. Динаміка розвитку харчової промисловості Львівської області (обсяг реалізованої продукції, чисельність працівників)

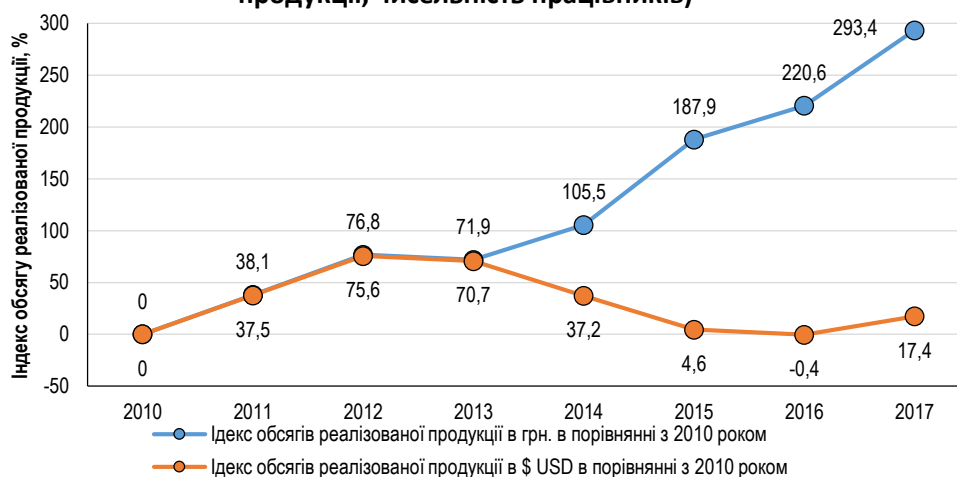

Рис. 36. Динаміка розвитку харчової промисловості Львівської області (індекс обсягу реалізованої продукції)

З аналізу графіків динаміки розвитку харчової промисловості Львівської області видно, що є суттєве зростання в гривневому еквіваленті та суттєве скорочення обсягів реалізованої продукції в доларовому еквіваленті. За останній рік у харчовій промисловості вдалося зупини стрімке падіння обсягів реалізованої продукції в доларовому еквіваленті та збільшити її обсяги на 17,4% у порівнянні з 2010 роком.

Проміжні висновки

Аналізуючи загалом розвиток галузей промисловості Львівської області, що використовують біоресурси, як сировину або продукують біологічні відходи, можна зробити такі висновки:

- обсяги реалізованої продукції в гривневому еквіваленті із 2010 року постійно зростають: лісовий сектор економіки +342,6%, аграрний (сільськогосподарський) сектор економіки +33,23%, харчова промисловість +293,4%;

- обсяги реалізованої продукції в доларовому еквіваленті із 2010 року тривалий час зменшувалися, проте в останні один-два роки вдалося стабілізувати темпи спадання та досягти незначного зростання. На даний час в порівнянні з 2010 роком лісовий сектор економіки демонструє приріст +32,06% в доларовому еквіваленті, аграрний (сільськогосподарський) сектор економіки падіння -60,25 %, харчова промисловість +17,4%;

- такий спад в обсязі реалізованої продукції в доларовому еквіваленті насамперед пов'язаний із різкою та суттєвою девальвацією національної валюти;
- кількість зайнятих працівників в останні роки має тенденцію до зростання за винятком сільського господарства. Така ситуація може бути пояснена значною механізацією та автоматизацією великої кількості виробничих процесів та порівняно невисокою заробітною платнею.

Альтернативне дослідження «ІТ»

Львівщина має добре розвинуту ІТ-галузь, яка демонструє хороші показники зростання впродовж останніх років. З метою аналізу розвитку ІТ-індустрії м.Львова у 2018 році соціологічною агенцією Fama було проведено спеціальне дослідження⁹. Кількість нових ІТ-компаній щороку зростає майже на 30%, а чисельність фахівців збільшується на 25%. ІТ-галузь зосереджена у м.Львів, а факторами успішності її розвитку є наближеність міста до Заходу, розвиток авіасполучень, наявність висококваліфікованих кадрів, сприятливий інвестиційний клімат, співпраця індустрії із освітніми закладами та владою міста, а також стрімкий розвиток ІТ-інфраструктури (в т.ч. початок будівництва IT-Park). Особливістю розвитку галузі ІТ є привабливість міста Львова для спеціалістів з інших регіонів України, що підтверджується рис. нижче.

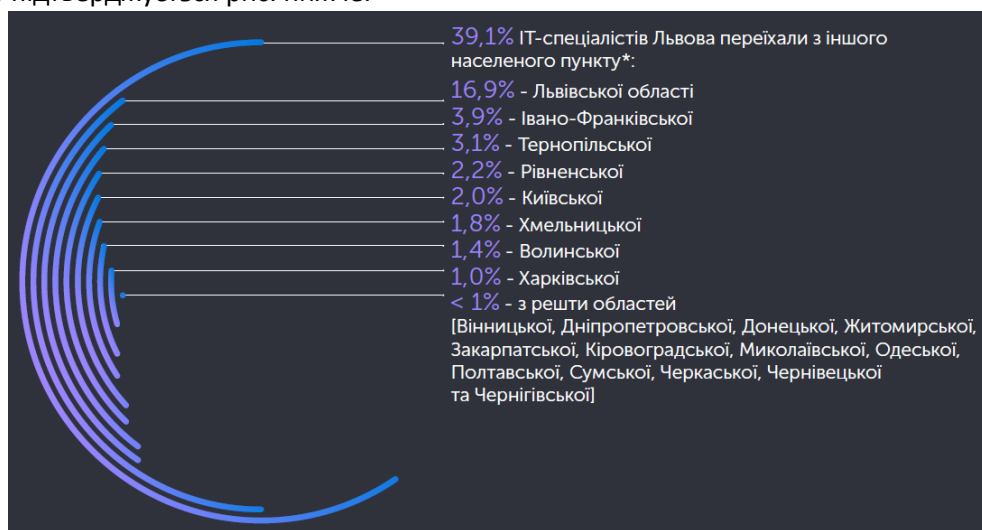

Рис. 37. Географія спеціалістів ІТ-галузі м.Львова за місцем проживання та реєстрації ФОП

З метою координації роботи ІТ-компаній тут було утворено Львівський ІТ Кластер – об'єднання компаній у галузі інформаційних технологій, які разом зі школами, університетами і місцевою владою розвивають бізнес-середовище галузі. ІТ-кластером проведено аналітичне дослідження ринку впродовж останніх років, результати якого свідчать про потенціал галузі для смарт-спеціалізації області.

За підрахунками ІТ-кластеру за 2018 рік у м.Львів працювало 317 ІТ-компаній (+28% зростання до 2017 року). Половина (50,9%) ІТ-компаній – малі (11-50 спеціалістів), 26,9% компаній мають менше 10 спеціалістів. ІТ-компанії, які мають 51-100 спеціалістів становлять 13,3% ринку, середні ІТ-компанії (101-250 спеціалістів) – 6% ринку, великі (251-400 спеціалістів) – 0,6% та більше 400 спеціалістів – 2,2%.

Незважаючи на те, що переважна більшість ринку ІТ представлено малими та середніми компаніями, половина ІТ-спеціалістів Львова працюють саме у великих компаніях (251+). У 2019 році прогнозується зростання кількості спеціалістів галузі до 24 тис. При цьому у загальну кількість ІТ-спеціалістів дослідження не включено близько 4 тисяч фрілансерів (осіб, які не співпрацювали із ІТ-компаніями, а отримували замовлення через фріланс-біржі). Це свідчить про наявність резервів для збільшення масштабів галузі.

⁹ Проєкт IT Research 3.0, проведене соціологічною агенцією Fama (821 спеціаліст опитаний, 317 компаній охоплено, 53 запити на публічну інформацію скеровано у органи влади, 21 компанія надала інформацію про витрати, 8 глибинних інтерв'ю проведено з топ-менеджментом компаній, 4 експертних інтерв'ю – із представниками суміжних сфер послуг). Максимальний розмір похибки становить 0,7% для показників близьких до 1% або 99%. – <https://itcluster.lviv.ua/projects/it-research/>

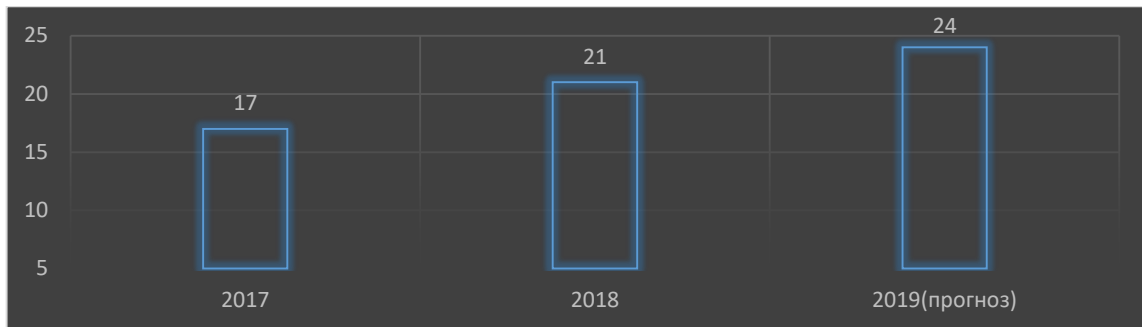

Рис. 38. Динаміка кількості ІТ-спеціалістів в м.Львів, тис. осіб.

Середньомісячний дохід ІТ-спеціаліста в області у 2018 році становив 1880 дол. США (+8% приросту до 2017 року). Близько 80% спеціалістів галузі заощаджують, а близько 30% займаються додатковою зайнятістю (фрілансом, розвитком власних стартапів в галузі ІТ та інших галузях або викладають в вищих навчальних закладах чи курсах). ¼ спеціалістів галузі постійно працюють над саморозвитком, а витрати ІТ-компаній за 2018 рік на підвищення кваліфікації спеціалістів в Україні та закордоном становлять близько 1 млн дол. США.

Аналіз освітнього потенціалу регіону свідчить про наявність хороших можливостей для подальшого розвитку ІТ-індустрії. Серед навчальних закладів м.Львова, у яких готують ІТ-спеціалістів технічного профілю, в т.ч. вузьких ІТ-спеціальностей наявні 11 університетів та 13 навчальних закладів І-ІІ рівнів акредитації. Протягом останніх 3 років 18 нових спеціальностей технічного спрямування було відкрито вищих навчальних закладах м.Львова. Із 13836 тис студентів, які зараз навчаються у закладах І-ІV рівнів акредитації орієнтовно 5 тис студентів 4-6 курсів будуть готові працювати в ІТ-компаніях м.Львова до кінця 2019 року.

ІТ має позитивний вплив на розвиток інших галузей регіону. Так, за підрахунками ІТ-кластеру оборот ІТ-галузі м.Львова за 2017 рік орієнтовно складав від 571 до 618 млн дол США, що складає близько 21% економіки міста. У 2018 році ІТ-індустрія створила 21 тис робочих місць, 42 тисячі робочих місць непрямої та індукованої зайнятості, що в підсумку складає 62-63 тис. робочих місць (один ІТ-спеціаліст створював в середньому 3,1 робочих місць). За результатами опитування спеціалістів галузі 27% респондентів купували нерухомість протягом останніх трьох років, з яких 90,5 % - за власні кошти. Основними типами придбаної ІТ-спеціалістами нерухомості є квартири у новобудовах міста 66,5% (вклад у будівництво). 90,2% фахівців, які купували нерухомість обирали м.Львів і лише 1,3% - в інших населених пунктах області, в іншому населеному пункті в межах України – 7,7%, а також 0,8% - закордоном.

Крім того близько 21 млн дол. США було витрачено ІТ-спеціалістами на послуги оренди житла, 20 млн. дол. США – на купівлю земельної ділянки, з яких лише 38,8% у межах м.Львів, 61,2% - в інших регіонах України та 2% - закордоном.

Близько 20 млн дол США ІТ-спеціалісти витратили у 2018 році на утримання автомобілів. 45,2% з них мають у власності власний автомобіль, який в двох третіх випадків придбаний на вторинному ринку.

Крім того значними є витрати ІТ-спеціалістів на страхування (30% спеціалістів зверталися за послугами за 2018 рік), медицину (70% спеціалістів зверталися за медичним послугами впродовж минулого року), розваги та спорт (63% займаються спортом, 89% відвідували кінотеатри, 61% - концерти, фестивалі, 46% - театри), а також громадський транспорт. До прикладу – 62% спеціалістів використовували послуги авіап перевезень впродовж останнього року, з них 82% були через міжнародний аеропорт ім. Д.Галицького.

Стосовно подорожей, 70% ІТ-спеціалістів в 2018 році подорожували закордон і 74% - в межах України. Серед 5 найпопулярніших напрямків в межах України згадуються Карпати.

Важливим для розуміння впливу ІТ-спільноти на регіональний розвиток є той факт, що 48% представників індустрії займаються благодійністю і за 2018 рік орієнтовно 2,4 млн дол. США спрямували на благодійність.

Портрет ІТ-спеціаліста м.Львова – 67% випадків чоловік у віці 28 років. ІТ-спеціалісти у майже половині випадків є заміжні/одружені, 26,6% - випадків ні. 28% спеціалістів мають дітей, з яких переважно 1 дитину мають 54,9%, дві дитини – 36,5%, три і більше – 8,6%.

Проміжні висновки

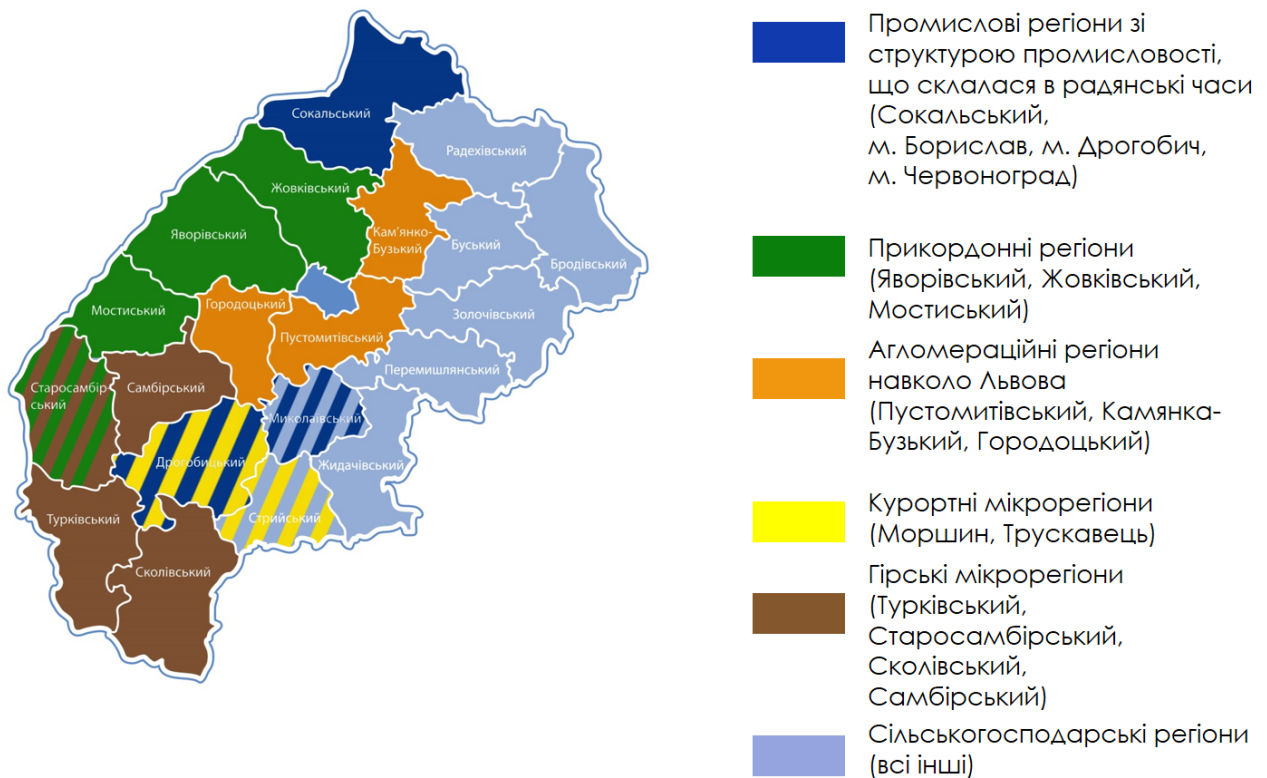
- ІТ-галузь Львівської області зосереджена у м.Львів – одному з найбільших центрів розвитку ІТ в Україні.

- Розвитку ІТ-галузі у м.Львів сприяють такі фактори як: наближеність міста до Заходу, розвиток авіасполучень, наявність висококваліфікованих кадрів, сприятливий інвестиційний клімат, співпраця індустрії із освітніми закладами та владою міста, стрімкий розвиток ІТ-інфраструктури, а також привабливість міста Львова для спеціалістів з інших регіонів України. Цьому також сприяло 2-ге місце Львівщини за регіональним індексом людського розвитку серед областей в Україні за результатами 2017 року.

- ІТ-галузь регіону має суттєвий вплив на розвиток інших галузей (1 спеціаліст створює 3,1 робоче місце), зокрема на розвиток сектору фінансових послуг і страхування, операції з нерухомістю, будівництво, медицину, торгівлю та розвиток креативних індустрій.

Розвиток міст та сільських територій

Територіальний розвиток області характеризується суттєвими відмінностями у проблемах розвитку мікрорегіонів. Окремо виділяється м.Львів, яке потужною територіальною соціально-економічною системою і решта територій. Серед інших територій, беручи до уваги якість розвитку соціальної інфраструктури, економічний розвиток та екологічний аспект, область класифікується на 6 типів мікрорегіонів, які мають спільні проблеми розвитку.

Значення Львова в структурі економіки області важко переоцінити. Лише частковим свідченням цього є дані порівняльного аналізу.

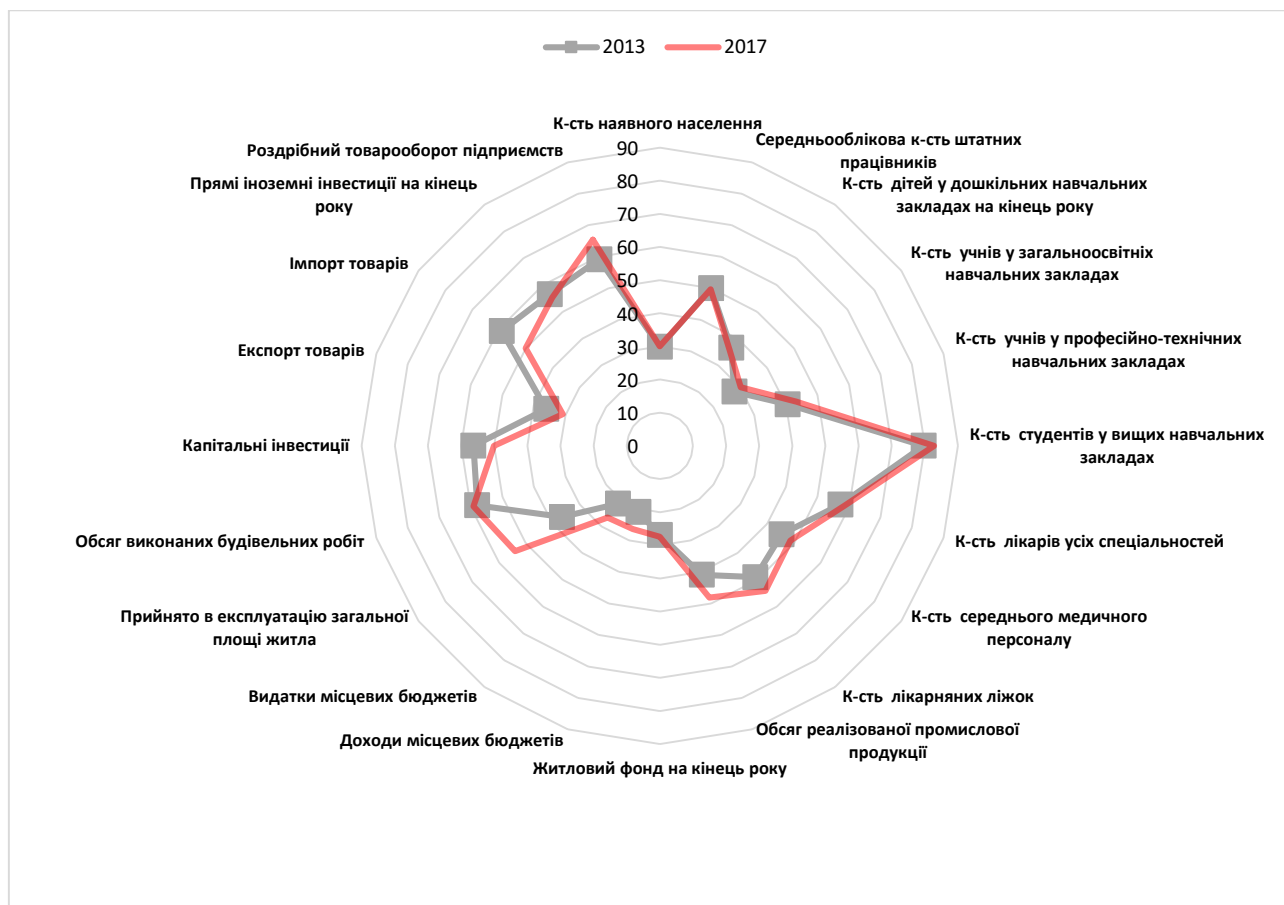

Рис. 39. Частка Львова у соціально-економічному житті області (*дані на кінець 2017 року)

При тому, що кількість населення Львова складає 30% від населення області, місто поглинає майже дві третіх інвестицій, які надходять для оновлення основного капіталу. Орієнтовно 55% прямих іноземних інвестицій, що надходять в область – м.Львів. 2/3 роздрібного товарообороту також припадає на Львів.

Рис. 40. Частка Львова капітальних інвестиціях області, %

Окрім цього, в місті зосереджена лівова частка наукового та освітнього потенціалу. Львів відіграє роль драйвера та, водночас, індикатора розвитку не лише на обласному, але і на міжобласному рівні, будучи найбільшим науковим, економічним та культурним центром на Заході України, одним із найвагоміших міст держави.

Навіть не беручи до увагу роль, яку виконує Львів як адміністративний центр, рівень його впливу на мезоекономічну систему області змушує сприймати його хоча й як інтегральну, однак до певної міри незалежну господарську систему.

Таблиця 8. Основні соціально-економічні показники м.Львів 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Кількість наявного населення на кінець року, тис. осіб	758,40	759,10	758,40	758,50	757,90
Природний приріст, скорочення (-) населення, осіб	-139,00	-212,00	-973,00	-954,00	-1 360,00
Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	258,40	251,10	244,80	239,90	232,10
Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників, грн	3 008,00	3 195,00	3 958,00	5 029,00	6 836,00
Житловий фонд на кінець року, тис. кв.м загальної площі	15 112,90	15 739,00	15 362,70	15 450,30	16 220,70

у розрахунку на 1 особу, кв.м загальної площі	19,60	21,00	20,50	20,60	21,60
Доходи бюджету міста, млн грн	2 579,30	3 087,50	4 967,50	6 580,50	8 719,80
Видатки бюджету міста, млн грн	2 626,40	3 057,90	4 633,10	6 698,90	8 636,50
Дефіцит (профіцит) бюджету, млн грн	-47,10	29,60	334,30	-118,40	83,30
Обсяг реалізованої промислової продукції, млн грн	12 602,50	14 833,40	24 577,10	32 592,70	39 449,90
Обсяг виконаних будівельних робіт, млн грн	1 404,20	1 433,80	2 105,00	2 914,60	3 691,00
Прийнято в експлуатацію загальної площі житла, тис. кв.м	246,60	423,40	571,80	475,40	517,60
у розрахунку на 1000 осіб, кв.м	328,40	563,80	761,50	633,30	689,80
Капітальні інвестиції, млн грн	5 530,10	5 141,40	6 698,20	9 726,30	12 066,60
Перевезено вантажів автомобільним транспортом, тис. т	5 373,20	5 097,70	4 794,00	5 683,50	6 292,20
Перевезено пасажирів автомобільним транспортом, млн осіб	115,80	125,10	109,60	93,30	90,40
Перевезено пасажирів тролейбусами, млн осіб	22,90	26,40	29,50	31,60	31,80
Перевезено пасажирів трамваями, млн осіб	35,90	50,50	59,60	56,60	54,00
Експорт товарів, млн дол. США	466,00	428,80	343,00	373,20	488,20
Імпорт товарів, млн дол. США	1 566,50	1 559,30	682,70	861,60	1 094,00
Сальдо зовнішньої торгівлі товарами, млн дол. США	-1 100,50	-1 130,50	-339,70	-488,40	-605,80
Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) на кінець року, млн дол. США	780,50	664,40	608,00	629,70	656,30
у розрахунку на 1 особу, дол. США	1 039,40	884,80	810,00	838,90	874,60
Роздрібний товарооборот підприємств, млн грн	11 303,50	13 583,20	17 748,20	21 700,20	24 231,90
у розрахунку на 1 особу, грн	14 898,00	17 903,00	23 393,00	28 613,00	31 960,00
Фінансовий результат діяльності підприємств до оподаткування, млн грн	2 870,30	-3 435,40	-5 083,80	600,60	605,90

Висока інституційна спроможність дозволяє місту Львів формувати якісні стратегії розвитку. Зокрема, станом на сьогодні у м.Львів розроблені та виконуються такі стратегічні та програмні документи, як: Генеральний план Львова до 2025 року, Стратегія розвитку Львова до 2025 року та документи, розроблені на базі Стратегії - План місцевого економічного розвитку м. Львова, Програма соціально-економічного та культурного розвитку м. Львова на 2017-2019 роки, Стратегічний план залучення інвестицій Львова до 2020 року, Стратегія розвитку культури Львова до 2025 року, Стратегія Прориву 2027. На окрему увагу заслуговує Стратегія Прориву 2027, реалізація якої в перспективі дозволить розвинути смарт-спеціалізацію не лише для міста Львів, а й для області.

Гірські території

У відповідності до Закону України «Про статус гірських населених пунктів в Україні», прийнятого рішенням Верховної Ради України від 15.02.1995 року №56, зазначений статус отримали 196 населених пунктів області у Дрогобицькому, Сколівському, Старосамбірському, Стрийському та Турківському районах Львівської області (у тому числі 3 міста – Сколе, Старий Самбір і Турка, 5 селищних рад (9 населених пунктів) та 184 села, в яких проживає майже 155,0 тис. осіб).

Дія Закону України «Про статус гірських населених пунктів в Україні», розповсюджується тільки на населені пункти, які отримали статус гірського. Як наслідок, якщо у Турківському та Сколівському районах його положення охоплюють всю їх адміністративну територію, то у Старосамбірському районі лише біля 50% населених пунктів, у Дрогобицькому районі – біля 20% а у Стрийському районі – лише один населений пункт з 71. Тобто лише 49,4% всього постійного населення, яке проживає у цих районах підпадають під його дію.

Законом «Про статус гірських населених пунктів в Україні» передбачається широкое коло державних гарантій соціально-економічного розвитку населених пунктів та пільг громадянам, яким надано статус особи, що проживає і працює (навчається) на території такого населеного пункту. Проте, фактично законодавчо оформлене і виконується, згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про умови оплати праці осіб, які працюють в гірських районах» (від 11.08.1995 року №648), лише положення Закону щодо надання цільової державної допомоги на компенсацію збільшення на 20% розміру державних пенсій, стипендій, всіх передбачених чинним законодавством видів матеріальної допомоги та на підвищення на 25% тарифних ставок і посадових окладів працівників бюджетної сфери.

З метою сталого розвитку гірських територій області загалом, підвищення їх конкурентоспроможності та рівня життя населення, охорони навколишнього природного середовища, збереження й раціонального використання їх природних ресурсів і багатой етнокультурної спадщини розроблено і затверджено рішенням Львівської обласної ради від 05.12.2017 № 565 Стратегію розвитку гірських територій Львівської області на 2018-2022 роки, одним із додатків якої є пропозиції щодо внесення змін до нормативно правових актів у частині підвищення

конкурентоспроможності гірських територій. Додатком до Стратегії є також Перелік проєктів будівництва, добудови, реконструкції та капітального ремонту об'єктів соціально-інженерної інфраструктури гірських територій області на 2018 – 2022 роки.

Гірські території Львівської області (Старосамбірський, Сколівський, Турківський та Дрогобицький та також частина Самбірського району (Чукв'янська та Вільшаницька об'єднані громади) охоплюють 17% площі Львівської області. У 210 населених пунктах (11% від загальної їх кількості) області проживає тільки 6% населення регіону. Це пов'язано з особливостями рельєфу, специфічними кліматичними умовами та частково історичними факторами заселення територій.

Рис. 41. Гірські території на карті області

Географічні особливості гірських територій позначаються і на показниках забезпеченості соціальною інфраструктурою, розвиток якої стримується природними факторами.

Зокрема, віддаленість гірських населених пунктів та низька якість дорожньої інфраструктури змушує інакше підходити до розміщення закладів освіти, охорони здоров'я, культури. Як наслідок, для 151,38 тис осіб населення в гірській місцевості розташовано 217 загальноосвітніх навчальних закладів, 95 ДНЗ, 4 професійно-технічних навчальних заклади, 307 лікарських амбулаторно поліклінічних закладів і фельдшерсько-акушерських пунктів та 274 закладів культури.

Через високу кількість малокомплектних шкіл у гірських територіях, середня наповнюваність класів у школах гірських районів також залишається нижче нормативного показника – 15 учнів у класі та набагато нижчою за середній показник в області – 21.

У сфері охорони здоров'я гірських територій актуальними залишаються питання оптимізації мережі та покращення доступу населення до сімейної медицини. Зокрема, показник кількості лікарів загальної практики – сімейних лікарів на 1000 осіб наявного населення складає 0,27 осіб при середньому по області – 0,46.

На території гірських районів функціонують 4 ЦНАПи, які надають послуги мешканцям Турківського, Сколівського, Старосамбірського та Дрогобицького районів. Це 10% ЦНАПів від загальної їх кількості, яка діє у Львівській області).

Відсоток чисельності осіб, які отримали статус безробітного в гірських районах становить приблизно 1,4% при 1,2% загалом по області.

Кількість суб'єктів середнього та малого підприємництва у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення становить 21 одиницю, при обласному показнику 71.

Спільні проблеми гірських територій – це недостатній розвиток бізнесу й низька інвестиційна привабливість, неналежна транспортна і дорожня інфраструктура та екологічні проблеми.

Рис. 42. Спільні проблеми гірських територій (за результатами опитування місцевих органів виконавчої влади)

Висновки

1) До складу Львівської області входять території (райони) з дуже різним рівнем господарського розвитку, серед яких можна виділити більш-менш усталені промислові, аграрні та промислово-аграрні райони, окрім того є специфіка розвитку агломераційних та прикордонних територій, у межах яких сформовані або формуються певні галузеві кластери. Тому при визначенні заходів з підтримки розвитку підприємництва, інвестиційної привабливості територій слід використовувати кластерний підхід, що дозволить врахувати особливості окремих районів та підвищити ефективність економічної політики на регіональному рівні.

2) Фінансовий, економічний та людський потенціал міста Львова є важливим для розвитку області та має бути врахованим у Стратегії розвитку Львівщини на період до 2027 року.

3) Окремого підходу і особливої уваги регіональної влади потребують гірські, сільські та старопромислові території області.

Екологічна ситуація

Стан ґрунтів

Територія Львівської області характеризується наявністю різноманітних ґрунтоутворюючих і підстилаючих порід, які сприяють великій строкатості ґрунтового покриву.

Аналіз ґрунтової карти засвідчує, що у північній її частині, особливо на Малому Поліссі, переважають дерново-підзолисті ґрунти, у північно-східній — чорноземи, в центральній — сірі й темно-сірі опідзолені, у Карпатах — буроземні ґрунти. У долинах річок, особливо великих, таких як Дністер, Західний Буг, Стир тощо, поширені дернові й лучні, лучно-болотні та болотні ґрунти. Основні типи ґрунтів різняться між собою особливостями географічного поширення, яке підпорядковане закономірностям горизонтальної і висотної зональності.

До найпоширеніших ґрунтоутворюючих порід на Львівщині належать лесоподібні суглинки, які вкривають підвищення рівнинної частини регіону.

На лесоподібних відкладах утворились найродючіші опідзолені ґрунти широколистяних лісів. Найпоширенішими в області є ясно-сірі, сірі лісові й темно-сірі опідзолені та чорноземи опідзолені (близько 60 % площі регіону). Вони залягають здебільшого на невисоких плато і слабопологих схилах, рідко зустрічаються на пологих і коротких спадистих схилах.

В межах Малого Полісся, Яворівського Полісся (Надсяння) й частково Розточчя поширеними є дерново-підзолисті ґрунти на водно-льодовикових та алювіальних піщаних, супіщаних й зрідка

легкосуглинкових відкладах. Вони залягають на рівнинах, борових терасах річок, іноді на дещо підвищених елементах плоского чи горбистого рельєфу. Дуже часто у рельєфі виражені піщані горби, пасма, вали й палеодюни. Значні площі дерново-підзолистих ґрунтів зайняті лісами. Вони утворилися у результаті поєднання підзолистого й дернового процесів ґрунтоутворення в умовах лісового покриву. Орні землі з цими ґрунтами становлять лише 6,3-7,3 % від загальної площі ріллі.

Дерново-підзолисті ґрунти вважають найбільш небагатими ґрунтами області. Вони характеризуються малим вмістом гумусу (0,6-1,3 %), слабкою насиченістю основами, кислою реакцією та незначною кількістю рухомих поживних речовин. Ці ґрунти часто підстелені на глибині 1,0-1,5 м крейдяним мергелем або суглинками.

Ґрунтовий профіль не має чіткої диференціації на горизонти. Гумусовий горизонт неглибокий, не перевищує 15-18 см. В орних ґрунтах він поглиблений оранкою і може досягати 25-30 см. Колір його ясно-сірий, за складом пухкий, розсипчастий й безструктурний.

Земельний фонд Львівської області складає 2183,2 тис.га (2,8% від території України), з них 1261,5 тис. га або 58% займають сільськогосподарські угіддя. У структурі сільськогосподарських угідь рілля становить 974,1 тис.га (77,2%), багаторічні насадження – 23,2 тис.га (1,8%), пасовища та сіножаті – 443,4 тис.га (35,1%).

З розрахунку на одного жителя області припадає 0,4 га сільськогосподарських угідь, в тому числі 0,28 га ріллі, тоді як у середньому по Україні ці показники становлять 0,8 га та 0,68 га відповідно. Найбільш поширеними ґрунтами у Львівській області є:

Таблиця 9. Структура ґрунтів за групами

Показники	%
чорноземи	47,4
сірі лісові	34,5
дерново – підзолисті	12,3
лугово – болотні і болотні	2,0
буроземи	3,7
інші	0,1

Третину території області (31,8%) займають ліси та лісовкриті території. Загальний фонд водойм області складає 42,7 тис. га, в т. ч. річки та струмки – 12,7 тис. га, меліоративні канали, колектори – 14,4 тис. га, озера, прибережні замкнуті водойма, лимани – 1,2 тис. га, ставки – 9,9 тис. га, штучні водосховища – 4,5 тис. га.

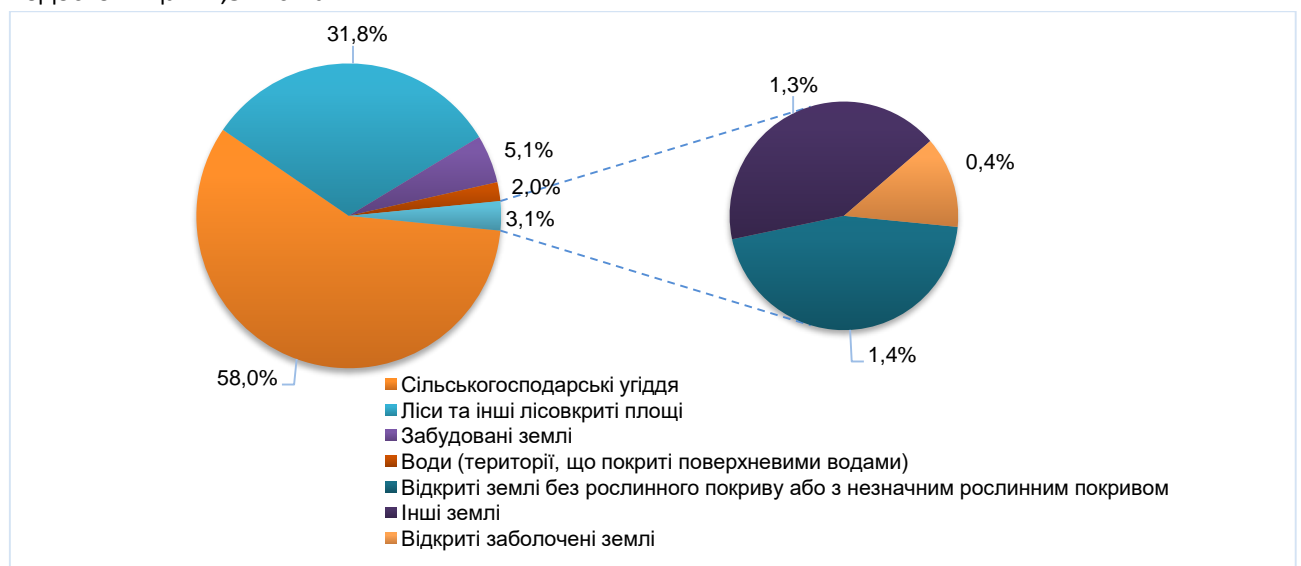

Рис. 43. Структура земельного фонду області

Однією з проблем є погіршення еколого-агрохімічного стану ґрунтів внаслідок недотримання технологій землеробства щодо внесення поживних речовин, збільшення площ кислих ґрунтів. Із 497,6 тис. га обстежених орних земель кислих ґрунтів 176 тис. га або 35 %, в т. ч.

сильнокислі (рН сол. <4,5 одиниць) – 24,2 тис. га (4,9%),
середньокислі (рН сол. 4,6-5,0) – 62,8 тис. га (12,6%),

слабокислі (рН сол.5,1-5,5) – 88,9 тис. га (17,9%),
тобто майже 25 тис. га є непридатними для вирощування с.г. культур.
із обстежених 610 тис. га 210 тис.га – 35,2 % є кислими).

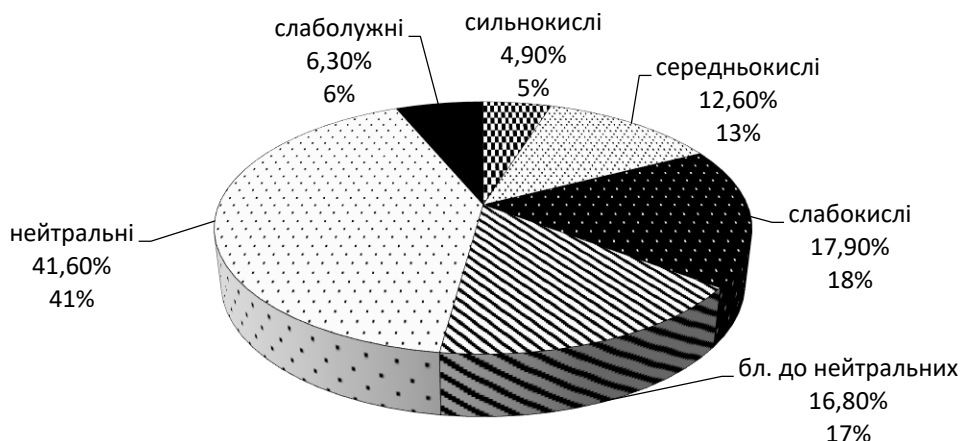

Рис. 44. Розподіл орних земель області за ступенем кислотності

Забезпечення високих врожаїв супроводжується використанням великої кількості мінеральних добрив, серед яких левову частку займають азотні добрива. В більшості урожай формується за рахунок ґрунтових запасів таких поживних речовин як фосфор, калій, кальцій. Вони не компенсуються внесенням добрив, з ґрунту їх виноситься значно більше, ніж надходить.

Азотні добрива дають дуже швидкий результат, але щорічне застосування їх у великих кількостях приводить до підвищеної мінералізації ґрунту, в тому числі гумусу. Внаслідок такої посиленої мінералізації ґрунти втрачають гумус. Середньозважений показник для всієї області становить 2,67 %, за його вмістом площі поділяються наступним чином:

дуже низький вміст (менше 1%) – 8 тис. га (1,6%),
низький (від 1 до 2 %) – 148 тис. га (30 %),
середній (від 2 до 3 %) – 192 тис. га (39 %),
підвищеним (від 3 до 4 %) – 98 тис. га (20 %).

Для того, щоб гумус зберігавсь на тому ж рівні (бездефіцитний баланс) потрібно вносити не менше 10 т/га органічних добрив. Однак, вже протягом багатьох років його вносять в середньому по 0,5 т/га, що в 20 разів менше визначеної потреби.

Крім цього, в області нараховується 229,2 тис. га еродованих земель (28,8% від площі ріллі області), з них 174,5 тис. га піддані водній ерозії, 31,34 тис. га – вітровій.

Висновок:

У зв'язку із недостатнім внесенням органічних добрив необхідно проводити заходи з охорони ґрунтів та дотримуватись науково обґрунтованих сівозмін. В сучасному землеробстві кількість культур та їх ротація в сівозміні дуже обмежена, зокрема це – зернові, ріпак, соняшник, кукурудза, цукрові буряки і регулюється попитом і цінами на ринку.

Стан поверхневих вод

Показники	Одиниця виміру	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Забрано води з природних джерел, усього	млн м³	232,1	175,8	172,3
у тому числі:				
поверхневої	млн м³	71,9	27,10	28,6
підземної	млн м³	160,2	148,7	143,7
морської	млн м³	-	-	-
Забрано води з природних джерел у розрахунку на 1 особу	м³	-	-	-
Використано свіжої води, усього	млн м³	151,1	122,6	125,0
у тому числі на потреби:				
господарсько-питні	млн м³	61,74	57,40	59,55

виробничі	млн м³	38,26	43,38	46,43
сільськогосподарські	млн м³	25,95	21,64	18,9
зрошення	млн м³	-	-	-
рибогосподарські	млн м³	25,15	-	22,75
Використано свіжої води у розрахунку на одну особу	м³	-	-	-
Втрачено води при транспортуванні	млн м³	57,42	53,04	47,0
	% до забраної води	32	30	27
Скинуто зворотних вод, усього	млн м³	223,9	177,9	174,9
у тому числі:		-	-	-
у підземні горизонти	млн м³			
у накопичувачі	млн м³	6,9	7,407	8,71
на поля фільтрації	млн м³	2,0	2,971	1,30
у поверхневі водні об'єкти	млн м³	215,0	167,6	164,9
не віднесених до водних об'єктів	млн м³	-	-	-
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти,				
усього	млн м³	215,0	167,6	164,9
з них:				
нормативно очищених, усього	млн м³	149,6	82,33	108,1
у тому числі:				
на спорудах біологічного очищення	млн м³	149,2	81,30	107,4
на спорудах фізико-хімічного очищення	млн м³	0,05	0,0	0,0
на спорудах механічного очищення	млн м³	0,40	1,035	0,687
нормативно (умовно) чистих без очищення	млн м³	20,33	14,41	14,77
забруднених, усього	млн м³	45,05	70,81	42,0
у тому числі:				
недостатньо очищених	млн м³	44,27	69,62	40,75
без очищення	млн м³	0,78	1,19	1,256

На екологічний стан поверхневих вод Львівської області впливають різноманітні фактори, які тісно пов'язані, а саме: забруднення ґрунтів, атмосфери, зміна ландшафтної структури та техногенне перевантаження території, неефективна робота каналізаційно-очисних споруд, забруднення і засмічення річок побутовими та іншими відходами.

Внаслідок фізичного та морального зносу, тривалої експлуатації без необхідного поточного ремонту систем очистки комунальних стоків, більшість водопровідно-каналізаційних господарств області знаходяться в незадовільному технічному стані, який щодня погіршується, частина з яких в аварійному стані. Аналіз середньорічних концентрацій забруднюючих речовин у контрольних створах водних об'єктів регіону за 2018 рік свідчить про посилення антропогенного тиску. Найбільшу кількість перевищень зафіксовано по таких забруднюючих речовинах: азот амонійний, залізо загальне, фосфати, БСК₅, ХСК, азот нітритний.

На території Львівської області формуються басейни річок Дністер, Прут і Сірет, які знаходяться в зоні розвинутої зливової діяльності атмосфери і відповідно в зоні підвищеного ризику щодо виникнення водних стихій та проявів їх шкідливої дії, що спричиняє різні за масштабами, у тому числі й катастрофічні затоплення, підтоплення і перезволоження територій, ураження інженерної інфраструктури та комунікацій з руйнівними наслідками.

Основними причинами формування паводків на річках області, які повторюються 3 – 8 разів на рік, є ряд природних та антропогенних чинників, а саме, природно-кліматичні особливості Карпатського регіону, основним серед яких є надмірна кількість атмосферних опадів (до 100-300 мм за добу) на фоні попередніх паводків, мерзлих ґрунтів, бурхливого сніготанення, вирубок лісів, відбирання піщано-гравійної суміші тощо.

Таблиця 10. Використання води за видами економічної діяльності у 2016-2018 рр.

Види економічної діяльності	2018 рік		2017 рік		2016 рік	
	усього, млн м³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн м³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн м³	% економії свіжої води за рахунок оборотної
1	2	3	4	5	6	7
Усього за регіоном	125,0	91,49	122,6	92,65	118,8	92,3
За видами економічної діяльності у тому числі:						
Сільське господарство	36,20	-	22,41	-	22,89	-
Енергетика	5,78	98,76	5,64	98,90	5,466	98,80
Електроенергетика	3,189	99,2	3,401	99,3	3,047	99,2
Вугільна промисловість	1,811	66,79	1,503	79,29	1,644	82,28
Металургійна промисловість	-	-	-	-	-	-
Хімічна та нафтохімічна промисловість	0,098	-	0,077	-	0,075	-
Машинобудування	0,462	98,1	0,495	97,51	0,499	97,76
Паливна промисловість	0,780	99,2	0,734	95,36	0,773	95,95
Целюлозно-паперова промисловість	2,383	88,83	1,41	93,09	0,374	98,11
Лісо- і деревообробна промисловість	2,533	88,66	1,502	93,02	0,446	98,05
Житлово-комунальне господарство	58,28	10,65	56,40	12,75	52,15	22,30
Харчова промисловість	7,028	86,88	6,365	88,23	5,273	90,2
Транспорт	1,749	59,17	1,659	63,14	1,587	66,69
Промисловість будівельних матеріалів	0,294	94,48	0,141	97,89	0,198	97,87
М'ясомолочна промисловість	0,515	91,03	0,499	91,37	0,509	91,08
Легка промисловість	0,285	46,25	0,265	44,21	0,359	33,22
Інші галузі	0,156	-	20,099	-	23,51	-

Стан атмосферного повітря

Екологічна ситуація на території області, характеризується відносною стабільністю показників, проте є ряд проблем, які потребують вирішення.

Особливо актуальною є проблема забрудненості атмосферного повітря шкідливими викидами (оксиди вуглецю, оксиди азоту та сірчаного ангідриду) промислових підприємств.

Найбільші обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря мають підприємства постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (52 тис. 511 тонн, або 48,1% від загальних викидів стаціонарними джерелами по області), добування кам'яного та бурого вугілля (36 тис. 599 тонн, або 33,5% від загальних викидів стаціонарними джерелами по області).

У розрахунку на 1 км² площі у 2018 р. припадало 4900 кг (за 2017 рік – 4998 кг) викидів забруднюючих речовин, на 1 особу – 42,3 кг (за 2017 рік – 43,1 кг).

У районах та містах, де розташовані підприємства цих галузей спостерігаються найвищі обсяги викидів в атмосферне повітря. А саме: Кам'янка-Бузький район (50 тис. 380 тонн, або 46,2%), Сокальський район (24 тис. 004 тонн, або 22,0%), м. Червоноград (13 тис. 326 тонн, або 12,2%) та м. Львів (3 тис. 995 тонн, або 3,6%).

Причинами надмірних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря є: повільне впровадження пилогазоочисного обладнання на підприємствах енергетики на яких використовується в якості палива – природне вугілля.

Залишається гострою проблема недотриманням підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування, невиконанням у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня; низькими темпами впровадження сучасних технологій очищення викидів; відсутністю ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок.

Таблиця 11. Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за 2016-2018 рр.

Показники	2018 рік	2017 рік	2016 рік
Загальна кількість (одиниць) дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, виданих у поточному році суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до:	779	752	809
другої групи	186	133	166
третьої групи	593	619	643
Викиди забруднюючих речовин та парникових газів від стаціонарних джерел, тис. т	106,7	109,1	103,1
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км ² , т	4,9	5,0	4,7
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг	42,3	43,1	40,7

Таблиця 12. Основні забруднювачі атмосферного повітря за 2018 р.

Назва об'єкта	Частка викидів забруднюючої речовини			Частка оснащення джерел викидів газочисними установками (ГОУ), %	Ефективність роботи ГОУ, %
	усього викидів, т/рік	до загального обсягу викидів об'єкта, %	до загального обсягу викидів населеного пункту, %		
Добротвір-ська ТЕС ПАТ «ДТЕК Західенерго»	43693	100	98,8	45	80-99
Шахта «Степова» ДП «Львіввугілля» №10	12825	100,0	-	20	80
Шахта «Межирі-чанська» ДП «Львіввугілля»	5910	100,0	-	20	80
Шахта «Лісова» ДП «Львіввугілля» (№6)	6209	100,0	-	20	80
Шахта «Червоно-градська» ДП «Львіввугілля» (№2)	3566	100,0	-	20	80
Шахта «Велико-мостівська» ДП «Львіввугілля»(№1)	4332	100,0	-	20	80

Шахта «Відро-дження» ДП «Львіввугілля» (№4)	1541	100,0	-	20	80
---	------	-------	---	----	----

Таблиця 13. Викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за видами економічної діяльності у 2018 р.

	Обсяги викидів		
	т	у % до 2017	у % до підсумку
Усі види економічної діяльності	106742,4	97,8	100,0
Сільське господарство, лісове та рибне господарство	1698,2	104,8	1,6
Добування кам'яного та бурого вугілля	37110,6	101,4	34,8
Добування сирої нафти та природного газу	6362,3	132,3	6,0
Виробництво харчових продуктів	839,7	134,7	0,8
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	736,8	88,2	0,7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	45894,0	87,4	43,0
Будівництво будівель і споруд	104,8	82,2	0,1
Наземний і трубопровідний транспорт	5645,8	130,3	5,3
Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту	956,1	113,4	0,9
Інші види економічної діяльності	7394,1	108,7	6,8

Основними забруднювачами повітря Львівської області у 2018 році були підприємства з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (43,0%) та добувної промисловості (40,8%).

Природно-заповідні території та збереження біорізноманіття

Одним з пріоритетних завдань у природоохоронній сфері Львівщини є територіальна охорона, що полягає у збереженні лісових, лучних та водних екосистем, які мають наукову, екологічну, соціальну, оздоровчу та ландшафтно-естетичну цінність.

Станом на 01 січня 2019 року в області налічується 377 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, загальною площею 158,31 тис.га, з них 25 територій та об'єктів, площею 64,5 тис.га мають статус загальнодержавного значення, показник заповідності від загальної площі області становить 7,2 %.

Карпатський регіон є тим регіоном, де заповідність становить більше 20,0% від площі регіону.

Існуючий показник заповідності в області хоча й вищий від середнього для України на 1,5 %, проте істотно нижчий від сусідніх європейських країн та середнього для Європи. З урахуванням природно-історичних та фізико-географічних особливостей регіону оптимальним на сьогодні для області слід вважати показник заповідності на рівні 10 %.

Таблиця 14. Структура природно-заповідного фонду області станом на 01.01.2019 р.

Об'єкти природно-заповідного фонду Львівської області	Кількість об'єктів, шт.	Площа, га
Загальнодержавного значення	25	64551,30
<i>у тому числі</i>		
Природний заповідник «Розточчя»	1	2084,50
Національний природний парк «Яворівський»	1	7078,60
Національний природний парк «Сколівські Бескиди»	1	35684,00
Національний природний парк «Північне Поділля»	1	15587,90
Заказники	9	3303,00
Пам'ятки природи	2	592,80
Ботанічні сади	2	41,20
Дендрологічні парки	2	64,00
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	6	115,30
Місцевого значення	352	93762,42
<i>у тому числі</i>		
Регіональний ландшафтний парк «Знесіння»	1	312,00
Регіональний ландшафтний парк «Надсянський»	1	19428,00

Регіональний ландшафтний парк «Верхньодністровські Бескиди»		1	8536,00
Регіональний ландшафтний парк «Равське Розточчя»		1	19103,00
Регіональний ландшафтний парк «Стільське Горбогір'я»		1	8909,90
Заказники		48	27955,69
Пам'ятки природи		193	2241,39
Інші об'єкти	Заповідні урочища	48	6502,40
	Ботанічні сади	1	1,50
	Зоопарк	1	5,9
	Пам'ятки садово-паркового мистецтва	56	766,63
Всього		377	158313,72

Для покращення адміністрування заповідними територіями функціонує 10 природоохоронних установ зі спеціальними адміністраціями: природний заповідник «Розточчя», національні природні парки Яворівський, «Сколівські Бескиди», «Півічне Поділля», ботанічні сади Львівського національного університету імені Івана Франка та Національного лісотехнічного університету України, регіональні ландшафтні парки «Знесіння», «Равське Розточчя», «Верхньодністровські Бескиди», «Надсянський».

Інші об'єкти перебувають у віданні та під охороною підприємств та органів місцевого самоврядування, на чий території вони розташовані.

В області є 3 об'єкти, які включені комісією МАБ ЮНЕСКО до всесвітньої мережі біосферних резерватів.

Регіональний ландшафтний парк «Надсянський» загальною площею 19428 га створений з метою забезпечення екологічного балансу верхів'я ріки Сян, яке знаходиться в межах України та Польщі, з 1998 року є складовою частиною першого в світі міжнародного українсько-польсько-словацького біосферного резервату «Східні Карпати».

З метою збереження біорізноманіття, розвитку місцевих громад, проведення еколого-освітньої діяльності створено українську частину міжнародного біосферного резервату «Розточчя», який рішенням комісії МАБ ЮНЕСКО у 2011 році включений до Світової мережі біосферних резерватів. Площа української резервату становить 74416,0 га.

У 2017 році на 41-ї сесії Комітету Всесвітньої спадщини букові праліси України внесено до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, як «Незаймані букові ліси в Карпатах та інших регіонах Європи». До пралісів в межах Львівщини віднесено лісові масиви Розточчя площею 384,81 га.

Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття є обов'язковою умовою сталого (збалансованого) розвитку. Тваринний та рослинний світ Львівщини є досить різноманітним, оскільки в область знаходиться в різних природних зонах, північна частина області лежить у межах Волинської височини, розташовані хребти Українських Карпат на південному заході області. Лісостепова зона займає північну частину області, а луки і болота в області займають близько 30%.

На території області налічується 137 видів тварин та 146 видів рослин, занесених до Червоної Книги України, що підлягають охороні на підставі державних та міжнародних документів та 130 рідкісних або зникаючих видів тварин і 270 видів рослин, в межах Львівської області, які не занесені до Червоної Книги України, але потребують охорони на регіональному рівні.

Основними загрозами для біологічного та ландшафтного різноманіття є денатуралізація природних ландшафтів, антропогенна діяльність, поширення інвазійних видів (борщівник Сосновського, амброзії, іспанського слимака), розповсюдженні хвороб та шкідників (всихання сосни звичайної та ялини звичайної).

У зв'язку з цим, велика увага приділяється виявленню і збереженню рідкісних видів флори і фауни завдяки створенню територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Фінансово-бюджетна ситуація

Загальна ситуація

Бюджет області формується у відповідності з Бюджетним та Податковим кодексами України.

Львівська область отримує кошти з державного бюджету у вигляді міжбюджетних трансфертів у значно меншому обсязі, ніж перераховує до державного бюджету. При цьому показник відношення надходжень до державного бюджету на території області до отриманих трансфертів з державного бюджету має негативну тенденцію до зменшення (2013 рік – 162 відсотки, 2018 рік – 159 відсотків).

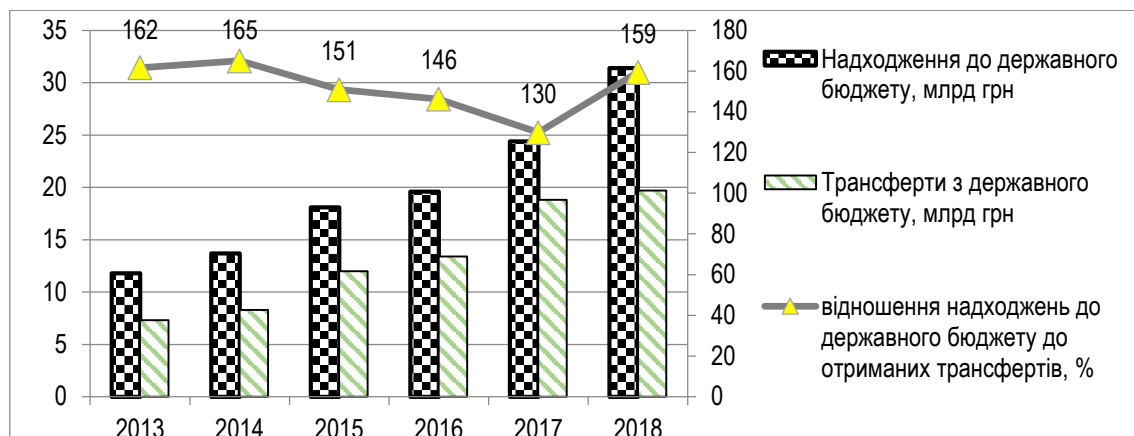

Рис. 45. Надходження до державного бюджету та трансферти з державного бюджету у 2013-2018 роках по Львівській області

Доходи

Загальний обсяг трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам області у 2018 році склав 19,7 млрд грн (дотації – 1,5 млрд грн, субвенції – 18,2 млрд грн) та збільшився проти 2013 року в 2,7 раза (на 12,4 млрд грн). У їх загальному обсязі переважали субвенції на здійснення програм соціального захисту населення, медична та освітня субвенції, питома вага яких загалом складала понад 85 відсотків.

Частка трансфертів з державного бюджету у зведеному бюджеті області протягом періоду, що аналізується, мала тенденцію до зменшення: у 2013 році – 61,9 відсотка, у 2018 році – 56,6 відсотка.

Зазначене свідчить про певне зменшення рівня дотаційності області.

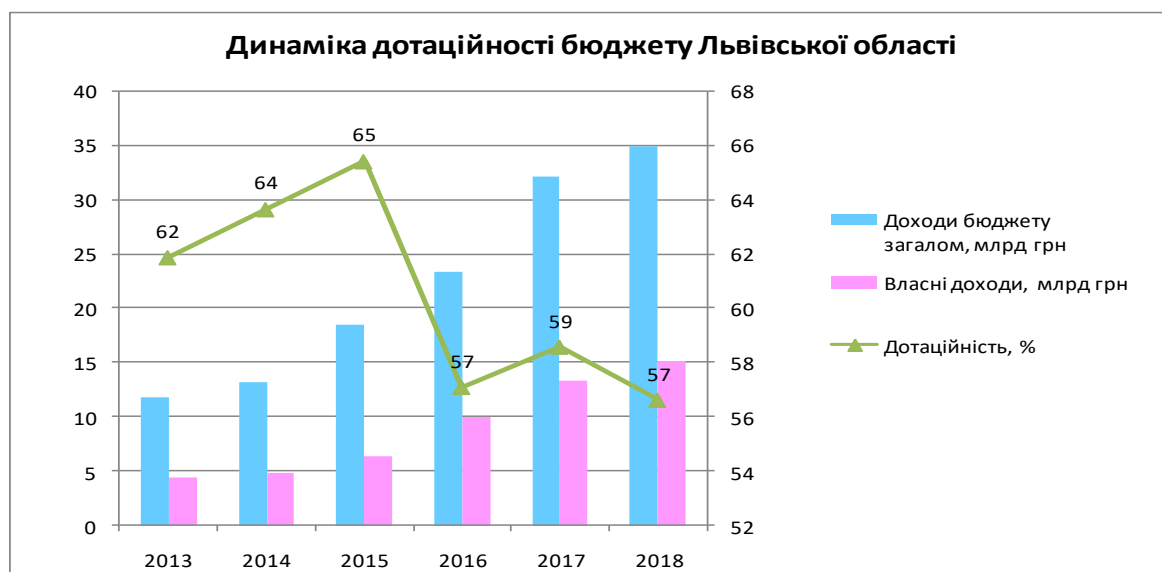

Рис. 46. Динаміка дотаційності бюджету Львівської області

Важливим показником фінансової спроможності території є надходження податків і платежів до загального фонду бюджету в розрахунку на одного мешканця. Упродовж останніх шести років зазначений показник по Львівській області зріс від 1,4 тис.грн до 5,3 тис.грн, тобто в 3,7 раза. Загалом по Україні зростання становить 3,5 раза. Відтак, хоча Львівщина в абсолютному значенні й поступається середньоукраїнському рівню, спостерігається тенденція поступового зменшення цього відставання.

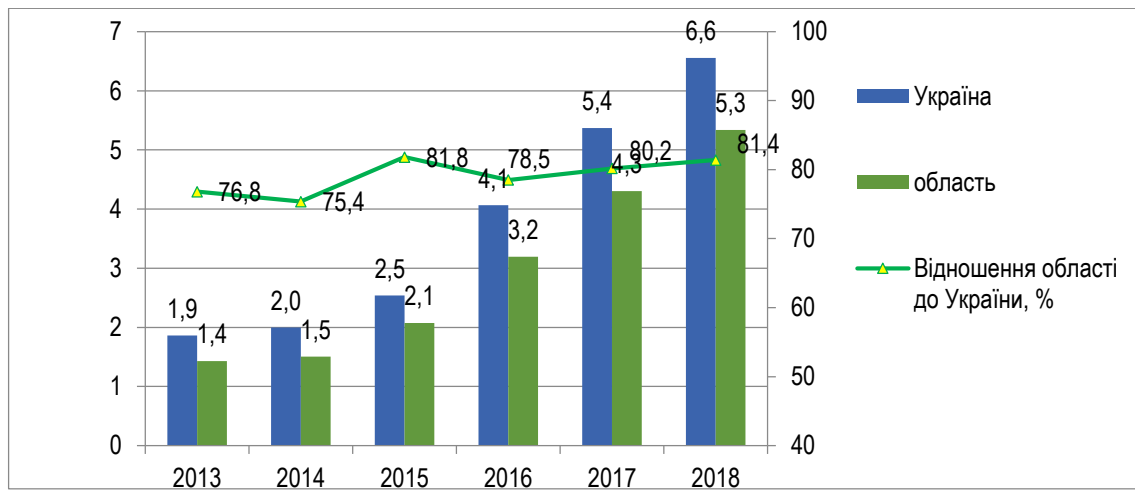

Рис. 47. Динаміка доходів загального фонду місцевих бюджетів на одного мешканця (грн)

Водночас, має місце велика різниця фінансової спроможності за територіями області, що, безперечно, є проблемою. У 2018 році найбільш спроможна територія Львівщини – Славська ОТГ – випереджала найменш спроможну – Новоміську ОТГ – у 15 разів (11,9 та 0,8 тис.грн на одного мешканця відповідно). Загалом із 64 міст обласного значення, районів та об’єднаних громад області лише 5 (!) перевищували за фінансовою спроможністю середньообласний рівень. Слід зазначити, що диференціація територій області за податкоспроможністю різко зросла з початком децентралізації та утворення об’єднаних територіальних громад. Переважна більшість малоспроможних громад Львівщини утворилися в першу „хвилю” децентралізації (2015-2016 роки).

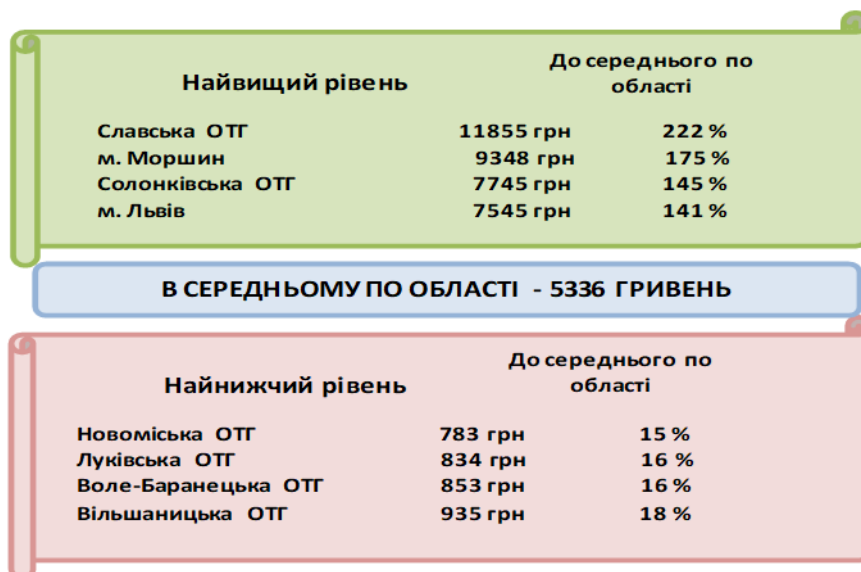

Рис. 48. Доходи загального фонду місцевих бюджетів на одного мешканця у 2018 році в розрізі територіальних громад (грн)

Структура власних доходів бюджету області упродовж 2013-2018 років зазнала певних, хоча й нерадикальних, змін. Незмінно стабільним у ній залишається визначальне місце податку на доходи фізичних осіб, основного податкового джерела ресурсів на місцях. Проте, частка ПДФО за шість років помітно зменшилась – з 67 до 56 відсотків. У 2015-2016 роках вона була навіть меншою 50 відсотків. Насамперед це пов’язано із змінами в законодавстві (з 2015 року 25 відсотків податку зараховуються до державного бюджету), а також значними обсягами надходжень з держбюджету додаткових коштів від перевиконання планів за митними платежами (на сьогодні це джерело доходів місцевих бюджетів скасоване). Проте, два останні роки частка ПДФО демонструє помітну тенденцію до зростання. Враховуючи систематичне підвищення мінімальної заробітної плати, загальне збільшення рівня оплати праці (насамперед у бізнесі), а також те, що питанню оплати праці в державі

приділяється першочергова увага, ця тенденція, вочевидь, триватиме й надалі, і у найближчі роки частка ПДФО в доходах бюджету Львівщини може сягнути 60 і навіть 70 відсотків.

Окрім вже згаданих додаткових коштів від понадпланової мобілізації митних платежів (особливо суттєвою їх частка була в 2016-2017 роках), з 2015 року перелік доходів місцевих бюджетів поповнив акцизний податок (в 2015-2016 роках з роздрібною реалізації підакцизних товарів, а з 2017 року – також від виробленого і ввезеного пального). Упродовж останніх чотирьох років його частка коливається в межах 6-8 відсотків.

Варто відзначити також незначне, але стабільне зростання в 2013-2018 роках у доходах бюджету Львівщини частки єдиного податку – від 8 до 12 відсотків, – що є прямим свідченням розвитку малого та середнього бізнесу в області.

За динамікою надходжень порівняно з попереднім роком Львівщина упродовж 2013-2018 років незмінно випереджала Україну як за власними доходами загального фонду (за винятком 2014 року), так і за податком на доходи фізичних осіб.

Таблиця 15. Динаміка окремих показників місцевих бюджетів у 2013-2018 роках

Показники/регіони	Роки:					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Темпи росту доходів загального фонду до попереднього року, %						
Україна	104,5	105,8	126,6	144,4	131,4	121,5
Львівська область	104,7	105,0	137,9	153,6	134,9	123,7
Темпи росту податку на доходи фізичних осіб до попереднього року, %						
Україна	105,8	96,9	87,8	143,8	140,1	124,9
Львівська область	105,8	106,6	95,2	152,3	143,7	126,8

Розпочатий у 2015 році процес децентралізації безперечно вплинув на структуру бюджетних надходжень за територіями. Якщо в 2016 році перші 15 новоутворених громад на зазначену структуру ще не мали суттєвого впливу і їх частка у власних доходах бюджету області становила лише один відсоток (як уже зазначалося, значна частина перших ОТГ були малоспроможними), то у 2018 році частка ОТГ зросла до шести відсотків (торік в області налічувалось уже 35 об'єднаних громад). Відповідно, поступово зменшується частка районів: з 27 відсотків у 2015 році до 24 у 2018 (усі функціонуючі в області ОТГ утворені виключно в рамках районів).

Доволі стабільною у 2013-2018 роках залишалася частка міст обласного значення у власних доходах бюджету Львівщини: 38-41 відсоток – м.Львів, 10-11 відсотків – інші міста обласного значення. У зв'язку із втратою 10 відсотків податку на доходи фізичних осіб, з 2015 року зменшується частка обласного бюджету (до 2014 року обласний бюджет отримував 25 відсотків ПДФО, з 2015 року – 15 відсотків), яка в 2016-2017 роках компенсувалася лише значними надходженнями коштів від понадпланової мобілізації митних платежів.

Видатки

Протягом 2013-2018 років загальний обсяг видатків місцевих бюджетів області характеризувався сталою динамікою до зростання: у 2018 році він збільшився (у співставних умовах) проти попереднього року на 12,6 відсотка, відповідно у 2017 році – на 26,9 відсотка, у 2016 році – на 21,1 відсотка, у 2015 році – на 28,3 відсотка, у 2014 році – на 9,3 відсотка.

Питома вага видатків зведеного бюджету Львівської області на соціально-культурну сферу у 2018 році сягає 74,6 відсотка (видатки на освіту – 28,3%, соціальний захист населення – 27,3%, охорону здоров'я – 15,8%). На житлово-комунальне, дорожнє господарство та будівництво витрачається в межах 13 відсотків.

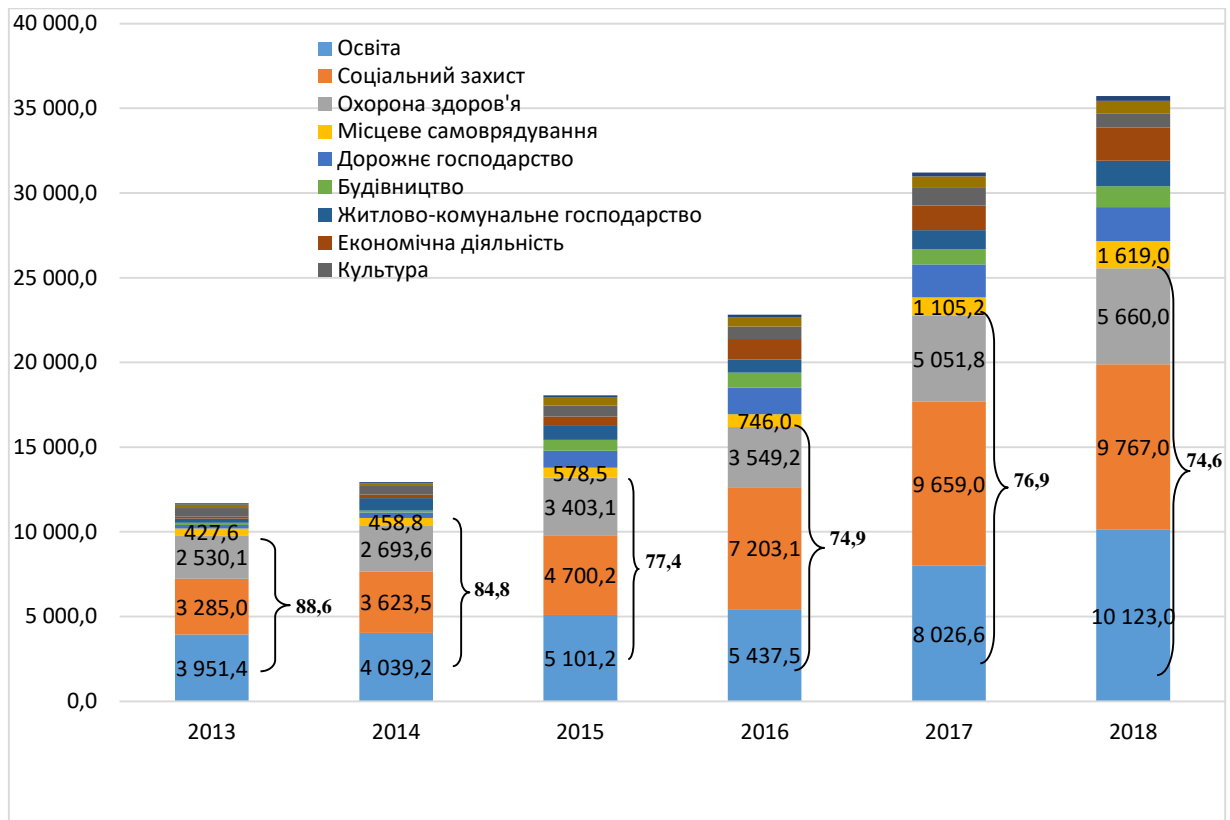

Рис. 49. Склад та динаміка видатків зведеного бюджету Львівської області за 2013-2018 роки млн грн

Протягом 2013-2018 років відбулися зміни у структурі видатків місцевих бюджетів області. Зокрема, питома вага поточних видатків зменшилася на 11,6 відсоткових пункта (2013 рік – 95,9%, 2018 рік – 84,3%), відповідно на цей відсоток збільшилась питома вага капітальних видатків (2013 рік – 4,1%, 2018 рік – 15,7%), сумарно капітальні видатки збільшились з 480,2 млн грн до 5596,3 млн грн або в 11,7 раза.

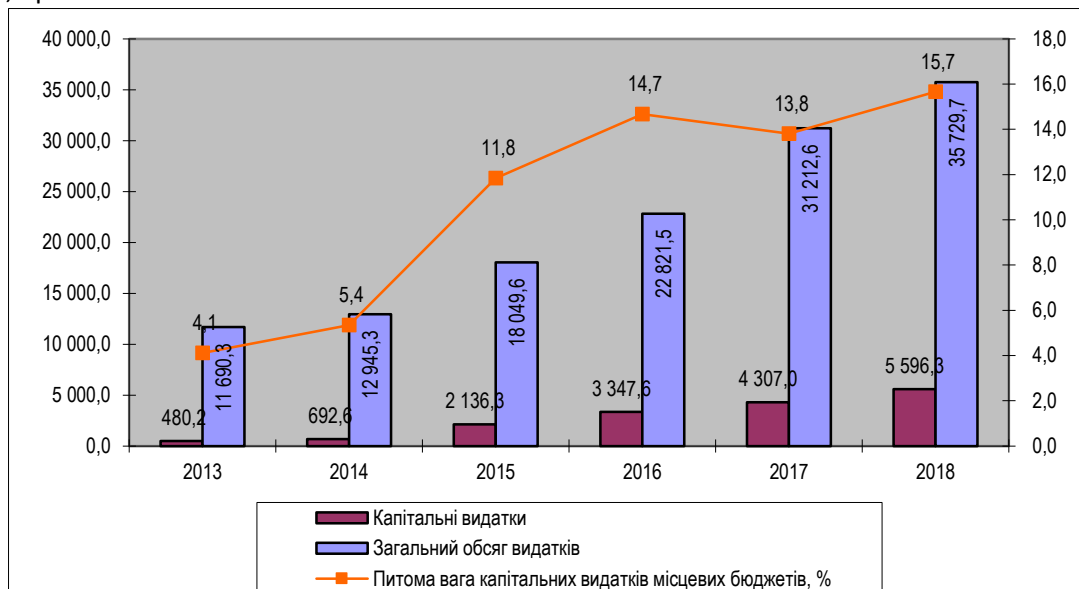

Рис. 50. Питома вага капітальних видатків місцевих бюджетів у 2013-2018 роках млн грн

Бюджет розвитку місцевих бюджетів є одним із важливих фінансових інструментів забезпечення виконання програм та проєктів розвитку області. Обсяги проведених видатків з бюджету розвитку відображають фінансову спроможність місцевих бюджетів щодо можливостей їх соціально-економічного розвитку та створення матеріальних активів.

Аналіз надходжень доходів місцевих бюджетів свідчить, що у 2013-2018 роках частка бюджету розвитку у власних надходженнях становила лише 1,6-3,7 відсотка (436,9–565,7 млн грн), що є недостатнім для належного фінансування капітальних видатків на розвиток соціальної сфери та інфраструктури територій області.

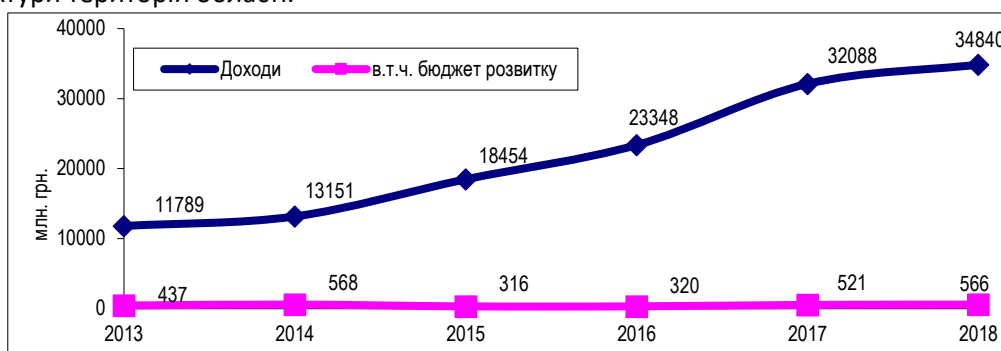

Рис. 51. Питома вага бюджету розвитку у доходах місцевих бюджетів

Крім цього, протягом 2015-2016 років мало місце зменшення надходжень до бюджету розвитку області.

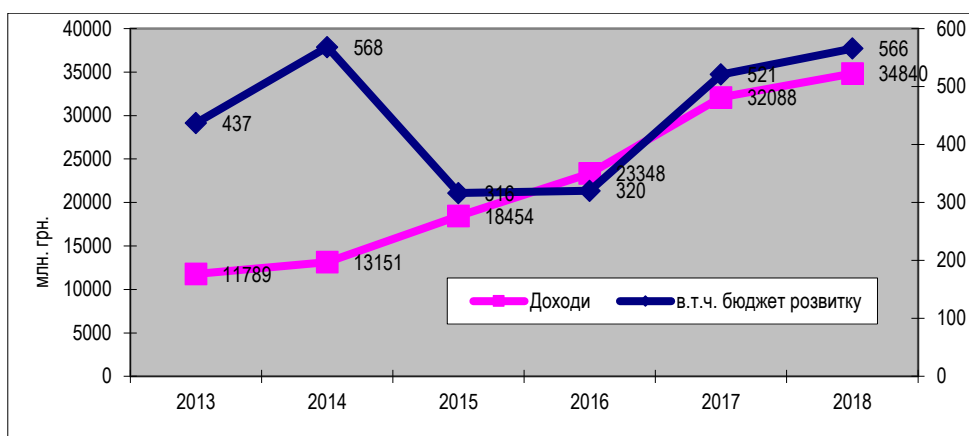

Рис. 52. Динаміка надходжень бюджету області

Разом з тим, з урахуванням передачі коштів із загального фонду місцевих бюджетів до бюджету розвитку та субвенцій з державного бюджету надходження бюджетів розвитку щороку зростають. Упродовж 2013-2018 років вони збільшилися у 9,2 раза (з 517,9 млн грн у 2013 році до 4793,1 млн грн у 2018 році).

Висновки:

Поряд з позитивними змінами, що відбулися протягом останніх років в частині посилення фінансової спроможності місцевих бюджетів, головними проблемами розвитку області залишається недостатня забезпеченість коштами для виконання делегованих і власних повноважень місцевих органів влади і органів місцевого самоврядування.

Рівень податкоспроможності (надходження податків і платежів до загального фонду бюджету в розрахунку на одного мешканця) місцевих бюджетів Львівщини упродовж 2013-2018 років зріс у 3,7 рази. За цим показником область дещо поступається Україні, але спостерігається тенденція до зменшення цього відставання.

За податкоспроможністю в області має місце великий дисбаланс між найбагатшими і найбіднішими територіями. При цьому, податкоспроможність переважної більшості територій Львівщини поступається середньообласній. Велика кількість адміністративно-територіальних одиниць (насамперед ОТГ) є дуже малоспроможними.

В області має місце недостатня забезпеченість місцевих бюджетів власними надходженнями до бюджетів розвитку, що відповідно обмежує можливості соціально-економічного розвитку.

Урахування гендерного компонента в програмах економічного та соціального розвитку з урахуванням актуальних потреб галузей і регіонів

Жінки складають більше половини населення – 52,7%. Загалом по області кількість чоловіків переважає кількість жінок у віковій групі 0-14 років, а у віковій групі 65 років і старше жінки становлять 65,66%. У віковій групі 15-64 роки жінки складають 51,66% у міських поселеннях і 49,29% у сільській місцевості.

Середній вік жінок і чоловіків збільшився за період 2014-2017 рр. на 0,3 р. і склав у 2017 р. для чоловіків – 37 років, для жінок – 42 роки.

Середня очікувана тривалість життя у 2017 р. серед чоловіків на 9,39 років менша, ніж у жінок у міських поселеннях і на 10,59 років менша у сільській місцевості. Вона вища у міських поселеннях і у жінок (78,86 р. проти 77,78 р. у сільській місцевості), і у чоловіків (69,47 р. проти 67,19 р. у сільській місцевості).

Економічна активність

Кількість економічно активних чоловіків більша на 4,8% за кількість економічно активних жінок у 2018 р. Рівень економічної активності чоловіків вищий ніж у жінок у всіх вікових групах. Гендерний розрив склав 13,5% у 2016 р. на користь чоловіків. Найвищим гендерний розрив був у віковій групі 25-29 років і становив 21,8%, а також 18,8% у віковій групі 30-34 роки. Найнижчим був 2,1% у віковій групі 40-49 років.

Рівень економічної активності населення з розподілом за статтю та віковими групами

	2005		2010		2015		2016		2018 ¹⁰	
	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки
Усього	56,5	66,2	58,5	67,6	53,8	67,5	54,1	67,6	47,6	52,4
у тому числі у віці, років										
15-24	30,8	42,1	31,7	37,4	29,5	39,3	32,4	39,1	-	-
25-29	70,0	84,6	71,8	88,6	70,1	88,5	68,3	90,1		
30-34	79,0	85,3	76,7	86,4	71,2	92,3	72,0	90,8		
35-39	79,0	85,6	82,4	87,9	80,5	90,6	79,1	90,9		
40-49	80,6	79,0	84,1	84,4	81,9	84,4	81,2	83,3		
50-59	55,4	74,7	58,6	73,4	57,2	73,1	57,7	74,4		
60-70	25,6	33,6	24,2	29,3	4,3	8,9	4,8	9,6		

Розрив у середньомісячних заробітних платах жінок і чоловіків на 2017 р. становив 19,2%. Він виріс порівняно з 2016 р. на 3,9%. Суттєва різниця у розмірах заробітної плати жінок та чоловіків зафіксована на підприємствах з добування кам'яного та бурого вугілля; в установах, які здійснюють фінансову та страхову діяльність; на підприємствах сільського, лісового та рибного господарства; в організаціях з інформації та телекомунікацій (на 51,7%-26,7%).

¹⁰ Наявні дані лише щодо вікової категорії 15-70 років

II. SWOT-АНАЛІЗ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

SWOT-аналіз Львівської області здійснено на основі засідань та пропозицій 15 робочих підгруп, виходячи з результатів опитування експертів, представників бізнесу, органів місцевої влади, громадськості та науки, а також матеріалів дослідження соціально-економічного стану області.

Так, за результатами опитування експертів, представників бізнесу, органів місцевої влади, громадськості та науки основними факторами успішності розвитку бізнесу регіону було визначено:

	Назва фактора	% голосів респондентів
1)	Вигідне географічне положення	79,8
2)	Туристичний потенціал регіону	56,0
3)	Кадровий потенціал регіону	51,4
4)	Наявність розвинутої транспортної інфраструктури	48,6
5)	Науковий потенціал регіону	33,9
6)	Територіальний бренд Львівщини / м.Львова	23,9
7)	Наявність регіональних програм підтримки бізнесу	22,0
8)	Наявність необхідної ресурсної бази	19,3
9)	Купівельна здатність місцевого населення	19,3
10)	Безпека	19,3
11)	Наявність інституцій з підтримки бізнесу	18,3
12)	Детінізація регіональної економіки	18,3
13)	Індустріальні парки	15,6
14)	Екологічна ситуація	14,7
15)	Кооперація на регіональному рівні	12,8
16)	Якість адміністративних послуг	11,9
17)	Наявність служби підтримки експортера	9,2
18)	Державне замовлення (у Львівщині)	8,3
19)	Інше	0,9

Результати опитування щодо пріоритетних напрямків роботи обласної влади переважно співпадають із обраними факторами успішності ведення бізнесу й мають такий вигляд:

	Назва пріоритету роботи для обласної влади	% голосів респондентів
1)	Дорожня інфраструктури	58,8
2)	Охорона здоров'я	51,8
3)	Освіта	40,2
4)	Безпека та правопорядок	37,2
5)	Енергозбереження	36,2
6)	ЖКГ	35,2
7)	Екологія	31,2
8)	Туризм	27,1
9)	Міське самоврядування	24,6
10)	Промисловість	23,1
11)	Містобудування	22,1
12)	Міжнародне співробітництво	22,1
13)	Громадський транспорт	19,6
14)	Соціальний захист	18,6
15)	Інформаційні технології	15,1
16)	Сільське господарство	14,1
17)	Молодіжна політика	11,6
18)	Культура	11,1
19)	Спорт та фізична культура	5,0
20)	Сфера побутових послуг	5,0
21)	Зв'язок	2,0

Результати опитування було враховано у визначенні пріоритетності розташування сильних та слабких сторін SWOT-аналізу.

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне економіко-географічне розташування на кордоні з ЄС, наявність прикордонних пунктів пропуску 2. Висока туристична привабливість регіону, наявність розвинутої інфраструктури готельно- ресторанного бізнесу. Найвищий в Україні потенціал рекреаційних ресурсів 3. Високий потенціал ринку праці для розвитку економіки та залучення інвестицій 4. Розвинена дорожньо-транспортна мережа, транзитна та логістична інфраструктура (у т.ч. 3 міжнародних транспортних коридори, 5 автодоріг міжнародного значення, міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького, залізничний вокзал, логістичні центри, транскордонні нафто-, газо-, продуктопроводи та лінії електропередач) 5. Потужний науковий потенціал, високий рівень освіченості населення, розвинута інфраструктура вищої освіти 6. Наявність регіонального метрополійного центру міжобласного значення – міста Львова 7. Значні поклади важливих для економіки корисних копалин (вугілля, природний газ, нафта, калійні солі, сировина для промисловості будівельних матеріалів тощо) 8. Розвинене підприємницьке середовище, високий рівень ділової активності, діяльність галузевих кластерів, а також інфраструктури підтримки підприємництва 9. Висока інвестиційна привабливість регіону. Налагоджена системна робота із залучення та супроводу інвестицій та ефективна співпраця влади з бізнесом 10. Достатній рівень диверсифікації економіки регіону для розвитку різних видів економічної діяльності 11. Прискорений розвиток сфери послуг. Високий потенціал для створення креативного класу та розвитку креативних індустрій. Розвинений сектор інформаційно- комунікаційних технологій 12. Хороший потенціал та позитивна динаміка розвитку відновлювальної енергетики у промислових масштабах та приватному секторі 13. Розгалужена мережа закладів освіти, охорони здоров'я, культури 14. Наявність об'єктів спортивної інфраструктури міжнародного рівня. Наявний потенціал для розвитку професійного спорту та збільшення кількості осіб, охоплених фізкультурно-оздоровчою діяльністю 15. Наявність історичної спадщини, значної кількості історико-архітектурних пам'яток, у тому числі включених до світової спадщини ЮНЕСКО 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність внутрішньорегіонального дисбалансу розвитку економіки, дорожньо-транспортної інфраструктури, освіти, культури, охорони здоров'я 2. Значна енерговитратність та низький технологічний рівень та конкурентоспроможності підприємств базових галузей 3. Тінізація регіональної економіки 4. Низький рівень обладнання загальної площі житлового фонду у сільській місцевості водопроводом, каналізацією, опаленням, газом та гарячим водопостачанням 5. Невирішеність проблеми поводження з відходами. Порушення екологічної рівноваги на окремих територіях області. Відсутність або неналежний стан споруд з очищення комунальних та промислових стоків 6. Низький рівень використання біомаси (в т. ч. відходів) 7. Імпортозалежність регіональної економіки та негативний торговельний баланс 8. Недостатній рівень інтегрованості науки та реального сектору економіки 9. Гендерний дисбаланс 10. Негативні демографічні тенденції 11. Невідповідність освітніх послуг потребам регіонального ринку праці, брак кадрів робітничих професій 12. Малий відсоток охоплення ОСББ багатоквартирних будинків 13. Відносно нижча природна продуктивність земельних ресурсів та їх забезпеченість на 1 фермера, особливо у гірських територіях. Низькі доходи малих фермерів 14. Неналежне утримання та недостатнє фінансування більшості об'єктів історико-архітектурної спадщини
Можливості	Загрози

<ol style="list-style-type: none"> 1. Посилення євроінтеграційних процесів, в т.ч. зовнішньоекономічних зв'язків між Львівською областю та країнами-членами ЄС, наближення стандартів щодо якості продукції, виробленої в регіону, євростандартам 2. Розширення транскордонного співробітництва та залучення міжнародної технічної допомоги 3. Успішне завершення адміністративно-територіальної реформи 4. Зростання популярності Львівщини, як туристичного напрямку серед іноземців та громадян України, розвиток курортів, ділового, сільського та медичного туризму 5. Активізація експортоорієнтованих та імпортозамінних виробництв 6. Зростання світового попиту на продукцію сільського господарства, харчової промисловості, а також екологічно чистої продукції сільського господарства 7. Залучення іноземних інвестицій в економіку області, зокрема з країн-членів ЄС 8. Використання транзитно-транспортного потенціалу Львівщини за умов подальшого розвитку інфраструктури міжнародних пунктів пропуску, міжнародних транспортних магістралей, а також включення автошляхів області до міжнародних транспортних коридорів 9. Розвиток ринкових відносин та кооперації на селі 10. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку регіону. Трансфер технологій. Розвиток сфери прикладних наукових досліджень та впровадження інновацій в усі сектори економіки 11. Підвищення енергоефективності у виробництві, житлово-комунальній та соціальній сферах 12. Розвиток відновлювальної енергетики 13. Перетворення Львівщини на міжрегіонального лідера з якості надання освітніх послуг, залучення на навчання у ВНЗ студентів з інших регіонів України та іноземних студентів 14. Збільшення видобутку вуглеводнів, а також освоєння сучасних методів виготовлення та транспортування енергоносіїв 15. Фінансування великих державних інвестиційних проєктів в регіоні, а також виділення коштів на реалізацію Державної програми розвитку українських Карпат на 2020-2022 роки 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Посилення регуляторного та фіскального тиску на підприємництво 2. Торговельні обмеження для продукції вітчизняного виробництва з боку основних міжнародних партнерів 3. Зниження купівельної спроможності населення 4. Відтік кадрів закордон, зокрема, найбільш високоосвічених та вузькоспеціалізованих 5. Суспільно-політична та економічна нестабільність у державі та на її кордонах 6. Погіршення стану комунальної інфраструктури 7. Паводкові та карстові загрози й підтоплення територій 8. Непрозоре проведення приватизації 9. Недосконалі механізми ринку земель 10. Розширення ареалів депресивності на окремих території
--	--

SWOT-матриця Львівської області

ПОРІВНЯЛЬНІ ПЕРЕВАГИ

ПІДТРИМУЮТЬ

ІЛЬНІ СТОРОНИ

1. Вигідне економіко-географічне розташування на кордоні з ЄС, наявність прикордонних пунктів пропуску

2. Висока туристична привабливість регіону, наявність розвинутої інфраструктури готельно-ресторанного бізнесу. Найвищий в Україні потенціал рекреаційних ресурсів

3. Високий потенціал ринку праці для розвитку економіки та залучення інвестицій

4. Розвинена дорожньо-транспортна мережа, транзитна та логістична інфраструктура

5. Потужний науковий потенціал, високий рівень освіченості населення, розвинута інфраструктура вищої освіти

6. Наявність регіонального метрополійного центру міжобласного значення – міста Львова

7. Значні поклади важливих для економіки корисних копалин

8. Розвинене підприємницьке середовище, високий рівень ділової активності, діяльність галузевих кластерів, а також інфраструктури підтримки підприємництва

9. Висока інвестиційна привабливість регіону. Налагоджена системна робота із залучення та супроводу інвестицій та ефективна співпраця влади з бізнесом

10. Достатній рівень диверсифікації економіки регіону для розвитку різних видів економічної діяльності.

11. Прискорений розвиток сфери послуг. Високий потенціал для створення креативного класу та розвитку креативних індустрій. Розвинений сектор ІКТ

12. Хороший потенціал та позитивна динаміка розвитку відновлювальної енергетики у промислових масштабах та приватному секторі

13. Розгалужена мережа закладів освіти, охорони здоров'я, культури

14. Наявність об'єктів спортивної інфраструктури міжнародного рівня. Наявний потенціал для розвитку професійного спорту

15. Наявність історичної спадщини, значної кількості історико-архітектурних пам'яток, у тому числі включених до світової спадщини ЮНЕСКО

МОЖЛИВОСТІ

1. Посилення євроінтеграційних процесів, в т.ч. зовнішньоекономічних зв'язків між Львівською областю та країнами-членами ЄС, наближення стандартів щодо якості продукції, виробленої в регіоні, євростандартам

2. Розширення транскордонного співробітництва та залучення міжнародної технічної допомоги

3. Успішне завершення адміністративно-територіальної реформи

4. Зростання популярності Львівщини, як туристичного напрямку серед іноземців та громадян України, розвиток курортів, ділового, сільського та медичного туризму

5. Активізація експортоорієнтованих та імпортозамінних виробництв

6. Зростання світового попиту на продукцію сільського господарства, харчової промисловості, а також екологічно чистої продукції сільського господарства

7. Залучення іноземних інвестицій в економіку області, зокрема з країн-членів ЄС

8. Використання транзитно-транспортного потенціалу Львівщини за умов подальшого розвитку інфраструктури міжнародних пунктів пропуску, міжнародних транспортних магістралей

9. Розвиток ринкових відносин та кооперації на селі

10. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку регіону. Трансфер технологій. Розвиток сфери прикладних наукових досліджень та впровадження інновацій в усі сектори економіки

11. Впровадження державних та регіональних програм енергоефективності у виробництві, житлово-комунальній та соціальній сферах

12. Розвиток відновлювальної енергетики

13. Перетворення Львівщини на міжрегіонального лідера з якості надання освітніх послуг, залучення на навчання у ВНЗ студентів з інших регіонів України та іноземних студентів

14. Збільшення видобутку вуглеводнів, а також освоєння сучасних методів виготовлення та транспортування енергоносіїв

15. Фінансування великих державних інвестиційних проєктів в регіоні, а також виділення коштів на реалізацію Державної програми розвитку українських Карпат на 2020-2022 роки

ВИКЛИКИ

Зменшують

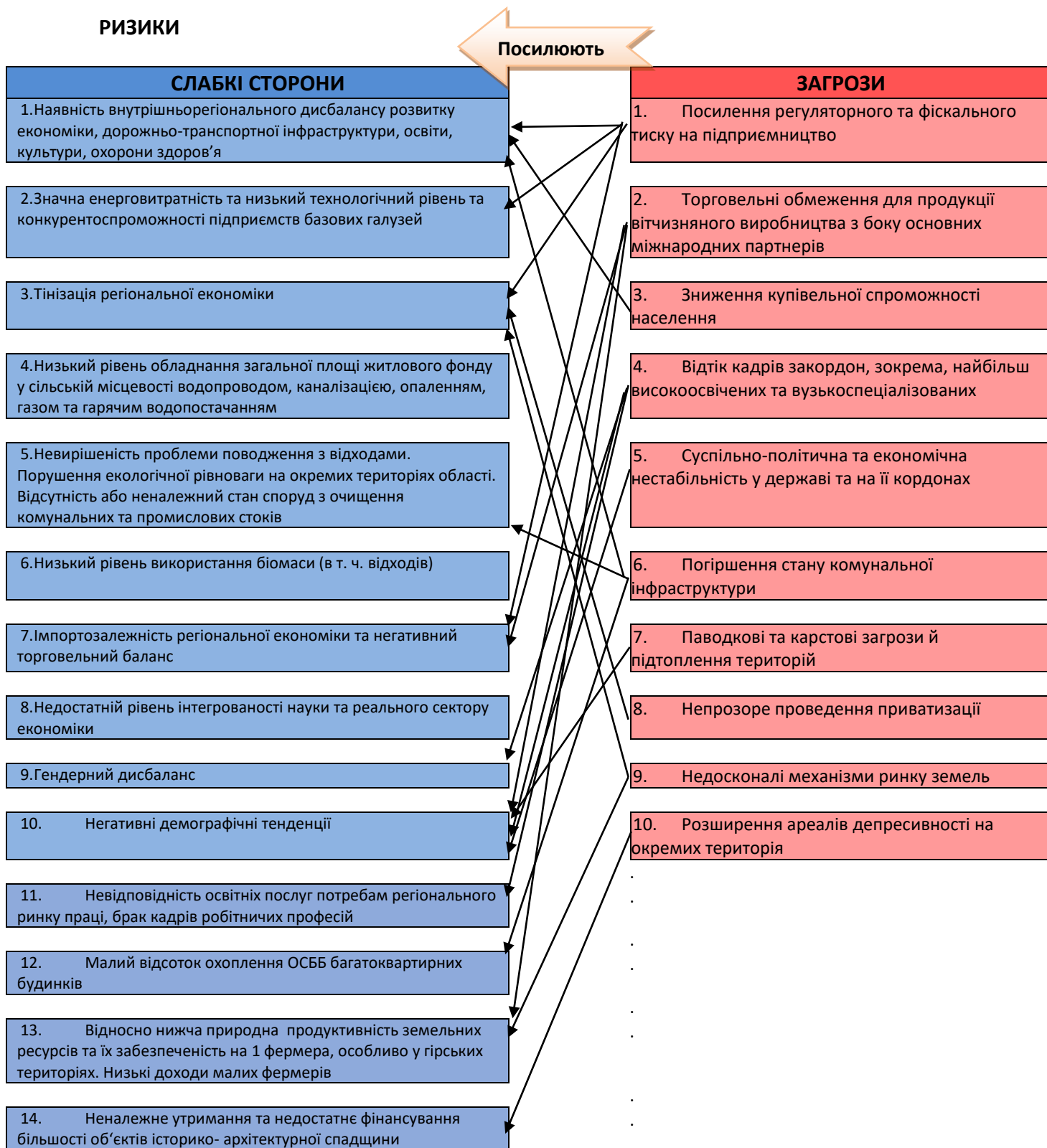
СЛАБКІ СТОРОНИ

1. Наявність внутрішньорегіонального дисбалансу розвитку економіки, дорожньо-транспортної інфраструктури, освіти, культури, охорони здоров'я
2. Значна енерговитратність та низький технологічний рівень та конкурентоспроможності підприємств базових галузей
3. Тінізація регіональної економіки
4. Низький рівень обладнання загальної площі житлового фонду у сільській місцевості водопроводом, каналізацією, опаленням, газом та гарячим водопостачанням
5. Невирішеність проблеми поводження з відходами. Порушення екологічної рівноваги на окремих територіях області. Відсутність або неналежний стан споруд з очищення комунальних та промислових стоків
6. Низький рівень використання біомаси (в т. ч. відходів)
7. Імпортозалежність регіональної економіки та негативний торговельний баланс
8. Недостатній рівень інтегрованості науки та реального сектору економіки
9. Гендерний дисбаланс
10. Негативні демографічні тенденції
11. Невідповідність освітніх послуг потребам регіонального ринку праці, брак кадрів робітничих професій
12. Малий відсоток охоплення ОСББ багатоквартирних будинків
13. Відносно нижча природна продуктивність земельних ресурсів та їх забезпеченість на 1 фермера, особливо у гірських територіях. Низькі доходи малих фермерів
14. Неналежне утримання та недостатнє фінансування більшості об'єктів історико-архітектурної спадщини

МОЖЛИВОСТІ

1. Посилення євроінтеграційних процесів, в т. ч. зовнішньоекономічних зв'язків між Львівською областю та країнами-членами ЄС, наближення стандартів щодо якості продукції, виробленої в регіону, євростандартам
2. Розширення транскордонного співробітництва та залучення міжнародної технічної допомоги
3. Успішне завершення адміністративно-територіальної реформи
4. Зростання популярності Львівщини, як туристичного напрямку серед іноземців та громадян України, розвиток курортів, ділового, сільського та медичного туризму
5. Активізація експортоорієнтованих та імпортозамінних виробництв
6. Зростання світового попиту на продукцію сільського господарства, харчової промисловості, а також екологічно чистої продукції сільського господарства
7. Залучення іноземних інвестицій в економіку області, зокрема з країн-членів ЄС
8. Використання транзитно-транспортного потенціалу Львівщини за умов подальшого розвитку інфраструктури міжнародних пунктів пропуску, міжнародних транспортних магістралей
9. Розвиток ринкових відносин та кооперації на селі
10. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку регіону. Трансфер технологій. Розвиток сфери прикладних наукових досліджень та впровадження інновацій в усі сектори економіки
11. Впровадження державних та регіональних програм енергоефективності у виробництві, житлово-комунальній та соціальній сферах
12. Розвиток відновлювальної енергетики
13. Перетворення Львівщини на міжрегіонального лідера з якості надання освітніх послуг, залучення на навчання у ВНЗ студентів з інших регіонів України та іноземних студентів
14. Збільшення видобутку вуглеводнів, а також освоєння сучасних методів виготовлення та транспортування енергоносіїв
15. Фінансування великих державних інвестиційних проєктів в регіоні, а також виділення коштів на реалізацію Державної програми розвитку українських Карпат на 2020-2022 роки

РИЗИКИ

Порівняльні переваги

(визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей)

Львів має значний потенціал економічного розвитку, диверсифіковану структуру господарського комплексу, позитивну динаміку розвитку харчової промисловості, креативних індустрій, розвинуту інфраструктуру підтримки підприємництва, високу інвестиційну привабливість території, яка посилюється вигідним географічним положенням, наявністю природно-ресурсного та кадрового потенціалу, розвинутою науково-освітньою сферою та ІТ-сектором, що створюють передумови для розвитку високотехнологічних галузей із високою доданою вартістю. В умовах боротьби регіональної економіки за глобальну конкурентоспроможність галузей вищезгадані порівняльні переваги потребують подальшого підсилення та розвитку зі сторони органів влади.

Просторовий розвиток прикордонних територій посилюється наявністю прикордонних пунктів пропуску та можливістю їх подальшої розбудови, зміцненням транскордонної співпраці, впровадженню великих інфраструктурних проєктів національного значення, покращенням інфраструктури міжнародного аеропорту «Львів» імені Данила Галицького, модернізацією мережі залізниць та логістичної інфраструктури. Ці сильні сторони підтримуватимуться такими можливостями, як підвищення товарообігу між Львівською областю та країнами ЄС, зміцнення відносин між Україною та ЄС, імплементацією угоди про Асоціацію України з ЄС, залученням іноземних інвестицій у високотехнологічні галузі.

Львівщина має високий потенціал для інтенсивного розвитку туристично-рекреаційної сфери, зокрема курортів, сільського, ділового та медичного туризму. Цьому сприяють значна кількість історико-культурних й архітектурних пам'яток, у тому числі включених до світової спадщини ЮНЕСКО; велика кількість природних та рекреаційних ресурсів; широко відомі курорти та туристично-привабливі гірські території; розвинута інфраструктура готельно-ресторанного бізнесу у містах Львові та Трускавці; діє міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького, а також ряд медичних закладів, орієнтованих на залучення пацієнтів із інших країн. Наявні можливості розвитку органічного сільського господарства, орієнтованого в тому числі на туриста. Ці сильні сторони можуть бути підсилені фінансуванням великих державних інвестиційних проєктів в регіоні, а також виділенням коштів на реалізацію Державної програми розвитку українських Карпат на 2020-2022 роки, зміцненням економічних зв'язків між Україною та ЄС, зокрема в Карпатському євро регіоні.

Виклики

(визначені в результаті впливу можливостей на зменшення слабких сторін)

- Посилення транскордонної співпраці може допомогти консолідувати ресурси для вирішення економічних, екологічних та соціальних проблем Львівщини, а також сприяти усуненню значних диспропорцій у розвитку регіону в порівнянні із сусідніми Підкарпатським та Люблінським воєводствами Республіки Польща.

- Залучення іноземних інвестицій сприятиме розвитку малого та середнього бізнесу, розвитку туризму, розвитку видів економічної діяльності з високою доданою вартістю, та як наслідок – трансформації економіки Львівщини.

- Збереження історико-архітектурної спадщини, яка знаходиться у незадовільному стані можливе завдяки розвитку туристично-рекреаційної сфери, використанням механізмів державно-приватного партнерства, а також можливостей міжнародного співробітництва та міжнародної технічної допомоги.

- Успішне завершення адміністративно-територіальної реформи, зростання туристичної популярності Львівщини, як напрямку сільського та медичного туризму, зростання світового попиту на продукцію сільського господарства, харчової промисловості, а також екологічно чистої продукції сільського господарства, розвиток ринкових відносин та кооперації на селі, використання інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку усіх територій регіону, покращення якості освітніх та медичних послуг, фінансування програм розвитку сільських та гірських територій мають зменшити негативні демографічні тенденції в області та збалансувати територіальний розвиток.

- Впровадження державних та регіональних програм енергоефективності у виробництві, житлово-комунальній та соціальній сферах, модернізація енергетичного сектору, стимулювання розвитку альтернативної енергетики зменшують енергетичну залежність регіону та енерговитратність базових галузей економіки та зменшують негативні наслідки її низького технологічного рівня.

Ризики

(визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз)

Загроза збільшення внутрішньорегіонального дисбалансу щодо розвитку окремих територій зростає у випадку збільшення регуляторного та фіскального тиску на підприємництво, зниження купівельної спроможності населення, подальшого погіршення стану комунальної інфраструктури

Суспільно-політична та економічна нестабільність у державі та на її кордонах, відтік кваліфікованих кадрів закордон, торговельний дисбаланс, та обмеження для продукції вітчизняного виробництва з боку основних міжнародних партнерів спричинятимуть погіршення демографічної ситуації, зокрема в частині міграційного впливу населення на інші території.

Невирішеність проблеми поводження з відходами, локальні екологічні проблеми (у т.ч. підтоплення, деградація земельних ресурсів) можуть бути загострені через інтенсивне природокористування.

III. СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

1. Інерційний (песимістичний) варіант розвитку промисловості Львівської області пов'язаний із досить ймовірним збереженням, “консервацією” нинішнього стану виробництва регіону. Цей варіант виходить із того, що зміни у промисловій політиці практично не відбуваються: продовжується повільне реформування спрямоване на поступове поглиблення ринкових перетворень, а також повільний процес структурних трансформацій промислового виробництва. Вплив держави на економічні процеси обмежений лише рекомендаційними програмами, відносно невеликою кількістю державних замовлень, проведенням подальшої зміни власності шляхом приватизації, незначною фінансовою підтримкою за рахунок державних інвестицій, деякими змінами податкового законодавства. При інерційному варіанті розвитку подій пріоритет в розвитку промисловості буде надаватися виробництвам, що не потребують значних капіталовкладень в організацію та підготовку виробництва або мають швидку економічну віддачу. Перед усім мова йде про низько- чи середньотехнологічні, ненаукомісткі галузі переробки сільськогосподарської сировини, харчової, деревообробної промисловості, металургії, промисловості будівельних матеріалів та ін. При цьому якісні показники розвитку виробництва будуть залишатись малорухомими. А це вкрай стримує процеси інноваційного розвитку економіки регіону. Випереджаючими темпами зростає продукція машинобудування, але при цьому важливо зазначити, що основу цієї галузі складають середньоінноваційні виробництва, переважно 3-4 технологічних укладів – виробництво автокранів, автотранспорту, конвеєрів, елеваторів, електричної апаратури, автобусів, тролейбусів, тощо.

При збереженні існуючих тенденцій зростання виробництва здійснюватиметься переважно за рахунок вищезазначених галузей і характеризуватиметься недостатніми та нестабільними темпами. Тенденцію до зростання матиме і частка цих галузей у загальному обсязі виробництва. В результаті структура промисловості, матиме невідповідний існуючому у області потенціалу рівень прогресивності. Зокрема при збереженні існуючого тренду динаміки розвитку галузей промисловості, не варто й сподіватися на прогресивні структурні зрушення в цій галузі.

2. Інноваційний (оптимальний) варіант розвитку промислового комплексу області пов'язаний з всебічною модернізацією, структурною трансформацією не тільки промисловості, але й всіх основних галузей господарства – сільського господарства, транспорту, зв'язку тощо та їх інтеграцією з інноваційним та науково-освітнім комплексом регіону. Сценарій базується на припущенні про поступовий розвиток галузей визначених пріоритетами смарт-спеціалізації області, збільшенні їхньої частки у економіці регіону та позитивному впливі на суміжні галузі.

Інноваційна економіка в сучасних умовах характеризується, перш за все, готовністю формуючих її суб'єктів господарювання до конкуренції, пошуку та освоєння нових ринків. Досягнення цього стану у промисловості сьогодні можливе тільки на основі широкого впровадження технологічних нововведень, виходу на ринок з новою наукоємною, конкурентоспроможною продукцією. Ці риси мають бути притаманними усім галузям промисловості, особливо пріоритетним видам економічної діяльності, що визначені в рамках смарт-спеціалізації.

Реалізація інноваційного сценарію в сучасних умовах є досить складним завданням, зважаючи на відставання у технічному та технологічному рівні основної маси промислових підприємств області.

Вирішення цієї складної та масштабної задачі вимагає максимального використання всіх можливих ресурсів – матеріальних, фінансових, інтелектуальних, організаційних. Саме ці аспекти визначають механізм та напрями реалізації програми інноваційного розвитку промисловості і всього господарства Львівської області.

Реалізація інноваційного варіанту можлива за кількох базових умов (припущень):

Перший фактор пов'язаний з ефективним використанням існуючих потужностей промисловості, і насамперед машинобудування. При цьому варіанті одночасно вирішуються дві проблеми: з одного боку, здійснюється кардинальний підйом технічного рівня промислових підприємств регіону, з іншого – технічно переозброєні потужності промислових підприємств максимально забезпечують потреби господарства в інноваційній продукції.

В цих умовах основною мотивацією функціонування промисловості Львівської області має стати досягнення максимально можливої суспільної ефективності. Така ефективність, як комплексне

поняття, поєднує в собі не тільки отримання високого ефекту діяльності виробництва, а й досягнення на його основі відповідного рівня соціального розвитку області (умов та якості життя населення).

Сприятливим чинником реалізації цього варіанту розвитку промислового комплексу Львівської області є те, що основу виробничого потенціалу Львівської області складають підприємства машинобудування.

Другою необхідною умовою ефективної реалізації завдань інноваційного розвитку промисловості Львівської області є активізація інвестиційної діяльності. У 2013-2019 рр. частка прямих іноземних інвестицій у промисловість зростає з 33,6% до 55,7%, подолавши негативну тенденцію попереднього десятиріччя. Переломним роком, коли частка інвестицій у промисловість почала зростати став 2013 рік. Спостерігається стабільне зростання обсягів іноземного інвестування у цю галузь. На початок 2013р. у промисловість Львівщини було інвестовано 442,3 млн. дол. США, а на початок 2019 р. – 514,1 млн. дол. США (на 16% більше 2013р.). Капітальні інвестиції у промисловість у 2013-2018 роках в середньому становили третину усіх капітальних інвестицій області.

Важливим напрямом активізації інвестиційних потоків в область є розробка, пропагування та реалізація інвестиційних та інвестиційно-інноваційних проєктів. Ефективно функціонує служба супроводу інвестора при облдержадміністрації, яка допомагає залучити потенційних вітчизняних та іноземних інвесторів та допомогти їм реалізувати інвестпроєкти. ***Структура залучених інвестицій поки що не в змозі створити критичну інвестиційно-інноваційну масу і сприяти реструктуризації економіки області з прицілом на високотехнологічні галузі з високою заробітною платою. 2015-2017 рр. – основним завданням стояло насамперед створення нових робочих місць, у 2019-2021 рр. поставлено пріоритет інвестування – якість, а не кількість створених робочих місць. 2021-2023 рр. – створення робочих місць у високотехнологічних галузях.***

Третьою пріоритетною ланкою механізму забезпечення реалізації інноваційної перебудови промисловості та всього господарства є всебічний розвиток та ефективне використання потужного науково-технічного потенціалу Львівської області. Згідно проведених досліджень, Львівщина належить до регіонів з середнім рівнем інвестиційно-інноваційного розвитку. Зокрема вона має середній по країні рівень за всіма основними показниками інноваційної діяльності – часткою підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, обсягом реалізованої інноваційної продукції, часткою інноваційної продукції у всій промисловій продукції регіону, співвідношенням обсягів реалізованої інноваційної продукції та капітальних витрат, співвідношенням обсягів виконаних наукових робіт та реалізованої інноваційної продукції, обсягом реалізованої інноваційної продукції за кордон та ін. Пріоритетним завданням промислової політики повинно стати ***створення інноваційних форм організації та розміщення підприємств –логістичних центрів, технопарків, технополісів.***

Четвертою необхідною умовою реалізації оптимістичного варіанту є ініціатива та значні організаційні зусилля з боку управлінських структур. Це зумовлено тим, що цей варіант базується на припущенні, що держава проводить активну промислову політику, спрямовану на кардинальні зміни у внутрішньогалузевій та міжгалузевій структурі промислового виробництва у відповідності з світовими тенденціями та змінами кон'юнктури ринку.

З цією метою здійснюється вплив держави на систему кредитування певних галузей (пільгове – для галузей з прискореним обігом вкладених коштів). Кредити мають надаватись лише під конкретний проєкт, а процентна ставка має бути нижчою за прогнозовану рентабельність виробництва. Повинна бути реалізована нова податкова система, яка передбачала б стимулювання оновлення виробничого апарату та складу кінцевої продукції. Нова промислова політика має бути спрямована на стимулювання експорту кінцевої продукції обробної промисловості при одночасному стримуванні експорту сировини та матеріалів, захист вітчизняного ринку від напливу імпоротної продукції аналогічної виробленій в Україні. Важливу роль при цьому має відіграти антидемпінгове законодавство, яке принаймні вирівнює умови внутрішнього ринку для зарубіжних та вітчизняних товарів.

У контексті активізації інноваційного розвитку Львівської області доцільно створити структуру з координації та підтримки впровадження інноваційних проєктів на базі Львівської обласної державної адміністрації та розширити програмні ресурси обласного бюджету на інноваційний розвиток.

Становлення Львівської області як високоіндустріального регіону міжрегіонального значення, спеціалізованого на середньо- та високотехнологічних галузях промисловості, на період до 2031 року вимагає збільшення обсягів промислового виробництва щонайменше у 3 рази.

Істотної трансформації за цей період має зазнати і галузева структура промислового комплексу області. У перспективі домінуючу роль у ній має відігравати машинобудування, перш за все його високотехнологічні наукоємні галузі. Частка зайнятих в цій галузі у промисловому комплексі області повинна збільшитися до 32 %. Певним зростанням буде характеризуватись частка легкої промисловості, виробництва будівельних матеріалів, виробництва деревини та виробів з деревини. Дещо знизиться питома вага електроенергетики, видобутку енергетичних матеріалів, хімічної промисловості, металургії. Разом з тим абсолютні обсяги виробництва кожної із галузей промисловості у прогностичний період істотно зростуть. При цьому темпи росту галузей будуть досить диференційованими. Найбільшими вони повинні бути у машинобудуванні (у 4,8 рази), легкій промисловості (обсяг виробництва має зрости приблизно у 4 рази), целюлозно-паперовій, поліграфічній промисловості та харчовій промисловості. Значні темпи зростання виробництва мають бути у промисловості будівельних матеріалів (у 3,2 рази).

Запровадження високоефективних технологій у всіх галузях промисловості має сприяти не тільки зниженню енерго- та матеріалоємності виробництва, а й зростанню продуктивності праці у промисловості. Одночасно значно зростає чисельність зайнятих у промисловості. На 2031 рік ця цифра складатиме 218,5 тисяч осіб (18,3% від загальної чисельності зайнятих у господарстві області).

Прогноз розвитку сільськогосподарського комплексу, за Схемою, виглядає наступним чином.

Частка аграрного сектора (рослинництва) визначається обмеженими ресурсами орних земель, що визначатиме внутрішню спеціалізацію господарської системи на перспективу (див. дод. табл. 2). Середня частка орних земель складатиме 62,9%, зокрема Полісся – 61,3%, Лісостеп – 66,0%, у Карпатах 59,3% від площі сільськогосподарських угідь. Переважна більшість районів області мають 58-68% орних земель, а такі райони як Турківський та Сколівський – менше половини. Лише Мостиський та Пустомитівський буде розорювати дещо більшу частину сільськогосподарських угідь. У середньостроковій перспективі у сільському господарстві може переважати тваринницько-рослинницький тип господарської системи. За прогнозом область до 2031 року вимушено підтримуватиме парцеляцію земельних ресурсів сільського господарства.

Пріоритетним для сільськогосподарського комплексу Львівської області може бути зернове господарство, зокрема виробництво продовольчого зерна, виробництво цукрової сировини, олійних культур, картоплі та плодовоовочевої продукції, а також кормових культур.

Пріоритетними напрямками розвитку тваринництва будуть всі галузі, зокрема молочне скотарство, вівчарство. Що стосується свинарства й птахівництва, то їх розвиток обмежений зернофуражними ресурсами.

Рекомендації: доцільно зосередитись на програмах розвитку потужного сільського господарства фермерського типу, що дозволить повністю задовольнити суспільні потреби у продовольчих товарах високої якості за помірними цінами. Основним інвестиційно-утворюючим фактором на перспективу прийнято площу ріллі у сільськогосподарських районах. Для підтримання балансу попиту й пропозиції на галузевих ринках продовольства та подолання монополії приватної власності на землю, зокрема у першому секторі бажаною є конкуренція підприємств з державною, муніципальною й приватною формами власності.

Соціально-економічний розвиток села є можливим виключно на основі розвитку виробництва. Аналіз сільськогосподарського комплексу області показує, що він може бути збалансованим на основі наявних ресурсів повністю. Важливо відновити управління ресурсами при наданні їх у користування виключно на конкурентній основі у кожному районі.

Авторами-розробниками визначено також **механізми забезпечення реалізації Схеми**.

Концептуальні вирішення планування та використання території області, забезпечуватимуться шляхом цілеспрямованої діяльності обласної та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, які мають використовувати матеріали Схеми при:

- чіткому визначенні основних завдань проектів і програм соціально-економічного розвитку, програм охорони земель, охорони здоров'я населення, охорони довкілля, розвитку

інженерно-транспортної інфраструктури, формування національної екологічної мережі, розвитку курортів і туризму, збереження історико-культурної спадщини;

- додержанні державних вимог для розроблення проєктів планування території адміністративних районів, прикордонних територій, генеральних планів населених пунктів області.
- розробленні заходів щодо наукового, проєктного, інформаційного, фінансового, організаційного забезпечення впровадження Схеми.

IV. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ І МІСІЯ

Стратегічне бачення

Львівщина - територія європейських цінностей та високої якості життя, можливостей для розвитку особистості та бізнесу, регіон з конкурентоспроможною інноваційною економікою, чистим довкіллям, збереженою культурною спадщиною

Місія

розвиток людського капіталу, забезпечення високої якості життя та економічного зростання на основі екологічно невиснажливої та енергоефективної промисловості, інноваційно орієнтованої біоекономіки, креативних індустрій, туристично-рекреаційної сфери

V. СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ (ПРІОРИТЕТИ), ОПЕРАТИВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ

Стратегічне бачення досягатиметься через досягнення стратегічних цілей, а обрані стратегічні цілі буде реалізовано через систему оперативних цілей.

Стратегічні цілі	Операційні цілі	Завдання
КОНКУРЕНТО-СПРОМОЖНА ЕКОНОМІКА НА ЗАСАДАХ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ	1.1. Стимулювання інноваційних видів економічної діяльності з високою доданою вартістю	1.1.1. Сприяння розвитку галузей промисловості з високою доданою вартістю; 1.1.2. Розвиток біоекономіки; 1.1.3. Підтримка креативних індустрій;
	1.2. Інвестиційна привабливість	1.2.1. Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва, кластерів, індустріальних парків; 1.2.2. Сприяння розвитку малого та середнього бізнесу; 1.2.3. Підвищення інвестиційної привабливості та міжнародна промоція регіону; 1.2.4. Наближення системи підготовки кадрів у відповідність до потреб регіональної економіки
	1.3. Енергетична самодостатність	1.3.1. Оптимізація паливно-енергетичного балансу області; 1.3.2. Формування енергоефективного суспільства; 1.3.3. Діджиталізація виробництва, транспортування та споживання паливно-енергетичних ресурсів
	1.4. Науково-технологічний розвиток	1.4.1. Розвиток інноваційної інфраструктури, сприяння утворенню інноваційних парків; 1.4.2. Підтримка прикладних досліджень, інноваційних стартапів та обдарованої молоді; 1.4.3. Сприяння трансферу передових технологій у виробничий та науково-освітній процес
ЯКІСНЕ ЖИТТЯ	2.1. Здорове населення	2.1.1. Розвиток системи громадського здоров'я; 2.1.2. Вдосконалення системи екстреної медичної допомоги; 2.1.3. Розвиток спеціалізованої стаціонарної допомоги; 2.1.4. Покращення стану здоров'я мешканців області; 2.1.5. Популяризація фізичної культури та професійного спорту серед населення
	2.2. Інклюзивне суспільство	2.2.1. Модернізація системи соціального захисту; 2.2.2. Підвищення доступності публічних послуг для осіб з інвалідністю; 2.2.3. Підтримка громадських ініціатив в соціальній сфері; 2.2.4. Захист прав дітей; 2.2.5. Забезпечення гендерної рівності та профілактика негативних соціальних явищ
	2.3. Освічені громади	2.3.1. Підвищення якості та територіальної доступності освітніх послуг; 2.3.2. Молодіжна політика; 2.3.3. Підтримка освіти впродовж життя
	2.4. Безпечне та безбар'єрне середовище	2.4.1. Безпека на вулицях та дорогах та у громадських місцях; 2.4.2. Техногенна безпека; 2.4.3. Безбар'єрне середовище
ЗБАЛАНСОВАНИЙ ПРОСТОРОВИЙ РОЗВИТОК	3.1. Розвиток інфраструктури територіальних громад	3.1.1. Забезпечення якісними адміністративними послугами в ОТГ; 3.1.2. Покращення житлово-комунальної інфраструктури; 3.1.3. Організація просторового планування територій
	3.2. Дорожньо-транспортна, логістична, транскордонна та інформаційно-комунікаційна	3.2.1. Розвиток транскордонної інфраструктури. Розбудова міжнародних пунктів пропуску; 3.2.2. Реалізація великих інфраструктурних проєктів; 3.2.3. Поліпшення стану дорожньої мережі та транспортного сполучення населених пунктів з адміністративними центрами громади, субрегіону та регіону;

	інфраструктура	3.2.4. Розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури громад
	3.3. Стимулювання економічного розвитку сільських та гірських територій	3.3.1. Диверсифікація економіки сільських територій; 3.3.2. Виробництво безпечних продуктів харчування та кормів; 3.3.3. Стимулювання економічної активності мешканців громад 3.3.4. Виробництво продукції з географічним зазначенням
ЧИСТЕ ДОВКІЛЛЯ	4.1. Запобігання забрудненню водних ресурсів та атмосферного повітря	4.1.1. Зменшення забруднення водних ресурсів скидами стічних вод. Ефективне та раціональне використання водних об'єктів 4.1.2. Зменшення шкідливої дії вод підтоплення і затоплення територій 4.1.3. Зменшення забруднення повітряного басейну та запобігання змінам клімату
	4.2. Формування екологічної свідомості населення та комплексної системи поводження з відходами	4.2.1. Зменшення обсягів утворених відходів, у тому числі небезпечних 4.2.2. Покращення системи утилізації усіх видів відходів 4.2.3. Виховання екологічно свідомого суспільства
	4.3. Збереження біорізноманіття та розвиток природоохоронних територій	4.3.1. Збереження цінних природних територій та об'єктів природно-заповідного фонду 4.3.2. Відновлення лісів та підвищення їх багатофункціональної ролі
ТУРИСТИЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ	5.1. Інфраструктура туризму, курортів, оздоровлення, спорту та рекреації	5.1.1. Розбудова санаторно-курортної та спортивно-рекреаційної інфраструктури 5.1.2. Збереження історико-культурної та архітектурної спадщини 5.1.3. Розвиток організаційної інфраструктури
	5.2. Підвищення якості регіонального туристичного продукту та його просування	5.2.1. Створення та розвиток нових туристичних пропозицій 5.2.2. Просування туристичних дестинацій та туристичних брендів Львівщини 5.2.3. Впровадження цифрових систем моніторингу туристичних даних

Стратегічна ціль 1. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНА ЕКОНОМІКА НА ЗАСАДАХ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

Одним із важливих напрямів реалізації положень Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, а також економічної інтеграції із загальним ринком ЄС і забезпечення включеності в глобальні ланцюги доданої вартості є реалізація в Україні ідеї розвитку регіонів на засадах смарт-спеціалізації. Застосування цього новітнього підходу визначається як ключовий компонент співпраці в рамках Європейської політики добросусідства щодо можливості використовувати європейські структурні та інвестиційні фонди.

Для адекватного застосування принципів смарт-спеціалізації та отримання на цій підставі позитивних результатів україн важливо правильно усвідомлювати сутність цієї інноваційної системи розумних рішень, спрямованих на активізацію структурних змін в економіці регіону, формування і розвитку регіональної спроможності ефективного функціонування на найважливіших світових ринках.

Водночас практична реалізація принципів смарт-спеціалізації виступає базовим чинником імплементації моделі сталого зростання Львівщини. По-перше, смарт-спеціалізація є актуальною для досягнення сталого зростання, сприяючи переходу до ресурсозберігаючої та низьковуглецевої економіки, створюючи можливості для конкурентоспроможності регіону на внутрішніх та глобальних ринках. По-друге, смарт-

спеціалізація сприяє зміцненню внутрішньорегіональної згуртованості і структурним трансформаціям економіки регіону через створення нових та кращих робочих місць та соціальних інновацій. Для Львівської області впровадження принципів смарт-спеціалізації є вкрай актуальним завданням, оскільки саме на її засадах можливо розблокувати регіональний потенціал для структурних і технологічних змін, а також промислової модернізації на інноваційних засадах.

З огляду на це, стратегічний пріоритет розвитку конкурентоспроможної економіки Львівської області до 2027 року на засадах смарт-спеціалізації є одним з найважливіших напрямів проривного суспільного розвитку регіону.

Досягнення стратегічної цілі передбачається через реалізацію чотирьох оперативних цілей:

Стратегічна ціль 1. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНА ЕКОНОМІКА НА ЗАСАДАХ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ			
Оперативна ціль 1.1.	Оперативна ціль 1.2.	Оперативна ціль 1.3.	Оперативна ціль 1.4.
Стимулювання інноваційних видів економічної діяльності з високою доданою вартістю	Інвестиційна привабливість	Енергетична самодостатність	Науково-технологічний розвиток

Оперативна ціль 1.1. Стимулювання інноваційних видів економічної діяльності з високою доданою вартістю

Формування конкурентоспроможної економіки регіону можливе на основі розвитку інноваційних видів економічної діяльності з високою доданою вартістю, а саме завдяки підтримці тих видів та напрямів діяльності, які характеризуються високим інноваційним потенціалом та зростаючою віддачею (високою доданою вартістю), диверсифікації високотехнологічного експорту, розвитку біоекономіки та підтримки креативних індустрій.

Оцінюючи науково-дослідний та інноваційний потенціал області в розрізі видів та підвидів економічної діяльності, а також враховуючи розвиненість необхідної інфраструктури, потенціал суміжних галузей, інвестиційну привабливість тощо, основу для смарт-спеціалізації регіону у перспективі можуть сформувати такі види промислової діяльності з потенційно високою доданою вартістю – машинобудування та приладобудування, текстильна, фармацевтична, харчова промисловість.

Одним з пріоритетом смарт-спеціалізації регіону є розвиток біоекономіки. Біоекономіка Львівської області об'єднує ті галузі промисловості, які використовують біоресурси, як сировину для виготовлення продукції або ті, що продукують біологічні відходи. До основних галузей біоекономіки Львівської області належать деревообробна та меблева промисловість; поліграфія; харчова промисловість; органічне сільське господарство; біоенергетика; біотехнології. Але сьогодні значні обсяги біоресурсів у області не обліковуються та не мають єдиного координаційного центру управління за їх ефективним використанням. Важливим елементом розв'язання такої проблеми повинна бути система ресурсоефективності для підприємств, що працюють із біоресурсами. Ця система повинна будуватись на принципах «каскадної економіки», коли відходи одного виробництва стають сировиною для іншого і т.д.

Практичне вичерпання потенціалу традиційних чинників економічного зростання обумовлюють необхідність підтримки найбільш інноваційних і креативних секторів економіки регіону в контексті формування надійної бази для прориву і підвищення

конкурентоспроможності в національному та глобальному масштабі. Концентрація креативних людей та індустрій можлива через хаби, акселератори, бізнес-інкубатори, творчі простори і творчі платформи, громадські простори, освітні і креативні кластери. І саме підтримка їх створення у сфері ІТ та програмування; творчості, мистецтва та розваг; виробництво аудіо, відео продукції та рекламних матеріалів; надання інформаційних послуг; виробництво ювелірних виробів, біжутерії та подібних виробів дозволить наростити потенціал креативного сектору економіки регіону, який в перспективі має зростаючу віддачу і стратегічну конкурентоспроможність.

Зважаючи на основні проблеми, які стримують розвиток інноваційних видів економічної діяльності з високою доданою вартістю, основними напрямками спрямування спільних зусиль у найближчій перспективі повинні стати:

стимулювання розвитку галузей промисловості регіону, які характеризуються високим інноваційним потенціалом та зростаючою віддачею – машинобудування та приладобудування, текстильна та фармацевтична промисловість;

стимулювання виробництва продукції харчової промисловості з високою доданою вартістю;

стимулювання бізнесу до збільшення/диверсифікації високотехнологічного експорту;

підвищення конкурентоздатності продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку:

підтримка профільних видів розвитку біоекономіки (деревообробна та меблева промисловість; поліграфія; харчова промисловість; органічне сільське господарство; біоенергетика; біотехнології);

сприяння створенню креативних індустрій та платформ координації/співпраці креативного потенціалу регіону.

Очікувані результати:

розвиток видів економічної діяльності, які визначені смарт-спеціалізацією регіону;

модернізація виробничих потужностей промислових підприємств, створення нових потенційно прибуткових, наукомістких та високотехнологічних промислових виробництв;

оптимізація структури промислового виробництва на базі розвитку тих видів діяльності, які здатні забезпечити підвищення експортного потенціалу економіки регіону;

активізація розвитку біоекономічного сектору, збалансованість обсягів експорту продукції біосектору; створення балансу деревини та агросировини;

створення інноваційних продуктів із біосировини;

підвищення обізнаності населення щодо важливості біоекономіки;

створення нових креативних хабів, бізнес-акселераторів, творчих просторів і платформ, бізнес-інкубаторів, громадських просторів, освітніх і креативних кластерів;

підвищення конкурентоспроможності та розширення ринків збуту виробленої продукції та наданих послуг;

збільшення кількості найманих працівників на промислових підприємствах.

Індикатори:

обсяг реалізованої інноваційної продукції, тис. грн;

частка реалізованої інноваційної промислової продукції, %;

кількість підприємств, які функціонують у видах економічної діяльності смарт-спеціалізації в регіоні, одиниць;

кількість впроваджених інноваційних технологічних процесів у промисловості, одиниць;

частка підприємств, які реалізують інноваційні проекти, %;

кількість освоєних нових видів продукції у промисловості, одиниць;

обсяг інвестицій у сфері біоекономіки, млн. грн.

кількість діючих і нових фірм у сфері біоекономіки області, одиниць;

обсяг реалізації біопродукції, млн. грн.;

обсяги біржових угод підприємств біоекономіки, млн. грн.;
 частка експорту продукції біосектору в загальному її обсязі, %;
 кількість програм підтримки розвитку біоекономіки, одиниць;
 індекс росту біоекономіки області, коеф.;
 кількість ОТГ, що використовують/виробляють інноваційні продукти з біосировини, одиниць;
 обсяг реалізації/споживання інноваційної біопродукції в ОТГ, млн. грн.
 індекс росту доходів/прибутків ОТГ, коеф.;
 кількість та темпи розвитку новостворених креативних індустрій, одиниць, %;
 частка креативних індустрій в економіці області, %

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
1.1.1. Сприяння розвитку галузей промисловості з високою доданою вартістю	<p>стимулювання розвитку галузей промисловості з високою доданою вартістю – машинобудування та приладобудування, текстильна та фармацевтична промисловість;</p> <p>сприяння просуванню та розширенню ринків збуту продукції підприємств галузей смарт-спеціалізації, особливо експорторієнтованої;</p> <p>закупівля електротранспорту місцевого виробництва для комунальних підприємств (зокрема, громадський транспорт) з огляду на потреби міста і регіону загалом;</p> <p>створення сприятливих умов для залучення інвестицій та організація заходів з просування видів економічної діяльності смарт-спеціалізації;</p> <p>налагодження взаємодії дрібних промислових виробників з великими торговельними мережами;</p> <p>стимулювання інвестицій у модернізацію та технічне переоснащення техніко-технологічної бази промислового виробництва та особливо у створення нових високотехнологічних підприємств;</p> <p>створення платформи співпраці бізнесу, громадських організацій, органів місцевого самоврядування з європейськими організаціями та фондами, що займаються фінансовою підтримкою регіонального розвитку.</p>
1.1.2. Розвиток біоекономіки	<p>підтримка профільних видів розвитку біоекономіки (деревообробна та меблева промисловість; поліграфія; харчова промисловість; органічне сільське господарство; біоенергетика; біотехнології);</p> <p>створення центру підтримки розвитку біоекономіки в регіоні;</p> <p>створення бізнес-інкубатора лабораторного типу (акселератора) для інтенсифікації розвитку біоекономіки регіону;</p> <p>створення електронної регіональної біржі біомаси;</p> <p>розробка та впровадження системи ресурсоефективності на підприємствах біоекономіки;</p> <p>розробка системи співпраці наукових установ із ОТГ регіону щодо реалізації проєктів в сфері біоекономіки.</p> <p>підтримка виробників у сертифікації продукції і послуг, відповідно до вимог Світової організації торгівлі та ЄС для безперешкодного виходу на іноземні ринки.</p>
1.1.3. Підтримка креативних індустрій	<p>підтримка створення креативних хабів, бізнес-акселераторів, творчих просторів і платформ, бізнес-інкубаторів, громадських просторів, освітніх і креативних кластерів (у сфері ІТ та програмування; творчості, мистецтва та розваг; виробництво аудіо, відео продукції та рекламних матеріалів; надання інформаційних послуг; виробництво ювелірних виробів, біжутерії та подібних виробів)</p> <p>створення Фенш-Інкубатора (Креативної зони) для взаємодії</p>

Оперативна ціль 1.2. Інвестиційна привабливість

Розвиток конкурентоспроможної економіки на засадах старт-спеціалізації неможливо забезпечити без інвестицій, які є тим вирішальним чинником досягнення визначених пріоритетів, а від їх ефективності залежить інноваційність виробництва, рівень технологічного оновлення підприємств, можливості структурної перебудови економіки загалом, розв'язання соціальних та екологічних проблем. Можливості залучення інвестицій та активізації інвестиційної діяльності безпосередньо залежать від підвищення інвестиційної привабливості регіону на основі створення сприятливого інституційного середовища ведення бізнесу та інвестиційного клімату.

Інвестиційна привабливість визначена одним з пріоритетів з огляду як на необхідність підвищення інвестиційного потенціалу малого і середнього бізнесу в регіоні, так і на потребу залучення іноземного капіталу, який дає змогу розвивати великомасштабні проекти, отримувати передові технології і сучасне обладнання, опановувати нові маркетингові стратегії та ринки збуту. Важливість іноземних інвестицій з огляду на нестачу внутрішніх економічних ресурсів надає ширші можливості щодо проведення структурної перебудови економіки регіону на інноваційних засадах.

Тому, для створення сприятливих інвестиційних умов ведення бізнесу в області основними напрямками спрямування спільних зусиль у найближчій перспективі повинні стати:

- розширення інфраструктури підтримки підприємництва, системи інституцій залучення та супроводу інвесторів, в тому числі щодо інформаційного забезпечення інвестиційних процесів;

- підтримка розвитку галузевих та інноваційних кластерів, високотехнологічних індустріальних парків;

- сприяння розвитку малого та середнього бізнесу та забезпечення доступу суб'єктів МСП до фінансових, трудових, земельних ресурсів;

- диверсифікація внутрішніх та зовнішніх джерел, форм інвестування в економіку регіону;

- підвищення інвестиційної привабливості та міжнародна промоція регіону для створення можливостей виходу суб'єктів бізнесу регіону на нові ринки;

- гармонізація системи підготовки кадрів у відповідність до потреб економіки регіону для забезпечення конкурентоспроможності набутих навичок та знань на рику праці.

Очікувані результати:

- підвищення інвестиційної привабливості регіону;

- створення сприятливого регуляторного середовища підприємницької діяльності та здорового інвестиційного клімату регіону;

- розвиток інфраструктури підтримки малого та середнього бізнесу;

- збільшення кількості суб'єктів малого та середнього підприємництва;

- підвищення інституційної спроможності органів виконавчої влади і місцевого самоврядування у питаннях інвестиційного супроводу;

- залучення інвестиційного ресурсу у модернізацію діючих та формування нових виробничих високотехнологічних підприємств;

- підвищення інвестиційного потенціалу реалізації перспективних проектів на території області за рахунок різних джерел фінансування;

- підвищення ролі малого і середнього бізнесу у створенні ВРП;

- підвищення експортного потенціалу підприємницького сектору регіону;

- налагодження взаємодії та кооперація підприємств на основі створення різних

організаційних та просторових форм інтеграції бізнесу;

нарощення експортного потенціалу області та розширення кола торговельних партнерів.

Індикатори:

обсяг ВРП у розрахунку на 1 особу (у фактичних цінах), тис. грн;

індекс фізичного обсягу ВРП (у порівнянних цінах), %;

обсяг капітальних інвестицій у розрахунку на 1 особу, тис. грн;

індекс капітальних інвестицій, %;

частка прямих іноземних інвестицій в реальному секторі економіки (промисловість, сільське господарство, будівництво), %;

місце області у регіональному рейтингу ведення бізнесу;

кількість новостворених суб'єктів малого та середнього підприємництва, осіб;

частка реалізованої продукції (товарів, послуг) малими і середніми підприємствами у загальному обсязі реалізації регіону, %;

питома вага платників податків серед суб'єктів малого і середнього підприємництва до загальної кількості зареєстрованих, %;

кількість видів адміністративних послуг, які надаються в електронній формі, одиниць;

кількість об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва, одиниць;

темпи зростання експорту товарів та послуг, %;

кількість країн, до яких експортувались товари та послуги, одиниць.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
1.2.1. Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва, кластерів, індустріальних парків	підтримка розвитку високотехнологічних індустріальних парків; створення кластерів за перспективними напрямками ведення бізнесу та їх популяризація на регіональному, національному та міжнародному рівнях; підтримка розвитку підприємництва на економічно й соціально проблемних територіях; проведення аудиту використання ділянок промислового призначення, які знаходяться на території області; підвищення рівня обізнаності громадських об'єднань підприємців щодо діючих місцевих та міжнародних програм підтримки підприємництва; реалізація тренінгових програм для підвищення компетенції бізнесу в сфері міжнародної торгівлі; надання інформаційно-консультаційних послуг з питань започаткування та ведення підприємницької діяльності незайнятому населенню
1.2.2. Сприяння розвитку малого та середнього бізнесу	стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу в інноваційних та високотехнологічних галузях економіки регіону; створення інноваційної інфраструктури як платформи співпраці та налагодження взаємозв'язків суб'єктів малого та середнього бізнесу з науковими установами для запровадження інновацій; залучення на конкурсних засадах до процесів підтримки малого і середнього бізнесу інституцій підтримки підприємництва – центрів підтримки бізнесу, бізнес-інкубаторів, агенцій регіонального розвитку, мережі інформаційно-консультаційних та інших об'єктів інфраструктури; сприяння участі бізнес-спільноти регіону у міжнародних конгресно-виставкових заходах, конференціях; фінансова підтримка суб'єктів малого та середнього підприємництва;

	створення інституційної платформи для діалогу між представниками банків, інституційних інвесторів та бізнесу для розширення доступу малого та середнього підприємництва до кредитних ресурсів і фінансових послуг
1.2.3. Підвищення інвестиційної привабливості та міжнародна промоція регіону	спрощення регуляторного середовища ведення бізнесу та залучення інвестицій на території регіону; дослідження та активна промоція інвестиційних можливостей регіону (інформаційне наповнення і підтримка сайту, промо-матеріали), як в Україні, так і за кордоном; налагодження на постійній основі актуалізації баз даних для потенційних інвесторів; консалтингова підтримка потенційних інвесторів та маркетинговий супровід конкретних інвестиційних пропозицій (проектів) в Україні та за кордоном; забезпечення прозорості ринку землі, дозвільних і погоджувальних процедур; розробка проектів регіонального розвитку на отримання коштів секторальної підтримки з боку ЄС; формування платформи для тісної співпраці з європейськими організаціями та фондами, що фінансують проекти регіонального розвитку; сприяння налагодженню зовнішньоекономічних бізнес-зв'язків з партнерами з країн-членів ЄС
1.2.4. Наближення системи підготовки кадрів у відповідність до потреб економіки регіону	проведення на регулярній основі моніторингу потреб локальних підприємств у робітничих кадрах; налагодження платформи співпраці бізнесу та закладів профтехосвіти у сфері надання освітніх послуг для забезпечення конкурентоспроможності набутих навичок та знань, що високо затребувані роботодавцями; оптимізація мережі закладів професійної освіти і приведення їх освітніх програм у відповідність до потреб економіки регіону

Оперативна ціль 1.3. Енергетична самодостатність

У світі відбуваються зміни у підходах до формування енергетичної політики держав та регіонів: здійснюється перехід від застарілої моделі функціонування енергетичного сектору, в якому домінували великі виробники, викопне паливо, неефективні мережі, недосконала конкуренція на ринках природного газу, електроенергії, вугілля – до нової моделі, в якій створюється більш конкурентне середовище, вирівнюються можливості для розвитку й мінімізується домінування одного з видів виробництва енергії або джерел та/або шляхів постачання палива. Разом з цим віддається перевага підвищенню енергоефективності й використанню енергії із відновлюваних та альтернативних джерел. Це ставить перед Україною нові економічні та технологічні виклики, але водночас відкриває нові можливості для пошуку та впровадження інноваційних розробок у галузі видобутку, переробки викопних видів палива, виробництва, трансформації, постачання і споживання енергії, що зумовлює потребу у формуванні нової енергетичної політики держави («Нова Енергетична стратегія України до 2035 року: безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»), а також окремих регіонів.

На сьогодні однією з найбільших проблем в області є оптимізація її паливно-енергетичного балансу. Львівська область використовує для власних потреб різноманітні джерела енергії, такі як нафта, природний газ, вугілля, атомна і гідроенергія, енергія вітру і сонця тощо. Традиційно найбільш затребуваними є викопні ресурси: природний газ і вугілля, які становлять більше половини енергетичного балансу. Водночас в останні роки внаслідок

змін цінової кон'юнктури, технологій та світових трендів, частка інших видів енергії у споживанні поступово зростає. Наявність різних ресурсів, модернізації генеруючих потужностей та заміщення сировинної бази альтернативними видами палива, подальша розвідка та видобуток вуглеводнів, у тому числі й нетрадиційних, а також більш ефективне використання потенціалу в галузі відновлюваної енергії сприятимуть раціональному виробництві енергії та ощадливому її споживанні.

Сьогодні питомі витрати енергетичних ресурсів у сфері виробництва та надання послуг (в т.ч. житлово-комунальних) та питомі показники енергоспоживання у бюджетній сфері у 2,5 – 3 рази більші, ніж у розвинених країнах. З огляду на зростання вартості енергоносіїв, економічно вигідними є нові типи проєктів з енергомодернізації та пошуку нових джерел енергозабезпечення. Крім того для формування енергозберігаючої моделі розвитку промисловості постає необхідність зменшення рівня енергоемності виробництва, що передбачає розширення використання нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії, диверсифікацію енергопостачання, а також формування ефективної структури енергогенеруючих потужностей у промисловому секторі.

Зважаючи на основні проблеми, які стримують формування енергетичної самодостатності регіону, основними напрямками спрямування спільних зусиль у найближчій перспективі повинні стати:

- підтримка проєктів у сфері екологічно безпечних та енергоефективних технологій;
- демонополізація ринку житлово-комунальних послуг;
- усунення корупційної складової у використанні енергоресурсів та формуванні тарифів;
- підвищення рівня енергоефективності обладнання теплогенеруючих та теплопостачальних підприємств;

- запобігання втраті енергоносіїв під час їх транспортування та споживання (через зношеність магістралей, низьку теплоізоляції житлового фонду та об'єктів комунальної сфери).

Очікувані результати:

- зниження енергоемності виробництва та надання послуг;
- зменшення енергоспоживання у побуті;
- підвищення енергоефективності у бюджетній сфері;
- впровадження систем енергетичного менеджменту ISO 50001;
- підготовка кваліфікованих менеджерів з організації ефективного використання енергії;
- поліпшення якості та оптимізація тарифів на житлово-комунальні послуги;
- підвищення надійності роботи інженерних мереж;
- підвищення рівня обізнаності населення про енергоефективне споживання та впровадження енергозбережних проєктів;
- скорочення викидів парникових газів від виробництва енергії та транспорту;
- збільшення частки енергії виробленої з відновлювальних джерел з 5% до 15%;
- зменшення залежності від імпорту енергоресурсів;
- автоматизація процесів виробництва, транспортування та споживання паливно-енергетичних ресурсів;

Індикатори:

- кількість реалізованих проєктів з енергоефективності, одиниць;
- питомі показники споживання паливно-енергетичних ресурсів установами бюджетної сфери;
- обсяг споживання енергоресурсів підприємствами комунальної власності в розрахунку на одиницю наданих послуг;
- обсяг споживання енергоресурсів населенням на 1 тис. мешканців;
- обсяг споживання енергоресурсів підприємствами на одиницю виробленої продукції;
- частка використання газу в загальному обсязі енергоспоживання, %;

обсяги та темпи зростання виробництва електричної енергії з відновлюваних джерел енергії, кВт. год та %;

частка енергії з відновлюваних джерел у структурі споживання паливно-енергетичних ресурсів області, %

обсяг виробленої енергії з відновлювальних джерел на території області.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
1.3.1. Оптимізація паливно-енергетичного балансу області	<p>розробка паливно-енергетичного балансу області;</p> <p>реалізація проєктів з енергоефективності в бюджетній сфері;</p> <p>підтримка проєктів з енергоефективності у побуті;</p> <p>аналіз стану та використання біоенергетичного потенціалу економіки області;</p> <p>пошук додаткових біоресурсів (в т.ч. відходів) для оптимізації паливно-енергетичного балансу;</p> <p>підтримка проєктів з децентралізації систем енергопостачання;</p> <p>підтримка проєктів модернізації та технічного переоснащення підприємств паливно-енергетичного комплексу;</p> <p>зменшення негативних наслідків закриття збиткових вугледобувних підприємств;</p> <p>підтримка проєктів акумуляції енергії та балансування електромереж;</p> <p>підтримка інвестиційних проєктів з декарбонізації енергетики на основі ДПП;</p> <p>стимулювання заходів щодо збільшення видобутку енергоресурсів;</p> <p>підтримка розвитку альтернативної енергетики на місцевій сировинній основі;</p> <p>диверсифікація ринків збуту паливно-енергетичних ресурсів;</p> <p>підтримка проєктів використання відновлювальної енергії у побуті домогосподарств;</p> <p>підтримка проєктів з використанням біогазових технологій, водневих технологій, геотермальної енергетики (в т.ч. теплових pomp), вирощування енергетичних культур;</p> <p>розвиток інфраструктури електротранспорту.</p>
1.3.2. Формування енергоефективного суспільства	<p>впровадження систем енергетичного менеджменту ISO 50001;</p> <p>створення умов для підготовки кваліфікованих менеджерів з організації ефективного використання енергії;</p> <p>підтримка інноваційних освітніх програм, що започатковують підготовку кадрів для розвитку біоекономіки;</p> <p>організація консалтингових послуг у сфері енергоефективності та відновлювальної енергетики для потреб підприємств та населення;</p> <p>проведення конференцій, семінарів, круглих столів та інших тематичних заходів щодо розвитку енергоефективного суспільства регіону;</p> <p>популяризація та пропаганда енергоефективності та відновлювальності енергетики;</p>
1.3.3. Діджиталізація виробництва, транспортування та споживання паливно-енергетичних ресурсів	<p>сприяння розвитку систем діджиталізації процесів виробництва, транспортування та споживання паливно-енергетичних ресурсів;</p> <p>підтримка розвитку інженерних розробок у сфері екологічно безпечних та енергоефективних технологій;</p> <p>підтримка заходів щодо інтеграції в європейську енергетичну інфраструктуру;</p> <p>автоматизація систем енергомоніторингу у бюджетній сфері;</p> <p>автоматизація процесів споживання паливно-енергетичних ресурсів у бюджетній сфері;</p> <p>підтримка проєктів створення та інтеграції технології «розумних мереж»;</p> <p>підтримка проєктів з технологіями «пасивний будинок» та</p>

Оперативна ціль 1.4. Науково-технологічний розвиток

Переваги розвитку науково-технологічного потенціалу трансформацій економіки регіону на основі забезпечення її конкурентоспроможності сьогодні є очевидними, а його вплив на виробництво – радикальним і комплексним. Важливо розуміти, що інновації, зокрема наука, що їх продукує, мають зростаючу економічну віддачу та потенційну стратегічну ефективність в майбутньому, у зв'язку з необмеженістю науково-технологічного потенціалу для розвитку, на противагу традиційним матеріальним і природнім ресурсам.

Сьогодні розвиток виробництва на інноваційно-технологічній основі забезпечує перевагу у конкурентній боротьбі, є запорукою забезпечення успіху якісних структурних трансформацій економіки загалом. Тобто економіка регіону потребує оновлення на базі створення високоефективних високотехнологічних та наукомістких промислових підприємств, продукція яких буде конкурентоздатною як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

Ефективна інноваційна діяльність не може відбуватися без активної взаємодії між підприємствами та науково-дослідними установами, але на сьогодні цей рівень взаємодії є недостатнім для якісних структурних перетворень в економіці регіону.

Зважаючи на основні проблеми, які стримують розвиток науково-технологічного потенціалу трансформацій економіки регіону, основними напрямками спрямування спільних зусиль у найближчій перспективі повинні стати:

- розвиток сучасної дослідницької бази та інфраструктури передачі технологій при наукових установах та ВНЗ;

- підтримка кращих наукових шкіл та дослідницьких колективів;

- створення інфраструктури бізнес-інкубаторів, бізнес акселераторів та технопарків для науковців та бізнесу;

- впровадження ефективного механізму взаємовигідного партнерства потрійної спіралі: влада-бізнес-наука;

- розвиток інноваційних та високотехнологічних виробництв;

- розробка та реалізація Програми науково-технічного та інноваційного розвитку області;

- створення інноваційних та креативних кластерів в регіоні.

Очікувані результати:

- розвиток та підвищення ефективності інноваційної інфраструктури області, створення ефективних форм взаємодії науково-дослідного та приватного секторів;

- збільшення кількості підприємств, які функціонують у високотехнологічних галузях промисловості;

- збільшення обсягів інноваційної продукції промислових підприємств області;

- збільшення частки експортної високотехнологічної продукції;

- збільшення надходжень до місцевих бюджетів від діяльності підприємств, які функціонують у високотехнологічних галузях промисловості;

- збільшення частки інноваційно-активних підприємств у регіоні;

- збільшення обсягів інвестицій, залучених підприємствами області для реалізації інноваційних проєктів;

- створення виробничої, експериментальної та інформаційної бази;

- збільшення рівня науково-технічних і техніко-технологічних досягнень;

- підвищення інноваційної активності та культури як дослідної сфери, так і суб'єктів підприємництва, молоді та держслужбовців;

збільшення кількості молоді, що займається науковою, науково-технічною, дослідно-конструкторською діяльністю;

раціональне використання промислових територій під інноваційні парки;

концентрація висококваліфікованих спеціалістів у регіоні;

створення нових робочих місць;

збільшення частки IT-сектору, а також зайнятих в IT-секторі регіону.

Індикатори:

кількість організацій, які виконують наукові і науково-технічні роботи, одиниць;

кількість впроваджених інноваційних технологічних процесів у промисловості одиниць;

кількість освоєних нових видів продукції у промисловості, одиниць;

кількість організацій, які виконують наукові і науково-технічні роботи, одиниць;

частка науковців, зайнятих дослідницькою діяльністю, %;

кількість створених галузевих інноваційних чи креативних кластерів, індустріальних чи науково-технологічних парків, хабів, одиниць;

кількість робочих місць, створених у високотехнологічних галузях промисловості, одиниць;

частка експортної високотехнологічної продукції, %;

темпи росту обсягів експортної продукції, виробленої в високотехнологічних галузях, %;

темпи росту надходжень до місцевих бюджетів від діяльності підприємств високотехнологічного сектору, %;

темпи росту середньої заробітної плати в науково-освітній сфері, %;

темпи росту зайнятих на підприємствах IT-сфери, %;

частка IT-сфери в економіці області, %;

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
1.4.1. Розвиток інноваційної інфраструктури, сприяння утворенню інноваційних парків	створення центру комерціалізації інновацій; розширення можливостей навчальних закладів у сфері підготовки IT-спеціалістів; створення карти інноваторів Індустрії 4.0; створення інноваційного стартап-інкубатору з метою формування мережі малих RD-груп, спрямованих на інновації 5 та 6-го порядку; стимулювання внутрішньогалузевої та міжрегіональної співпраці щодо виробництва високотехнологічної продукції;
1.4.2. Підтримка прикладних досліджень, інноваційних стартапів та обдарованої молоді	підтримка реалізації креативних ідей та успішних інноваційних стартапів обдарованої молоді на базі Tech StartUp School шляхом конкурсного відбору, пошуку інвестицій та комерціалізації інноваційного проєкту; фінансова та грантова підтримка проєктів молоді на етапі виготовлення дослідних зразків; створення інноваційних наукових лабораторій для молоді; стимулювання розвитку промислових хайтек-сегментів шляхом підтримки інноваційної та експортної діяльності інноваторів 4.0, а також інвесторів.
1.4.3. Сприяння трансферу передових технологій у виробничий та науково-освітній процес	налагодження взаємодії між освітньо-науковими установами та бізнесом у сфері розробки та реалізації інноваційних проєктів; створення Центру комерціалізації інновацій для забезпечення інформаційно-консультативного супроводу інноваторів, зацікавлених комерціалізувати свої розробки; розробка навчальних програм, проведення акцій зі спільної промоції та координації дій між інноваторами 4.0 та IT-асоціаціями; проведення форумів, конференцій, міжнародних програм обміну.

Стратегічна ціль 2. ЯКІСНЕ ЖИТТЯ

Якість життя як базис для розвитку людського капіталу є одним із ключових чинників конкурентоспроможності регіону та держави загалом. Необхідність зміни парадигми стратегічного планування розвитку людського капіталу, застосування системного підходу до аналізу і програмування покращання якості життя набуває особливої актуальності у зв'язку з втратою нашою країною людського потенціалу, що обумовлено від'ємним природнім приростом та високим рівнем еміграції населення України.

Загроза подальших втрат людського капіталу Львівщини через істотне погіршення якості життя обумовлює необхідність реалізації системи цільових заходів для забезпечення планування і контролю індикаторів якості життя, усвідомлення суспільством категорії якості життя як одного із визначальних чинників конкурентоспроможності та соціально-економічного розвитку регіону, запровадження у практику параметрів якості життя як головних результуючих показників ефективності стратегічного планування в регіоні.

Саме тому система цілей і завдань щодо забезпечення якості життя мешканців регіону та зростання їх добробуту охоплює діяльність у різних сферах соціально-економічного життя, серед яких: забезпечення доступності та якості послуг охорони здоров'я, якісної освіти, соціальних послуг, популяризація здорового способу життя, підтримка спорту, розвиток регіонального ринку праці, зміцнення громадянської безпеки, формування безбар'єрних просторів для включення в активне суспільне життя осіб з інвалідністю.

Стратегічна ціль 2. ЯКІСНЕ ЖИТТЯ			
Оперативна ціль 2.1	Оперативна ціль 2.2	Оперативна ціль 2.3	Оперативна ціль 2.4
Здорове населення	Інклюзивне суспільство	Освічені громади	Безпечне та безбар'єрне середовище

Оперативна ціль 2.1. Здорове населення

Одне з важливих завдань суспільства – виховати фізично, морально, соціально, духовно здорову людину. Здоров'я – сукупність фізичних, духовних, соціальних якостей людини, що є основною її довголіття і необхідною умовою здійснення творчих планів, умовою високої працездатності, створення міцної сім'ї, народження і виховання дітей. Лише здорові мешканці регіону спроможні згенерувати власний економічний капітал та використати його для розбудови економіки регіону. З огляду на це, здоров'я підвищує економічну продуктивність і національний дохід, який може сприяти зростанню соціального благополуччя (більш здорові люди мають вищу продуктивність праці). Здоров'я може робити внесок у бюджетне зростання завдяки економії витрат на охорону здоров'я (добре здоров'я скорочує попит на медичне обслуговування, як поточне, так і в перспективі). Отже, здоров'я відіграє центральну роль у зростанні матеріального добробуту і соціального благополуччя.

Зважаючи на основні проблеми, які стримують формування здорового регіону, основними напрямками спрямування спільних зусиль у найближчій перспективі повинні стати:

підвищенням якості медичних послуг та модернізація медичної інфраструктури із концентрацією на формування ефективних мереж закладів охорони здоров'я. Основною

метою визначення і формування спроможної мережі багатoproфільних лікарень інтенсивного лікування Львівської області є забезпечення гарантованого своєчасного доступу населення до послуг вторинної (спеціалізованої), у тому числі екстреної, медичної допомоги належної якості в межах створеного єдиного госпітального округу;

розвиток системи громадського здоров'я з метою формування та реалізації в регіоні ефективної політики для збереження та зміцнення здоров'я населення, збільшення тривалості та покращення якості життя, попередження захворювань, продовження активного, працездатного віку та заохочення до здорового способу життя;

підвищення доступності та ефективності медичного обслуговування з урахуванням потреб усіх груп населення;

профілактика, виявлення на ранніх стадіях та лікування найбільш поширених в регіоні соціально небезпечних хвороб, зокрема, серцево-судинних та онкології;

збереження життя та охорона здоров'я матерів та дітей.

Очікувані результати:

зростання середньої тривалості життя мешканців регіону;

зростання рівня народжуваності та покращення демографічної структури населення;

зниження рівня загальної захворюваності, інвалідності та смертності населення;

зниження рівня захворюваності й смертності від туберкульозу, ВІЛ-інфекції/СНІДу та інших соціально небезпечних захворювань;

зниження рівня зловживання алкоголем, неналежної фізичної активності, споживання населенням тютюнових виробів, надмірної кількості солі та цукру тощо;

зниження показників перинатальної, немовлячої та дитячої смертності, відсутність материнської смертності;

трансформація системи охорони здоров'я, що забезпечить якісну, ефективну, доступну медичну допомогу всім верствам населення;

популяризація здорового способу життя серед населення області, фізичної культури та професійного спорту серед населення.

Індикатори:

середня тривалість життя чоловіків та жінок, років;

народжуваність, на 1 тис. осіб наявного населення;

коефіцієнт природнього приросту;

кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань на серцево-судинні захворювання та онкологію, на 100 тис. населення, одиниць;

показник малюкової смертності, ‰;

рівень захворюваності й смертності від туберкульозу, ВІЛ-інфекції/СНІДу;

кількість лікарів на 1000 осіб,

укомплектованість закладів охорони здоров'я в сільській місцевості лікарями, які надають первинну медичну допомогу, %;

спортивних шкіл, клубів, секцій, фізкультурно-оздоровчих груп;

кількість побудованих (реконструйованих) об'єктів для заняття фізичною культурою на спорт, одиниць.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
2.1.1. Розвиток системи громадського здоров'я	забезпечення розвитку закладів, що працюють у системі громадського здоров'я; надання послуг з промоції здоров'я та організації комунікаційних кампаній; надання послуг з епідагляду та оцінювання стану здоров'я й благополуччя населення; надання послуг, пов'язаних із соціально небезпечними хворобами ВІЛ, туберкульозом, наркозалежністю;

	надання послуг з реагування на надзвичайні події у сфері громадського здоров'я
2.1.2. Вдосконалення системи екстреної медичної допомоги	забезпечення екстреної медичної допомоги автотранспортом та кваліфікованими кадрами; оснащення для навчально-тренувальних відділів центрів екстреної медичної допомоги та медицини катастроф (ЦЕМД); оснащення апаратно-програмними комплексами диспетчерських служб центрів екстреної медичної допомоги та медицини катастроф; перебудова приймальних відділень у лікарнях; збільшення доступності першої допомоги, зокрема, розбудова мережі перших реагувальників
2.1.3. Розвиток спеціалізованої стаціонарної допомоги	розширення та розвиток спеціалізованих та високоспеціалізованих медичних послуг, покращення якості їх надання; оптимізація та модернізація закладів охорони здоров'я (у т.ч. матеріально-технічне забезпечення, впровадження електронних та телемедичних сервісів, оптимізація покриття мережею Інтернет тощо); охорона материнства та дитинства (у т.ч. створення відповідних перинатальних центрів); розвиток паліативної допомоги;
2.1.4. Покращення стану здоров'я мешканців області	забезпечення пільгових контингентів лікарськими засобами та технічними засобами, згідно чинного законодавства; реалізація заходів щодо профілактики, виявлення на ранніх стадіях та лікування найбільш поширених в регіоні і соціально небезпечних хвороб;
2.1.5. Популяризація фізичної культури та професійного спорту серед населення.	розширення мережі спортивних шкіл, клубів, секцій, фізкультурно-оздоровчих груп; будівництво нових і реконструкція наявних спортивних об'єктів та спортивних майданчиків для масового використання; проведення заходів, спрямованих на популяризацію та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я; організації масових виступів представників традиційних та нових, в тому числі, екстремальних видів спорту,

Оперативна ціль 2.2. Інклюзивне суспільство

Більше 200 тис. мешканців Львівської області (що складає 8,2% всього населення регіону) має інвалідність. Ще більше людей належать до маломобільних груп населення (серед них люди похилого віку, вагітні жінки тощо), які відчувають труднощі у пересуванні та доступності послуг. Водночас, більшість суспільних благ розраховані переважно на молодих, сильних та здорових осіб, ігноруючи потреби інших категорій. Крім того, у містах та селі є цілі соціальні групи, які не включені або лише частково включені у життя суспільства за різних обставин.

Сучасний етап світового розвитку характеризується особливою увагою до принципів інклюзії, яка передбачає рівні можливості доступу до громадського простору та суспільних благ всіх громадян, у тому числі людей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.

Починаючи із 2017 року в області інтенсивно розвивається освіта для дітей з інвалідністю за рахунок організації роботи інклюзивних класів закладів освіти, інклюзивних груп закладів дошкільної освіти та інклюзивно-ресурсних центрів. Водночас акцент у наступному стратегічному періоді буде зроблено на розвиток матеріальної бази освітніх закладів з метою перетворення їх у доступне середовище навчання, використання економічних стимулів для заохочення педагогів до розробки спеціальної літератури, методичних матеріалів, які б враховували особливі потреби учнів з різними нозологіями, проведення широкої просвітницької кампанії, яка б дозволила інформувати суспільство про необхідність і важливість інклюзії, проводити спеціальну роботу для формування в суспільстві толерантності по відношенню до дітей з інвалідністю. Не менш важливим напрямком життєдіяльності для осіб з інвалідністю є їх спортивна інклюзія, адже заняття спортом для них є особливо важливими.

В умовах війни з Російською Федерацією на сході країни щороку зростає кількість учасників бойових дій та членів їх сімей, які потребують медико-соціального супроводу. Водночас у Львівській області проживає найбільше серед західних областей внутрішньо переміщених осіб, які, як правило, потребують соціального захисту, забезпечення житлом, працевлаштування, користуються послугами соціальної інфраструктури регіону тощо.

Важливим напрямком соціальних реформ в області буде модернізація системи соціального захисту в напрямку зростання рівня охоплення соціальними послугами осіб, які їх потребують, та посилення її привентивної дії; продовження реформи деінституціалізації, забезпечення на територіях альтернативних послуг догляду дітей, орієнтованих на сімейні форми виховання.

Одним із критеріїв рівня розвитку кожної країни чи регіону в сучасному світі є досягнення гендерної рівності, яка передбачає забезпечення рівних можливостей для представників обох статей у сферах зайнятості, освіти та навчання, економічної і громадської діяльності та у процесі прийняття рішень. Однак, для нашої країни характерна традиційна модель сімейної політики, спрямована на збереження традиційних гендерних ролей і не передбачає створення для жінки потрібних умов для суміщення материнства та професійної зайнятості. За таких умов система сервісних послуг для сім'ї не розвивається. В умовах сучасних викликів, традиційні заходи підтримки материнства і дитинства повинні бути доповнені такими як:

- підтримка сімей із дітьми завдяки створенню робочих місць із неповним робочим днем та тижнем, що збільшить можливості працевлаштування батьків із малолітніми дітьми та дітьми з інвалідністю. Доцільним є запровадження економічних стимулів і пільг, які підвищували би зацікавленість організацій у прийомі на роботу працівників на неповний робочий день, з гнучким графіком роботи;

- організація для жінок після тривалої декретної відпустки системи різнопрофільних курсів-тренінгів підвищення кваліфікації й професійної перепідготовки та допомога у працевлаштуванні;

- запровадження гнучкого графіку роботи дошкільних закладів із різною тривалістю перебування дітей упродовж дня: групи короткотривалого перебування (до 4 годин), групи цілодобового перебування, групи першої зміни (до обіду), другої зміни (після обіду), чергові групи у вихідні, святкові та неробочі дні;

- розвиток мережі доступних для сімей позашкільних навчальних закладів, будинків дитячої творчості, центрів ігрової підтримки, літніх оздоровчих таборів для школярів тощо.

Очікувані результати:

- максимальна інтеграція осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення в життєдіяльність суспільства;

- розвиток системи соціального захисту за рахунок імплементації нових технологій та інноваційних моделей соціальної роботи;

- зростання рівня охоплення соціальними послугами осіб, які їх потребують;

забезпечення догляду і виховання дитини в сімейному або наближеному до сімейного середовищі;

розвиток інклюзивної освіти та інклюзивного спорту;

підвищення доступності публічних об'єктів для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення;

формування ґендерної культури та усунення ґендерних стереотипів у суспільстві;

модернізація сімейної політики в напрямку створення сприятливих умов для поєднання зайнятості з народженням і вихованням дитини;

запобігання домашньому насильству, надання допомоги та захисту постраждалим особам;

підтримка громадських ініціатив в соціальній сфері.

Індикатори:

рівень охоплення соціальними послугами (співвідношення кількості отримувачів до кількості потребуючих), %;

кількість учасників АТО (ООС), членів їх родин, членів родин загиблих охоплених програмою соціальної підтримки, осіб;

кількість дітей охоплених інклюзивною освітою, осіб;

кількість об'єктів, обладнаних спеціальними та допоміжними засобами для осіб з інвалідністю, одиниць;

кількість дітей, які виховуються з закладах інституційного догляду, осіб;

кількість дітей вразливих верст населення, охоплених оздоровленням, осіб

кількість дошкільних навчальних закладів

частка молоді, охопленої кампаніями щодо зниження ґендерних стереотипів і зниження толерантності до ґендерно-зумовленого насильства, %;

кількість спеціалізованих установ та ліжко-місць, де надаються послуги для осіб, які постраждали від насильства та/або насильства за ознакою статі, одиниць;

кількість створених (розширених) соціальних підприємств інститутами громадянського суспільства, а також створених на зазначених підприємствах нових робочих місць для вразливих верст населення.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
2.2.1. Модернізація системи соціального захисту	соціальна підтримка учасників АТО (ООС), членів їх родин, членів родин загиблих;; впровадження нових технологій та інноваційних моделей соціальної роботи; розвиток сучасних інструментів надання соціальних послуг; оптимізація та модернізація матеріально-технічної бази установ та закладів соціального захисту; сприяння працевлаштування вразливих верств населення.
2.2.2. Підвищення доступності публічних послуг для осіб з інвалідністю	розвиток матеріальної бази освітніх та спортивних закладів з метою перетворення їх у доступне середовище навчання для осіб з інвалідністю; заохочення педагогів до розробки спеціальної літератури, методичних матеріалів, програм, які б враховували особливі потреби учнів з однаковою нозологією, проведення широкої просвітницької кампанії щодо формування в суспільстві толерантності по відношенню до дітей з інвалідністю; організації роботи інклюзивних класів закладів освіти, інклюзивних груп закладів дошкільної освіти та інклюзивно-ресурсних центрів; забезпечення умов для організованого та безпечного підвозу учнів з інвалідністю до місць навчання та проживання
2.2.3. Підтримка громадських ініціатив в соціальній сфері	проведення конкурсу мікропроєктів на умовах співфінансування для недержавних громадських організацій; закупівля соціальних послуг через соціальне замовлення; проведення заходів (вшанування пам'ятних днів, відзначення святкових дат, участь в проєктах, проведення форумів, тренінгів та навчань) із залученням громадського сектору; розвиток соціального підприємництва
2.2.4. Захист прав дітей	деінституціоналізація догляду та виховання дітей та підтримка сімейних форм виховання; впровадження інтегрованих послуг для дітей з інвалідністю в територіальній громаді; профілактика бездоглядності та безпритульності дітей; забезпечення оздоровлення дітей соціально-вразливих верст населення
2.2.5. Забезпечення гендерної рівності та профілактика негативних соціальних явищ	стимулювання організацій у прийомі на роботу батьків із малолітніми дітьми на неповний робочий день, з гнучким графіком роботи; організація для жінок після тривалої декретної відпустки системи різнопрофільних курсів-тренінгів підвищення кваліфікації й професійної перепідготовки; реалізація заходів з подолання гендерних стереотипів; запобігання та протидія домашньому насильству;

Оперативна ціль 2.3. Освічені громади

Якісна освіта є ключовим елементом соціально-економічного розвитку територіальних громад як у короткостроковій, так і стратегічній перспективі. Доступ мешканців громади до якісної освіти дозволяє підвищити рівень власного добробуту та добробуту громади загалом, скоротити рівень нерівності і досягти гендерної рівності. Освіта розширює можливості для людей жити більш здоровим і стабільним життям, а для громад – нарощувати власний соціально-економічний потенціал.

Освітньо-наукова сфера Львівщини характеризується високим інтелектуальним капіталом для надання освітніх послуг, розвиненою мережею освітніх закладів різного рівня, учні львівських загальноосвітніх навчальних закладів традиційно демонструють високий

рівень знань за результатами ЗНО, а львівські університети входять до числа світових рейтингів найкращих університетів.

Водночас численні соціально-економічні проблеми сільських територій негативно вплинули на рівень освітніх послуг у сільських школах і призвели до системного погіршення якості навчання. Фактично, вже має місце порушення конституційного принципу рівних можливостей громадян, оскільки рівність передбачає, що публічні послуги (у тому числі освітні) мають забезпечуватися державою на однаковому рівні незалежно від місця розташування закладу, соціального статусу жителів, економічного становища території, віддаленості від мегаполісів тощо. На подолання вказаних проблем спрямована реформа освіти, яка передбачає, з одного боку, зміну змісту освіти, з іншого – оптимізацію та розвиток освітніх мереж.

Основним критерієм ефективності реалізовуваних реформ має стати конкурентоспроможність молоді. Саме молодь є носієм великого інтелектуального потенціалу, провідником нових ідей та ініціатив. Ефективна молодіжна політика в громаді повинна включати системну роботу з обдарованою і талановитою молоддю; розвиток мережі молодіжних центрів та просторів європейського зразка; сприяння патріотичному вихованню, професійному становленню дітей та молоді. Однак, старіння населення регіону та зростання частки осіб пенсійного віку в демографічній структурі населення вимагає одночасної реалізації заходів із підвищення їх соціальної та економічної активності шляхом на імплементації засад освіти впродовж життя та освіти «срібного віку».

Очікувані результати:

зростання якості освітніх послуг, зокрема в сільській місцевості;
модернізація освітньої інфраструктури, матеріально-технічне забезпечення навчальних закладів;
збільшення охоплення дітей дошкільною та позашкільною освітою;
зростання громадської активності та патріотизму молоді;
розширення можливостей для інтелектуального та творчого розвитку молоді;
зростання рівня зайнятості молоді та рівня доходів;
розвиток молодіжної інфраструктури;
підвищення соціальної та економічної активності осіб пенсійного та передпенсійного віку.

Індикатори:

частка дітей дошкільного віку, охоплених послугами ДНЗ, %;
кількість груп у ДНЗ із гнучким графіком роботи, одиниць;
частка випускників закладів загальної середньої освіти, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з української мови та математики 160 балів і вище, у загальній кількості учнів, що проходили тестування з цих предметів, %;
кількість персональних комп'ютерів на 100 учнів, одиниць;
кількість охоплених осіб шляхом профорієнтаційної роботи;
частка безробітних серед молоді, %;
кількість консультативно-дорадчих органів молодіжних рад у містах, районах та об'єднаних територіальних громадах, одиниць;
кількість створених молодіжних центрів та просторів, одиниць;
кількість осіб пенсійного та передпенсійного віку, охоплених заходами освіти впродовж життя.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
-----------------	---

2.3.1. Підвищення якості та територіальної доступності освітніх послуг	<p>розширення мережі ДНЗ та запровадження гнучкого графіку їх роботи із різною тривалістю перебування дітей упродовж дня;</p> <p>оптимізація мережі загальноосвітніх навчальних закладів із урахуванням результатів демографічного прогнозу та специфіки розташування населених пунктів;</p> <p>вдосконалення функціонування опорних шкіл, створення єдиного освітнього простору в межах освітнього округу;</p> <p>діджиталізація освіти, її матеріально-технічне та кадрове забезпечення;</p> <p>розвиток мережі доступних для сімей позашкільних навчальних закладів, будинків дитячої творчості, центрів ігрової підтримки, літніх оздоровчих таборів для школярів тощо;</p>
2.3.2. Молодіжна політика	<p>сприяння патріотичному вихованню, професійному становленню дітей та молоді;</p> <p>розвиток і системна робота з обдарованою і талановитою молоддю;</p> <p>розвиток мережі молодіжних центрів та просторів європейського зразка;</p> <p>створення центрів профорієнтації для сільської учнівської молоді;</p> <p>розвиток мережі закладів культури, зокрема у сільській місцевості</p>
2.3.3. Підтримка освіти впродовж життя	<p>реалізація навчальних програм для осіб передпенсійного та пенсійного віку, спрямованих на підвищення соціальної та економічної активності;</p> <p>створення на базі окремих закладів професійної (професійно-технічної) освіти центрів професійної досконалості для працівників будь-якого віку;</p> <p>оптимізація мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти шляхом створення багатопрофільних регіональних центрів.</p>

Оперативна ціль 2.4. Безпечне і безбар'єрне середовище

Прийнятні умови життєдіяльності людини багато в чому ґрунтуються на забезпеченні належних умов безпеки перебування людини в навколишньому середовищі. Тому одним із основних завдань сучасних реформ є вдосконалення системи захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, здатної забезпечити безпеку людині. Це створює умови модернізації державної управлінської діяльності для переходу нашої країни до моделі суспільства сервісного типу, що забезпечує сучасне, гармонійне та комфортне життя громадян. З огляду на це, важливим питанням є створення місцевих систем цивільного захисту, місцевих пожежно-рятувальних команд, які забезпечуватимуть безпеку життєдіяльності кожної територіальної громади.

Іншим напрямком формування безпечного середовища в населених пунктах області є зміцнення безпеки на вулицях та дорогах та у громадських місцях. Зокрема Стратегія передбачає концентрацію ресурсів на облаштування пішохідних переходів, освітлення вулиць та пішохідних переходів, ліквідація місць концентрації ДТП, встановлення дорожнього огороження та оновлених дорожніх знаків; будівництво велодоріжок та їх облаштування; створення підрозділів муніципальної варті та забезпечення її функціонування.

Те, як влаштоване наше середовище, впливає на будь-яку сферу нашого життя, робить для нас доступним, чи ні пересування, навчання, працю, відпочинок, дозволя. Конструкція доріг, споруд, транспорту може мати істотний вплив на наш спосіб життя. Формування безбар'єрного середовища передбачає реалізацію комплексу заходів, метою яких є організація безпечного та самостійного пересування для людей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Ці заходи спрямовані на покращення життя інвалідів та зрівняння їхніх можливостей з іншими членами суспільства.

Очікувані результати:

зміцнення безпеки мешканців області на вулицях та дорогах, у громадських місцях;
розвиток велоінфраструктури та популяризація велоруху;
зниження рівня техногенних ризиків;
забезпечення доступності об'єктів житлово-комунального та громадського призначення, транспортної інфраструктури, вулично-дорожньої мережі та елементів благоустрою населених пунктів для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення, розвиток інклюзивного суспільства

Індикатори:

кількість ДТП в області;
частка освітлених пішохідних переходів;
довжина збудованих велодоріжок;
кількість створених місцевих пожежно-рятувальних команд;
кількість об'єктів, обладнаних спеціальними та допоміжними засобами для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
2.4.1. Безпека на вулицях та дорогах та у громадських місцях	облаштування пішохідних переходів, освітлення вулиць та пішохідних переходів, ліквідація місць концентрації ДТП, встановлення дорожнього огороження та оновлених дорожніх знаків; будівництво велодоріжок та їх облаштування; створення підрозділів муніципальної варті та забезпечення її функціонування; проведення просвітницьких кампаній щодо безпеки на вулицях, дорогах, у громадських місцях
2.4.2. Техногенна безпека	створення місцевої системи цивільного захисту; формування та забезпечення функціонування місцевих пожежно-рятувальних команд; модернізація системи центрального оповіщення про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій; забезпечення розбудови та відновлення об'єктів протипаводкового захисту
2.4.3. Безбар'єрне середовище	обладнання спеціальними і допоміжними засобами у населених пунктах існуючих об'єктів житлово-комунального та громадського призначення, транспортної інфраструктури, вулично-дорожньої мережі та елементів благоустрою населених пунктів, що не пристосовані для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення; збільшення парку транспортних засобів громадського користування з урахуванням потреб осіб з інвалідністю

Стратегічна ціль 3. Збалансований просторовий розвиток

Територіальний розвиток області характеризується суттєвими відмінностями у

проблемах розвитку мікрорегіонів. Окремо виділяється м. Львів, яке потужною територіальною соціально-економічною системою і решта територій. Серед інших територій, беручи до уваги якість розвитку соціальної інфраструктури, економічний розвиток та екологічний аспект, область класифікується на 6 типів мікрорегіонів, які мають спільні проблеми розвитку. Серед них: промислові території з плстрадянською структурою промисловості (Сокальський район, м. Борислав, м. Дрогобич, м. Новий Розділ, м. Червоноград); прикордонні території (Яворівський, Мостиський, Жовківський райони); агломераційні території, які знаходяться навколо м. Львова (Городоцький, Пустомитівський, Кам'янка-Бузький райони); курортні території (м. Моршин, м. Трускавець, с. Східниця); гірські території (Дрогобицький, Турківський, Старосамбірський, Сколівський, а також Вільшаницька та Чукв'янська об'єднана територіальні громади Самбірського району); сільськогосподарські території, як і включають всі інші райони області.

Місто Львів відіграє роль драйвера та, водночас, індикатора розвитку не лише на обласному, але і на міжобласному рівні, будучи найбільшим науковим, економічним та культурним центром на Заході України, одним із найвагоміших міст держави. Концентруючи третину населення області, місто поглинає майже дві третіх інвестицій, які надходять для оновлення основного капіталу. Орієнтовно 55% прямих іноземних інвестицій, що надходять в область – м. Львів. 2/3 роздрібного товарообороту також припадає на Львів. Окрім цього, в місті зосереджена лєвова частка наукового та освітнього потенціалу.

Водночас постійне зростання «відриву» міста за рівнем соціально-економічного розвитку від інших територій вимагає вироблення механізмів стимулювання їх економічної активності та зростання інвестиційної привабливості, розвитку соціальної інфраструктури та підвищення якості публічних послуг. Особливо важливим у досягненні збалансованого просторового розвитку Львівщини є активне нарощення потенціалу дорожньо-транспортної, логістичної, транскордонної та інформаційно-комунікаційної інфраструктури.

Окремого підходу і особливої уваги регіональної влади потребують гірські, сільські та старопромислові території області. Зокрема, формування просторової мережі ланцюгів доданої вартості в аграрному секторі економіки забезпечить відтворення агропродовольчого потенціалу та сприятиме соціально-економічному розвитку сільських територій. Так, перспективною формою створення доданої вартості є фермерські господарства, сільськогосподарська кооперація, а також кластери.

Досягнення стратегічної цілі передбачає реалізацію трьох оперативних цілей:

Стратегічна ціль 3. ЗБАЛАНСОВАНИЙ ПРОСТОРОВИЙ РОЗВИТОК		
Оперативна ціль 3.1	Оперативна ціль 3.2	Оперативна ціль 3.3
Розвиток інфраструктури територіальних громад	Дорожньо-транспортна, логістична, транскордонна та інформаційно-комунікаційна інфраструктура	Стимулювання економічного розвитку сільських та гірських територій

Оперативна ціль 3.1. Розвиток інфраструктури територіальних громад

Важливими завданнями децентралізації влади є наближення адміністративних послуг максимально до людини та запровадження високих стандартів таких послуг (починаючи від вимог щодо належних приміщень, режиму роботи, інформації про послуги,

інтегрованого надання різних послуг в одному місці, у т.ч. за моделями життєвих ситуацій). Це дозволило створити новий вид комунікації між владою та громадянином і при цьому підвищити ефективність управлінських рішень. Тому подальша реалізація цих завдань є вкрай важливою.

Водночас у процесі децентралізації об'єктивно утворюються громади, що мають різну спроможність. І навіть у середньостроковій перспективі мешканці цих громад повинні мати доступ до якісних адміністративних послуг. Тож одним із способів створення системи надання адмінпослуг у громадах з меншою спроможністю може бути використання саме міжмуніципальне співробітництво, коли громади поєднують зусилля у створенні додаткових точок доступу до адміністративних послуг.

Не менш вагомим викликом для територіальних громад є питання модернізації житлово-комунального господарства, яку необхідно здійснити як з метою виконання вимог законодавства, так і з метою реалізації енергоефективних заходів. Велика кількість зношених мереж водо- і тепло- і газопостачання. Що призводить до значних тепловтрат і незабезпечення населення якісним водопостачанням, до необхідності користуватися скрапленим газом і відсутності необхідного зовнішнього освітлення населених пунктів.

Для сільських громад Львівщини характерний суттєво нижчий рівень обладнання загальної площі житлового фонду у сільській місцевості водопроводом, каналізацією, опаленням, газом та гарячим водопостачанням. Рівень обладнання загальної площі житлового фонду у сільській місцевості суттєво нижчий, ніж у містах області: водопроводом – на 41,6% менше, каналізацією – на 42,3% менше, опаленням – на 31,4% менше, газом – на 6,3% менше та гарячим водопостачанням – на 42,4% менше. Це обумовлює суттєву диференціацію у рівнях добробуту міських та сільських мешканців та стає причиною міграції сільських мешканців (зокрема молоді) до міст.

Підвищення ефективності просторового планування в регіоні вимагає забезпечення регіону та адміністративно-територіальних одиниць сучасною містобудівною документацією та створення системи містобудівного кадастру на основі використання сучасних геоінформаційних технологій.

Очікувані результати:

зростання доступності та якості адміністративних послуг для мешканців громад, зокрема сільських;

підвищення рівня інформаційно-технологічного забезпечення адміністративно-управлінських процесів органів місцевого самоврядування регіонального та базового рівнів
модернізація житлово-комунального господарства області та зростання якості житлово-комунальних послуг для мешканців та бізнесу;

підвищення ефективності управлінських рішень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за рахунок зростання якості системи просторового планування в регіоні.

Індикатори:

частка адміністративних послуг в електронному вигляді, %;

частка населення та суб'єктів господарювання як користувачів адміністративних послуг в електронному вигляді, %;

рівень обладнання житлових будівель (міські /сільські території) централізованим водопостачанням та водовідведенням, природнім газом, %

кількість планів об'єднаних територіальних громад, одиниць;

кількість генеральних планів населених пунктів, планів зонування територій та детальних планів територій, одиниць.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
3.1.1. Забезпечення якісними адміністративними послугами в	розбудова мережі ЦНАПів та розширення спектру послуг, що

ОТГ	<p>надаються ними;</p> <p>впровадження електронних сервісів в управлінні; упровадження електронних інструментів відкритості влади та прозорості використання ресурсів громад;</p>
3.1.2. Покращення житлово-комунальної інфраструктури	<p>налагодження ефективної системи роздільного сміттєзбирання в громадах; стимулювання створення та розвитку ОСББ; стимулювання міжмуніципального співробітництва територіальних громад для вирішення спільних проблем розвитку; модернізація водопровідно-каналізаційного господарства регіону; розвиток мереж газопостачання населених пунктів області; забезпечення населення якісною питною водою;</p> <p>утворення нових та реконструкція існуючих зелених зон в громадах; закупівля обладнання для комунальних підприємств;</p>
3.1.3. Організація просторового планування територій	<p>розроблення містобудівної документації та забезпечення її публічності; впровадження геоінформаційних систем містобудівного кадастру на обласному, районному місцевому рівнях та забезпечення їх публічності</p>

Оперативна ціль 3.2. Дорожньо-транспортна, логістична, транскордонна та інформаційно-комунікаційна інфраструктура

Важливими елементами забезпечення збалансованого просторового розвитку є забезпечення належного стану дорожньо-транспортної інфраструктури та транспортного сполучення територій, а також розвиток інформаційно-комунікаційної, інноваційної інфраструктури громад. Вони значною мірою визначають можливості ефективного використання соціального та економічного потенціалу окремих територій, територіальних громад та підприємств.

Протяжність автомобільних доріг загального користування Львівської області становить 8392,3 км, з яких державного значення – 1866,3 км доріг, загального користування державного значення, у тому числі: міжнародних – 552,0 км, національних – 347,1 км, регіональних – 148,5 км, територіальних – 818,7 км; місцевого значення – 6526,0 км, з них: обласних – 832 км, районних – 5681,9.

Мережа існуючих доріг загального користування Львівської області в цілому дозволяє здійснювати автотранспортне сполучення в регіоні, але технічний стан її потребує проведення значних робіт із будівництва, реконструкції, капітального ремонту. Окремі ділянки існуючої мережі державних і місцевих доріг проходять безпосередньо територією населених пунктів, що призводить до поєднання автотранспортних потоків міждержавних-транзитних, регіональних і міських, чим порушується однорідність потоку транспорту, підвищується аварійність, знижується швидкість руху та погіршується екологія.

З огляду на прикордонний статус і кордони з Євросоюзом, Львівська область є регіоном із високим рівнем транскордонного співробітництва. Зокрема, це відображається щорічним зростанням кількості перетинів українсько-польського кордону особами та транспортними засобами. Усього на кордоні України з Республікою Польща діє 8 пунктів пропуску, з них – 6 призначені для автомобільного та залізничного сполучення, серед яких у Львівській області функціонують 6 пунктів пропуску для автомобільного сполучення та діє один повітряний пункт перетину кордону – Міжнародний Аеропорт «Львів» ім. Д. Галицького. Пріоритетними для Львівської області напрямками транскордонної співпраці у інфраструктурній сфері мають

стати модернізація і забезпечення розвитку існуючої транскордонної інфраструктури для підвищення її пропускної спроможності. Усі пункти пропуску мають статус міжнародних.

Однак, рівень технічного оснащення та пропускна спроможність пунктів пропуску не відповідає реальним потребам і міжнародним нормам. Відкриття та облаштування міжнародних пунктів є компетенцією держави. В контексті підписання Угоди про асоціацію України та ЄС з'являється шанс на підвищення якості інфраструктури українських міжнародних пунктів пропуску, зокрема на українсько-польському кордоні, до рівня європейських стандартів.

Крім інфраструктури самих міжнародних пунктів пропуску, важливе значення має залізнична та дорожня інфраструктура в регіоні. Автомобільні шляхи сполучення від м. Львова до міжнародних пунктів пропуску (автодороги М09, М10 та М11) були значною мірою модернізовані, однак і зараз вони далекі від європейських стандартів. Будівництво на території Польщі міжнародної автомагістралі А4 (транспортний коридор № 3 за Критським протоколом) до МПП «Краковець» підіймає проблемне питання будівництва відтинку концесійної дороги Краковець-Львів з її включенням в міжнародну трасу «Київ-Чоп» (транспортний коридор № 5). Активізації суб'єктів економічних відносин в умовах дії Угоди про асоціацію України та ЄС сприятиме розвиток мережі логістичних центрів.

Львівська область забезпечена розвинуеною мережею транспортних комунікацій, ділянки яких проходять за напрямками міжнародних європейських доріг, сприяють пропуску транзитних транспортних потоків через регіон, що обумовлює його стратегічне значення у розвитку економіки країни.

На території області розташований Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького — найбільше летовище у Західній Україні за пасажиропотоком та маршрутною мережею, яка складається з 40 напрямків (38 міжнародні та 2 внутрішні). На сьогодні Львівщина має авіасполучення із 17 країнами світу.

Будівництво північної ділянки об'їзної автомобільної дороги м. Львова сприятиме виведенню за межі міста існуючого і перспективного транзитних потоків.

Проектна ділянка дороги загальною довжиною 23,184 км запроектована за параметрами I категорії – 21,309 км, II категорії – 1,875 км.

Проектом передбачено будівництво 3 мостів довжиною від 15 м до 25 м, 7 шляхопроводів довжиною від 21 м до 92 м та 3 естакади довжиною 191 м, 1164 м та 433 м.

На перетині з дорогами державного значення передбачено будівництво трьох транспортних розв'язок у двох рівнях: на початку проектної ділянки на примиканні до дороги Т-14-14 Північний обхід м. Львова – з кільцевим рухом на другорядній дорозі, а на перетині з автомобільними дорогами М-09 Тернопіль – Львів – Рава Руська та Н-17 Львів – Луцьк – за типом «лист конюшини».

З метою покращення доступності центральної частини Українських Карпат через розбудову транспортної інфраструктури частини Львівської, Івано-Франківської та Закарпатської областей планується реалізація інфраструктурного проекту «Мале Карпатське коло». В рамках реалізації проекту заплановано виконати роботи з будівництва, капітального та поточного ремонту на 7 об'єктах автомобільних доріг загального користування місцевого значення.

Гірські регіони Львівщини зберігають важливу природну і культурну спадщину та підтримують стабільність екосистем на обширних прилеглих територіях. При цьому гірські регіони наштовхуються на проблему занедбаності та зруйнованої дорожньо-транспортної інфраструктури, яка відіграє важливу роль для економічного та соціального зростання, розвитку господарства та життєдіяльності населення.

Підвищення інфраструктурної привабливості гірських територій через розвиток дорожньо-транспортної мережі створить сприятливі умови для зростання економічної конкурентоспроможності гірських територій області та дозволить подолати проблеми їх соціально-економічної депресивності.

Очікувані результати:

- ефективне використання транзитного потенціалу регіону;
 - підвищення інвестиційної привабливості регіону;
 - наращення обсягів експортно-імпоротної діяльності суб'єктів господарювання;
 - стимулювання економічної активності в регіоні завдяки реалізації великих інфраструктурних проєктів;
 - посилення просторової інтегрованості регіону та взаємозв'язків сільських територій з обласним центром та містами обласного і районного значення;
 - розвиток мережі автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення;
 - підвищення ефективності використання туристичного потенціалу регіону;
 - зростання темпів економічного розвитку сільських територій на основі створення елементів інформаційно-комунікаційної інфраструктури громад;
- Індикатори:**
- обсяги пасажиро- та вантажопотоків через міжнародні пункти пропуску у Львівській області;
 - протяжність відремонтованих автодоріг, км;
 - кількість реалізованих великих інфраструктурних проєктів;
 - кількість населених пунктів не забезпечених регулярним транспортним сполученням з центром громади / району;
 - рівень охоплення домогосподарств інтернетом, %.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
3.2.1. Розвиток транскордонної інфраструктури	підвищення пропускної спроможності існуючих міжнародних пунктів пропуску та будівництво нових; проведення аудиту та визначення рівня ефективності функціонування існуючої мережі пунктів пропуску через державний кордон та обґрунтування доцільності відкриття перспективних пунктів пропуску; розвиток мережі логістичних центрів у прикордонних районах; розвиток ділової прикордонної інфраструктури та співпраці між місцевими і регіональними громадами країн-сусідів
3.2.2. Реалізація великих інфраструктурних проєктів	реалізація проєкту з будівництва Краковець-траса Київ-Чоп на засадах концесії; забезпечення залізничного перевезення вантажів і пасажирів між Львовом і Євросоюзом з використанням колії європейського стандарту (проєкт «Євроколія до Львова»); реалізація інфраструктурного проєкту «Мале Карпатське коло», спрямованого на капітальний ремонт і будівництво нових ділянок доріг між туристичними центрами Львівщини, Івано-Франківщини, , Закарпаття в межах Українських Карпат; подальший розвиток Міжнародного аеропорту «Львів» як європейського регіонального хабу; будівництво євроколії «Шегині - Родатичі» та створення вантажного хабу «СУХИЙ ПОРТ»;
3.2.3. Поліпшення стану дорожньої мережі та транспортного сполучення населених пунктів з адміністративними центрами громади, субрегіону та регіону	підвищення якості транспортної мережі та транспортного обслуговування міжнародних транспортних коридорів будівництво, реконструкція і ремонт внутрішніх доріг автомобільного сполучення; оптимізація та розвиток маршрутної мережі транспортного сполучення; розвиток мережі пасажирського автомобільного транспорту та його інфраструктури;

	розбудова і облаштування зупинок автобусного транспорту на території віддалених сільських населених пунктів
3.2.4. Розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури громад	розширення мобільного та фіксованого широкосмугового доступу до Інтернету у сільській та гірській місцевості; створення міжрегіональних та внутрішньорегіональних інформаційних і комунікативних мереж;

Оперативна ціль 3.3. Стимулювання економічного розвитку сільських та гірських територій

Станом на початок 2019 року близько мільйона мешканців Львівської області проживають у сільській місцевості. Традиційно сільські території регіону характеризуються нижчим рівнем соціально-економічного розвитку. Для них характерні складні структурні проблеми, зокрема у сфері економічного розвитку, ринку праці, соціального становища населення, охорони природного довкілля та природокористування. При цьому чотири райони Львівщини - Дрогобицький, Турківський, Старосамбірський, Сколівський, а також Вільшаницька та Чукв'янська об'єднана територіальні громади Самбірського району є гірськими територіями.

Показники економічного розвитку гірських територій кількаразово поступають середнім по регіону та країні. Це зумовлено ускладненими умовами господарювання в гірських місцевостях і звуженою секторальногалузевою структурою економіки, низьким розвитком транспортної та інженерної інфраструктури, відсутністю дієвих інструментів державної підтримки розвитку господарства у гірських регіонах, яке переважно має ознаки депресивності. Стан економічного розвитку гірських територій зумовив проблеми зайнятості місцевого населення, серед котрих особливо гострими є безробіття та гіпертрофована зовнішня трудова міграція. Як наслідок, рівень життя мешканців гірських територій Львівської області залишається низьким, загострюються проблеми соціально-демографічного характеру – депопуляція, вимивання інтелектуального потенціалу, загроза втрати самобутньої культурної спадщини горян.

Гострота зазначених проблем стала поштовхом для розробки Державної програми розвитку регіону українських Карпат на 2020-2022 роки Кабінетом міністрів України та Стратегії розвитку гірських територій Львівської області на 2018-2022 роки Львівською обласною державною адміністрацією. В цих документах запропоновано широкий перелік заходів щодо розвитку гірських територій.

До першочергових завдань Стратегії розвитку Львівської області на період до 2027 року віднесено стимулювання економічного розвитку цих територій шляхом диверсифікації економіки, підтримки виробництва безпечних продуктів харчування та кормів, стимулювання економічної активності самих мешканців. Останнє особливо важливо з огляду на низьку ділову активність і малу кількість суб'єктів підприємництва у розрахунку на 10 тис осіб наявного населення, обмеженість підприємницьких ініціатив серед сільських жителів. До інструментів реалізації зазначених завдань віднесено налагодження кооперації за участю малих та середніх підприємств, поширення практик сімейного фермерства, розвиток інституцій підтримки бізнесу, розширення мережі об'єктів ринкової, фінансової та інформаційної інфраструктури на сільських територіях.

Поряд з впровадженням несільськогосподарських видів економічної діяльності на сільських та гірських територіях важливим є забезпечення зростання ефективності сільськогосподарської діяльності шляхом впровадження технологій ресурсоефективного і чистого вирощування та виробництва продукції, поглиблення рівня переробки продукції сільськогосподарського виробництва, що дозволить збільшити її додану вартість.

Динамічний розвиток виробництва конкурентоспроможної продукції сільського господарства і переробної сфери малими суб'єктами господарювання й особистими селянськими господарствами сприятиме формуванню самодостатніх територіальних сільських громад та запровадження засад сталого сільського розвитку.

Очікувані результати:

зниження диспропорцій за рівнем соціально-економічного розвитку між територіями регіону;

диверсифікація економіки та поширення неаграрних видів бізнесу на сільських та гірських територіях;

створення додаткових робочих місць в сільських та гірських населених пунктах шляхом трансформації особистих селянських господарств в сімейні фермерські господарства;

зростання ефективності сільськогосподарської діяльності за рахунок поглиблення рівня переробки сільськогосподарської продукції, розвитку сфери органічного виробництва;

розвиток кооперації, поширення сімейного фермерства в регіоні;

підвищення якості життя працездатного населення та залучення громадян до розвитку сільських територій через стимулювання їх ділової активності;

збільшення доходів індивідуальних домогосподарств на сільських та гірських територіях;

забезпечення населення області якісною та безпечною сільськогосподарською продукцією

Індикатори:

рівень грошових доходів населення у сільській місцевості та в гірських районах, грн;

рівень зайнятості на сільських територіях та у гірських районах, %;

кількість суб'єктів малого та середнього підприємництва у сільській місцевості та в гірських районах, одиниць;

рівень впровадження стандартів ISO (кількість отриманих сертифікатів ЄС сільськогосподарськими товаровиробниками), одиниць;

кількість наявних у сільській місцевості об'єктів інфраструктури зберігання сільськогосподарської продукції, одиниць;

кількість сімейних фермерських господарств, одиниць;

кількість об'єктів торгівлі в сільській місцевості;

частка галузі сільського господарства в доданій вартості області, %;

обсяг залучення капітальних інвестицій, млн.грн;

споживання населенням області основних продуктів харчування, кг.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
3.3.1. Диверсифікація економіки сільських територій	впровадження неаграрних видів економічної діяльності на сільських та гірських територіях; обладнання навчальних майстерень професійно-технічних навчальних закладів для покращення професійної підготовки у сфері інформаційних технологій, сільського зеленого туризму; розвиток самозайнятості населення; навчальна і маркетингова підтримка підприємців у сфері зеленого туризму, народних промислів і ремесел тощо; створення підприємств з енергетичної переробки відходів лісового та сільського господарства;
3.3.2. Виробництво безпечних продуктів харчування та кормів	стимулювання впровадження інноваційних технологій виробництва та переробки високоякісних і безпечних сільгосппродуктів; надання інформаційної підтримки сільськогосподарським

	товаровиробникам щодо впровадження стандартів ISO та сертифікатів ЄС в регіоні; надання інформаційно-консультаційних та дорадчих послуг з питань започаткування та ведення органічного виробництва; науково та експертно-дорадницький супровід виробництва; участь аграріїв у міжнародних форумах, семінарах, конференціях, виставках та ярмарках; створення високотехнологічних підприємств з первинної та глибокої переробки сировини (плодів та ягід);
3.3.3. Стимулювання економічної активності мешканців громад	підтримка фермерства, сільськогосподарських кооперативів, сільськогосподарських виробників та соціального підприємництва, розвиток системи дорадництва; покращення матеріально-технічної бази сільськогосподарських кооперативів; створення у сільській місцевості кооперативних логістичних центрів, складських, холодильних приміщень, овочесховищ; надання інформаційно-консультаційних послуг з питань створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та супроводження особистих селянських господарств з ініціатив створення малих підприємств у сільській місцевості;
3.3.4 Виробництво продукції з географічним зазначенням	промоція місцевих виробників товарів і послуг, локальних брендів, маркування продукції місцевих товаровиробників, налагодження взаємодії місцевих товаровиробників та підприємств роздрібної мережевої торгівлі;

Стратегічна ціль 4. Чисте довкілля

Збереження та охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів є особливо важливими питаннями і невід'ємною частиною соціального та економічного розвитку області, забезпечення екологічної безпеки для населення краю.

Сьогоднішня екологічна ситуація у Львівській області зумовлена як проблемами, які виникли десятки років тому, так і сучасними. Значною мірою стан довкілля Львівської області спричинений методами ведення сільського та лісового господарства, впливом підприємств у таких галузях промисловості, як видобувна, хімічна та машинобудівна, наслідками функціонування об'єктів муніципальної інфраструктури населених пунктів.

Серед екологічних проблем області, які підлягають вирішенню в ході реалізації Стратегії розвитку Львівської області до 2027 року, слід виділити: забруднення поверхневих вод унаслідок скидання неочищених або недостатньо очищених стоків; недостатній рівень екологічної свідомості населення; низькі обсяги утилізації відходів, відсутність обладнаних належним чином полігонів для захоронення відходів і, як наслідок, забруднення території промисловими та побутовими відходами; виснажливе використання біоресурсів та зменшення біорізноманіття.

Стратегічна ціль 4. Чисте довкілля		
Оперативна ціль 4.1.	Оперативна ціль 4.2.	Оперативна ціль 4.3.
Запобігання забрудненню водних ресурсів та атмосферного повітря	Формування екологічної свідомості населення та комплексної системи поводження з відходами	Збереження біорізноманіття та розвиток природоохоронних територій

Оперативна ціль 4.1. Запобігання забрудненню водних ресурсів та атмосферного повітря

Основною екологічною проблемою регіону залишається забруднення поверхневих водних об'єктів неочищеними і недостатньо очищеними зворотними водами підприємств металургійного комплексу та житлово-комунальної галузі.

Важливим завданням є системне та постійне вжиття заходів, пов'язаних із збереженням, поліпшенням та відновленням стану атмосферного повітря, запобіганням та зниженням рівня його забруднення та впливу на нього хімічних сполук, фізичних та біологічних факторів шляхом дотримання гранично допустимих викидів, концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі; гранично допустимого впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел; граничного допустимого вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувних джерел, тощо.

На підприємствах міста по стаціонарним джерелам викидів значне забруднення атмосферного повітря пов'язано недотриманням вимог експлуатації пилогазоочисного устаткування, невиконанням у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня; низькими темпами впровадження сучасних технологій очищення викидів; відсутністю ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок.

З метою покращення екологічного стану водних об'єктів необхідно виконати заходи, спрямовані на зниження:

- забрудненням водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами промислових підприємств, підприємств житлово-комунального господарства,
- скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти,
- забруднення підземних водоносних горизонтів;
- порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону.

В межах Львівської області процеси підтоплення обумовлені природними та техногенними факторами. Природно обумовлене підтоплення в межах території, як правило проявлене в вигляді сезонно-періодичного і поширене переважно в межах Надсянської, Верхньодністровської, Стиро-Бугської, Ратинської акумулятивних та акумулятивно-денудаційних рівнин.

Подолання означених проблем в межах реалізації Стратегії здійснюватиметься в ході реалізації завдань, спрямованих на: зменшення забруднення водних ресурсів скидами стічних вод, ефективне та раціональне використання водних об'єктів, зменшення шкідливої дії вод підтоплення і затоплення територій, зменшення забруднення повітряного басейну та запобігання змінам клімату

Очікувані результати:

будівництво нових та реконструкція існуючих очисних каналізаційних споруд та мереж каналізації;

відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок;

зменшення шкідливої дії вод підтоплення і затоплення територій;

скорочення забруднення водних об'єктів за рахунок проведення заходів по упорядкуванню зливової каналізації міст і селищ;

покращення стану атмосферного повітря;

удосконалення діючих та впровадження сучасних систем очищення.

Індикатори:

загальний обсяг водовідведення, в тому числі нормативно очищених стічних вод та забруднених зворотних вод, млн. м³;

площа еродованих, хімічно забруднених, порушених земель та земель, що зазнають підтоплення;

індекс забруднення атмосфери;

обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, тис. т.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
4.1.1. Зменшення забруднення водних ресурсів скидами стічних вод. Ефективне та раціональне використання водних об'єктів	модернізації/будівництва очисних споруд та каналізаційних мереж; упорядкування зливової каналізації міст і селищ; запровадження програм моніторингу якості води; ефективне та раціональне використання водних об'єктів шляхом їх передачі в оренду;
4.1.2. Зменшення шкідливої дії вод підтоплення і затоплення територій	забезпечення комплексного протипаводкового захисту від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь; повна реалізація на території області завдань Державної цільової програми комплексного протипаводкового захисту в басейнах річок Дністра, Пруту та Серету; будівництво, реконструкція та капітальний ремонт гідротехнічних споруд, захисних протиповеневих дамб, берегоукріплюючих споруд, розчищення та регулювання річок;
4.1.3. Зменшення забруднення повітряного басейну та запобігання змінам клімату	зменшення навантаження на атмосферне повітря; розробка та впровадження інноваційних проєктів з використання альтернативних джерел енергії; розвиток автоматизованої системи контролю та обліку викидів на джерелах забруднення розробка та впровадження програм зі зменшення до допустимого рівня промислових викидів у атмосферу.

Оперативна ціль 4.2. Формування екологічної свідомості населення та комплексної системи поводження з відходами

На сьогодні у Львівській області склалася критична ситуація у сфері управління відходами, зокрема відбувається збільшення обсягів утворення відходів у різних галузях життєдіяльності людини, накопичення їх у місцях тимчасового зберігання, перероблення відходів практично не відбувається, що зумовлює високий рівень утворення відходів та низькі показники їх використання як вторинної сировини, утилізація та захоронення відходів здійснюється неналежним чином та зі значними порушеннями, відсутність інфраструктури управління відходами (наявність такої інфраструктури є неодмінною ознакою всіх економік розвинутих країн), що несе негативні наслідки як для екології, так і для суспільства та актуалізує впровадження системного підходу до управління відходами.

Основними напрямками діяльності у сфері поводження з промисловими відходами мають бути: повернення промислових відходів у виробництво з метою вилучення цінних компонентів; використання промислових відходів як вторинної сировини; впровадження сучасних природоохоронних заходів на полігонах промислових відходів; реабілітація територій, забруднених відходами.

Основними напрямками діяльності у сфері поводження з побутовими відходами мають бути спрямовані на подолання таких проблем як орієнтування на полігонне захоронення відходів, їх розміщення на сміттєзвалищах та/або стихійних сміттєзвалищах, більшість з яких не відповідають вимогам екологічної безпеки; низький рівень впровадження інноваційних технологій.

Важливим чинником подолання та попередження екологічних проблем в регіоні є пропаганда екологічних знань, розвиток екологічного мислення, свідомості і навичок, формування екологічної культури окремих осіб і суспільства загалом

Очікувані результати:

запобігання та мінімізація утворення відходів шляхом удосконалення діючих та впровадження сучасних технологій і обладнання;

зменшення обсягів забруднення промисловими та твердими побутовими відходами;
 обмеження утворення відходів шляхом реструктуризації виробництва;
 покращення управління твердими побутовими відходами;
 розвиток та формування системи збирання, заготівлі та переробки відходів як вторинної сировини;

впровадження сучасних екологічно чистих технологій переробки відходів, у тому числі переробки з отриманням енергії.

Індикатори:

обсяги промислових відходів (I-III класів небезпеки), тис. т;
 питома вага використаних, знешкоджених та утилізованих відходів від загального обсягу утворених, %;
 кількість виявлених та ліквідованих несанкціонованих сміттєзвалищ, одиниць.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
4.2.1. Зменшення обсягів утворених відходів, у тому числі небезпечних	забезпечення роздільного збирання та подальшого належного управління відходами; створення ефективної інфраструктури управління відходами; забезпечення населених пунктів області обладнанням та технікою для санітарної очистки
4.2.2. Покращення системи утилізації усіх видів відходів	введення в експлуатацію сміттесортувальних ліній та інноваційних сміттєпереробних комплексів усіх видів відходів; реалізація заходів із закриття, рекультивації, подальшого догляду і моніторингу існуючих полігонів побутових відходів; будівництво полігонів побутових відходів, які відповідатимуть сучасним вимогам; створення сприятливих умов для розвитку бізнесу у сфері поводження з побутовими відходами;
4.2.3. Виховання екологічно свідомого суспільства	забезпечення переходу до регіональної моделі відповідального виробництва та споживання; формування високого рівня екологічної освіти; підтримка громадських екологічних ініціатив мешканців регіону; організація соціальних та інформаційних заходів, спрямованих на зростання поінформованості населення про екологічні проблеми та підвищення рівня екологічної свідомості.

Оперативна ціль 4.3. Збереження біорізноманіття та розвиток природоохоронних територій

Найважливішими засадами формування мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду має бути принцип достатньої об'єктної та функціональної репрезентативності в розрізі основних виділів природничого районування регіону (області) як інтегральних критеріїв оцінки їх природоохоронної цінності.

У цьому контексті репрезентативність – це інтегральна категорія, що відображає ступінь необхідності й достатності (характерності, типовості, повноти представленості, функціональної довершеності тощо) природоохоронної території для забезпечення збереження й відтворення об'єктів охорони (популяцій окремих видів флори й фауни, загальної видової різноманітності, структури рослинного покриву тощо). Таке розуміння категорії репрезентативності передбачає забезпечення природоохоронних режимів і способів керування територіями та об'єктами природно-заповідного фонду, спрямованих на реалізацію збалансованого функціонування елементів екосистеми, що необхідно для реалізації нормального існування й відтворення природних комплексів та їх компонентів.

Репрезентативність території чи об'єкта природно-заповідного фонду може бути

визначена лише по відношенню до певного регіону, який становить певну природно-географічну цілісність. Для такої оцінки необхідно мати інформацію про стан біотичної (видової, популяційної, ценотичної тощо) та ландшафтної різноманітності не лише на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, але й у регіоні загалом.

Тому, особливого значення набувають роботи щодо інвентаризації біотичної та ландшафтної репрезентативності на різних рівнях її прояву (видів, рослинних угруповань, біотопів тощо) із застосуванням сучасних картографічних методів і ГІС-технологій.

Очікувані результати:

- припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття;
- забезпечення належного рівня утримання існуючих та створення нових об'єктів природно-заповідного фонду;
- забезпечення екологічної безпеки шляхом відновлення лісів та оптимізації структури ландшафтів.

Індикатори:

- кількість територій та об'єктів природно-заповідного фонду на території області, одиниць;
- площа земель природно-заповідного фонду, %;
- питома вага площі природно-заповідного фонду від загальної площі області, %.
- площі відтворених лісів на площах суцільних зрубів попереднього року.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
4.3.1. Збереження цінних природних територій та об'єктів природно-заповідного фонду	<ul style="list-style-type: none"> упорядкування територій та об'єктів природно-заповідного фонду Львівської області; розробка проєктів створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду; розвиток інфраструктури, покращення матеріально-технічної бази установ природно-заповідного фонду; інвентаризація біотичної та ландшафтної репрезентативності на різних рівнях її прояву із застосуванням сучасних картографічних методів і ГІС-технологій; забезпечення природоохоронних режимів і способів керування територіями та об'єктами природно-заповідного фонду, спрямованих на реалізацію збалансованого функціонування елементів екосистеми; збереження об'єктів тваринного світу;
4.3.2. Відновлення лісів та підвищення їх багатofункціональної ролі	<ul style="list-style-type: none"> відтворення лісів на площах суцільних зрубів попереднього року; зменшення кількості суцільних рубок головного користування шляхом проведення вибіркових, поступових, комбінованих рубок головного користування; будівництво в Карпатському біосферному заповіднику міжнародного навчально-дослідного центру збереження Букових пралісів, еколого-освітньої роботи та сталого розвитку.

Стратегічна ціль 5. ТУРИСТИЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ

Територія Львівської області багата унікальними історико-культурною спадщиною, мистецтвом, лікувально-оздоровчими, водними і ландшафтними ресурсами, самобутніми традиціями та звичаями в поєднанні з вигідним географічним положенням – є чудовою базою для розвитку найрізноманітніших видів і форм туризму та відпочинку. За наявності природно-рекреаційних ресурсів Львівська область займає одне з провідних місць в державі: їх частка в природно-ресурсному потенціалі України складає близько 5,4%.

Львівська область займає одне з визначних місць у державі за наявності лікувально-

оздоровчих ресурсів, які представлені близько 200-ма лікувальними джерелами мінеральних вод 7 типів, лікувальними грязями, найбільшим в Україні родовищем озокериту. На базі цих унікальних ресурсів розвиваються відомі в Україні та за кордоном курорти Трускавець, Східниця, Моршин, Немирів, Великий Любін, Шкло, де створені умови для профілактики й лікування органів дихання, шлунково-кишкового тракту, нервової та серцево-судинної систем, опорно-рухового апарату. Санаторно-курортна справа є одним з найдавніших видів рекреації на Львівщині, яка в ринкових умовах сьогодення зазнає якісних змін – з'являються оздоровниці та СПА-курорти найвищого європейського рівня.

Крім бальнеологічних, Львівщина має природні ландшафтні, лісові, водні та інші рекреаційні ресурси. Серед них особливий інтерес представляють гірські місцевості, придатні для гірськолижного спорту, зокрема, Славське з прилеглими населеними пунктами Славське з прилеглими населеними пунктами, с. Тисовець Сколівського району, с.Розлуч, м.Турка Турківського району та деякі інші.

Водночас повноцінна реалізація туристичного потенціалу Львівщини пов'язана з реалізацією наступних кроків:

- деконцентрація туристичних потоків та зростання ефективності використання туристично-рекреаційних можливостей у районах області та сільській місцевості;
- подальший розвиток туристичної та рекреаційної інфраструктури;
- впорядкування та реконструкція пам'яток історико-архітектурної спадщини;
- облаштування існуючих та створення нових туристичних маршрутів, впроваджених шляхів активного туризму;
- модернізація дорожньої та транспортної інфраструктури;
- якісне кадрове забезпечення галузі туризму, курортів і рекреації;
- забезпечення екологічної безпеки територій для розвитку рекреаційного бізнесу;
- зростання рівня доступності регіону для інклюзивного туриста тощо.

З огляду на це, досягнення стратегічної цілі «Туристична привабливість» передбачається через реалізацію наступних оперативних цілей:

Стратегічна ціль 5. ТУРИСТИЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ		
Оперативна ціль 5.1	Оперативна ціль 5.2	Оперативна ціль 5.3
Інфраструктура туризму, курортів, оздоровлення, спорту та рекреації	Підвищення якості регіонального туристичного продукту	Промоція Львівщини

Оперативна ціль 5.1. Інфраструктура туризму, курортів, оздоровлення, спорту та рекреації

Львівська область займає одне з провідних місць в Україні за розвитком інфраструктури туризму, курортів, оздоровлення, спорту та рекреації. За підсумками 2018 року Львівщина посідає третє місце за кількістю колективних засобів розміщування, друге місце за кількістю осіб (в тому числі і іноземців), обслугованих у колективних засобах розміщування. За кількістю туристів, обслуговуваних суб'єктами туристичної діяльності область поступається лише м. Києву. У 2018 році Львівщина ввійшла в ТОП 5 областей України за найбільшими обсягами надходжень від сплати туристичного збору.

Серед видів туризму у Львівській області переважає лікувально-оздоровчий та відпочинковий туризм і досить мала частка таких видів туризму як спортивний, спеціалізований, хоч передумовами для їх розвитку Львівщина володіє.

Львівщина пропонує достатню кількість колективних засобів розміщення – готелів, мотелів, хостелів, санаторіїв тощо, але розміщені вони дуже нерівномірно по території області. Зокрема, найвищий рівень їх концентрації спостерігається у м. Львові та м. Трускавці. Водночас значна частина туристичної інфраструктури не відповідає вимогам якості.

Стримуючим фактором розвитку туристичної сфери є незадовільний стан утримання пам'яток історико-архітектурної спадщини. У Львівській області є чимало пам'яток фортифікації, які практично зруйновані. До них можна віднести Поморянський замок (Золочівський район), Старосільський замок (Пустомитівський район), Бродівський замок (м. Броди), Добромильський замок (Старосамбірський район), замок у Мурованому (Старосамбірський район). Конкретних результатів і реальних проєктів по відновленню замків на сьогодні майже не реалізовано. Окремі спроби щодо відновлення замків здійснюють меценати та волонтери.

Серйозною перешкодою для розвитку туризму на Львівщині є незадовільний стан доріг та під'їздів до об'єктів туристичної та курортної відвідуваності, недостатнє використання транспортних можливостей для перевезення туристичних потоків, неналежна якість пасажирських перевезень.

Вимагають ремонту та реконструкції автомобільних доріг, які з'єднують рекреаційні центри зі Львовом та адміністративними центрами районів. Транспортна доступність та зручна логістика подорожей для туристів є одним з основних чинників росту туристичних потоків.

Очікувані результати:

- розвиток санаторно-курортної та спортивно-рекреаційної інфраструктури в регіоні;
- деконцентрація туристичних потоків за межі обласного центру;
- збереження історико-культурної та архітектурної спадщини;
- збільшення обсягів наданих туристичних послуг;
- зростання потоку туристів, в тому числі іноземних;

Індикатори:

- кількість місць в об'єктах розміщення туристів та відпочиваючих, одиниць;
- кількість реекспозицій та нових експозиційних розділів, одиниць;
- обсяг туристичного збору до місцевих бюджетів регіону, тис. грн.
- кількість елементів нематеріальної культурної спадщини, внесених до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України, одиниць;
- кількість відреставрованих об'єктів пам'яток культурної спадщини державного та місцевого значення, розташованих на території гірських населених пунктів, одиниць;
- кількість спеціалізованих аварійно-рятувальних служб, які забезпечені технічними засобами та спорядженням для ефективного проведення пошуково-рятувальних робіт, одиниць;

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
5.1.1. Розбудова санаторно-курортної та спортивно-рекреаційної інфраструктури	<p>організація доступного та ефективного ринку санаторно-курортних і оздоровчих послуг, збереження та раціонального використання природних лікувальних ресурсів;</p> <p>інфраструктурне забезпечення рекреаційних центрів (будівництво і модернізація систем водопостачання, водовідведення й очищення стічних вод, поводження з відходами);</p> <p>розвиток кадрового забезпечення сфери курортів і рекреації;</p> <p>забезпечення доступності санаторно-курортної та спортивно-рекреаційної інфраструктури для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення</p>

5.1.2. Збереження історико-культурної та архітектурної спадщини	проведення інвентаризації об'єктів традиційної культурної спадщини регіону; промоція нематеріальної культурної спадщини; цифровізація музеїв (електронні різномовні каталоги, віртуальної та доповненої реальності, аудіогіди та електронні гіди); розбудова туристично-музейних комплексів, збереження в належному стані історико-культурних пам'яток, зокрема розташованих на території гірських населених пунктів; діджиталізація елементів нематеріальної культурної спадщини регіону, розроблення електронного реєстру; здійснення реекспозицій, створення нових експозиційних розділів у закладах культури і мистецтва, заповідниках області;
5.1.3. Розвиток організаційної та суміжної інфраструктури	подальший розвиток мережі туристично-інформаційних центрів Львівської області; створення та підтримка туристичних кластерів; створення нових об'єктів зеленого агротуризму; впровадження нових моделей управління, методів розвитку об'єктів зеленого агротуризму; ремонт та реконструкція автомобільних доріг, які з'єднують туристичні дестинації з обласним та адміністративними центрами районів; створення та матеріально-технічне забезпечення центрів безпеки необхідним майном, технічними засобами та спорядженням для ефективного проведення пошуково-рятувальних робіт та надання екстренної медичної допомоги спеціалізованими аварійно-рятувальними службами;

Оперативна ціль 5.2. Підвищення якості регіонального туристичного продукту та його просування

Не зважаючи на потужний туристичний потенціал Львівщини у різних сферах туристичної діяльності, ефективність його використання залишається досить низькою, а більшість туристичних продуктів, які пропонуються, є традиційними для регіону. Водночас сучасний турист є досить вибагливим щодо інноваційності та креативності туристичного продукту. З огляду на це, важливим є розробка, впровадження та промоція нових туристичних продуктів високої якості та з інноваційною компонентою. Реалізація цього завдання пов'язана із налагодженням взаємодії між представниками місцевої влади, бізнесу, закладів освіти та культури, громадських організацій, центрів автентичної культури щодо формування та реалізації туристичного продукту.

Серед сучасних напрямків розширення переліку туристичних продуктів Львівщини та зростання їх якості найбільш перспективними можуть бути:

розробка продуктів для «інклюзивного» туриста, а також осіб пенсійного віку (з огляду на тенденції зростання їх частки у демографічній структурі населення розвинених країн);

подальший розвиток та зростання якості послуг сільського зеленого туризму;

розвиток замкового туризму. Королівські замки та знатні аристократичні двори частково чи повністю перетворені у музеї, історичні пам'ятки і, таким чином, є об'єктами туристичних екскурсій. Важливим та дедалі популярнішим напрямом замкового туризму у Європі є організація весільних та інших урочистих церемоній. Перешкодою цьому на Львівщині є незадовільний стан замків, їх відновлення потребує значних інвестицій;

розвиток різних форм активного туризму, адже Львівщина має великий потенціал для цього виду відпочинку. Слід розробити, ознакувати та впровадити нові шляхи велосипедного, водного, гірськолижного, пішохідного туризму;

нарощення ділового туризму, частка якого на Львівщині складає менше 1%, тоді як у світі, за оцінками експертів, становить майже 20%. Розвиток цього сегменту туристичного ринку хоч і потребує значних капіталовкладень, проте, в силу його економічного ефекту,

здатний вже найближчим часом себе окупити.

Промоція туристичних DESTИНАЦІЙ та туристичних продуктів Львівщини є вкрай важливою для залучення внутрішніх та іноземних туристів. В цьому контексті необхідно і надалі активно здійснювати промоцію Львівщини як туристичного регіону – розміщувати інформацію про туристично-рекреаційні можливості Львівщини в авторитетних туристичних засобах масової інформації, провідних медіа-каналах, брати участь у виставкових та презентаційних заходах, застосовувати нові канали просування й продажу туристичних послуг – туристичні сайти, соціальні мережі, мобільні додатки тощо.

Очікувані результати:

- підвищення конкурентоспроможності регіонального туристичного продукту та туристичних DESTИНАЦІЙ на внутрішньому та зовнішньому туристичному ринку;
- створення нових туристичних продуктів та підвищення якості існуючих;
- створення сприятливих умов для розвитку перспективних тематичних напрямів туризму, зокрема, сільського (зеленого), історико-культурного, релігійного тощо;
- підвищення рівня інформованості про туристичний потенціал краю;
- підвищення іміджу області серед мешканців України та іноземних громадян.

Індикатори:

- кількість відвідувачів області з метою туризму, осіб;
- кількість створених робочих місць у туристичній сфері впродовж року;
- зростання надходжень до місцевих бюджетів, зокрема за рахунок надходжень від сплати туристичного збору, %;
- рівень облаштування популярних туристичних маршрутів інформаційними засобами з безпекових питань, %;
- кількість створених нових туристичних маршрутів;
- кількість створених нових об'єктів з популяризації туристично-рекреаційного потенціалу Українських Карпат;
- кількість проведених культурно-мистецьких та рекламно-інформаційних туристичних заходів, у т.ч. за участю майстрів декоративно-прикладного мистецтва та національно-культурних товариств, одиниць/тис. осіб.

Завдання	Потенційно можливі сфери реалізації проєктів
5.2.1. Створення та розвиток нових туристичних пропозицій	<ul style="list-style-type: none">створення туристичних продуктів та мереж у сфері медичного, активного, зеленого, сільського, культурного, релігійного, сентиментального, ділового туризм тощо;реалізацію комплексних проєктів із створення нових об'єктів туристичної та рекреаційної інфраструктури на території гірських населених пунктів (облаштування локацій з унікальними оздоровчими та природно-ландшафтними умовами, привабливими самобутніми етнічними культурою і традиціями);створення та облаштування нових туристичних маршрутів;облаштування відпочинкових територій, місць короткочасного відпочинку, гірських туристичних притулків, наметових полів;ознакування шляхів активного туризму

5.2.2. Просування туристичних дестинацій та туристичних брендів Львівщини	<p>туристична промоція області шляхом формування он-лайн-платформи;</p> <p>створення рекламно-інформаційної та методичної продукції, он-лайн гідів та путівників, віртуальних екскурсій з використанням 3D;</p> <p>участь у регіональних, всеукраїнських, міжнародних виставках, форумах, проектах;</p> <p>поширення серед місцевого населення знань з краєзнавства, що сприятиме розумінню цінності та більш масовій популяризації архітектурно-історичних та природних пам'яток, дбалою ставленню до них з боку населення;</p> <p>популяризація бренду Українських Карпат (виготовлення інформаційної та презентаційної продукції, організація та проведення промоційних турів для представників засобів масової інформації, громадськості та туристичних компаній);</p> <p>створення туристичних мобільних додатків (з картами маршрутів, аудіогідами, геолокацією);</p> <p>популяризація регіонального туристичного продукту через проведення культурно-мистецьких та рекламно-інформаційних туристичних заходів (інфотурів, прес турів, фестивалів, конкурсів);</p> <p>популяризація народних традицій, ремесел, фольклору, художніх промислів шляхом проведення фестивалів, ярмарок, майстеркласів, фольклорно-етнографічних експедицій;</p> <p>залучення майстрів декоративно-прикладного мистецтва та національно-культурні товариства до популяризації туристичних можливостей Львівщини</p>
5.2.3. Впровадження цифрових систем моніторингу туристичних даних	<p>налагодження моніторингу екологічного стану рекреаційних зон;</p> <p>збір та аналіз статистики в режимі реального часу за допомогою технологій Інтернету речей, великих та відкритих даних;</p> <p>облаштування веб-камерами туристичних об'єктів, впровадження QR-кодів, RFID-міток, системи безготівкових розрахунків;</p> <p>впровадження програм лояльності та електронних карток туриста;</p> <p>впровадження електронних квитків на туристичних об'єктах і в закладах дозвілля</p>

VI. ВПРОВАДЖЕННЯ ТА МОНІТОРИНГ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ.

Стратегічні цілі, визначені цим документом, фактично визначають точки прикладення зусиль та напрями використання ресурсів (у тому числі приватних інвестицій) аби їх результативність була максимальною з точки зору досягнення стратегічного бачення, визначеного у Стратегії. Реалізація Стратегії – це реалізація комплексу організаційних, фінансових та інформаційних заходів, які будуть здійснюватися суб'єктами регіонального розвитку області відповідно до Плану заходів з реалізації Стратегії та інших регіональних програм, які випливають із Стратегії, а також рішень органів місцевого самоврядування, що приймаються для досягнення стратегічних цілей, визначених у Стратегії.

Реалізація Стратегії здійснюватиметься у два етапи:

перший – 2021-2023 роки;

другий – 2024-2027 роки.

План заходів з реалізації Стратегії регіонального розвитку Львівської області на період до 2027 року розробляється строком на три роки та після оцінки виконання на наступні роки періоду дії Стратегії. План заходів з реалізації Стратегії передбачає заходи, обсяги і джерела фінансування з визначенням індикаторів результативності їх виконання та є основою для розроблення інвестиційних програм (проектів), спрямованих на розвиток регіону.

Інституційне забезпечення реалізації Стратегії передбачає:

координацію заходів щодо реалізації Стратегії, зокрема чіткий розподіл повноважень, усунення дублювання під час прийняття управлінських рішень, налагодження ефективної співпраці всіх органів влади на регіональному та місцевому рівні;

державну підтримку та стимулювання взаємодії органів місцевого самоврядування різних територіальних рівнів під час вирішення спільних питань місцевого та регіонального рівня в рамках інструментів співробітництва між територіальними громадами;

завершення розроблення (оновлення) схем територіального планування (генеральних планів та схем розвитку) на рівні регіону, міст та інших населених пунктів;

створення системи взаємопов'язаних програмних документів щодо розвитку регіону, їх узгодження з генеральними планами територіального розвитку на місцевому, регіональному та загальнодержавному рівні.

Джерелами фінансування реалізації Стратегії будуть:

кошти Державного бюджету України, зокрема державного фонду регіонального розвитку, галузевих (міжгалузових) державних цільових програм та бюджетних програм центральних органів виконавчої влади, що спрямовуються на розвиток відповідної сфери у регіонах, субвенцій, інших трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам;

кошти місцевих бюджетів;

кошти міжнародних організацій, зокрема кошти технічної допомоги ЄС;

коштів інвесторів, власних коштів підприємств.

благодійні внески;

кошти з інших джерел, не заборонених законодавством.

Конкретні обсяги фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для виконання Стратегії, будуть визначені під час розроблення Плану заходів з її реалізації.

У ході моніторингу Стратегії вирішується ціла низка завдань: контроль за реалізацією Стратегії в цілому; оцінювання ступеня досягнення прогресу за стратегічними цілями, просування до операційних цілей; аналіз інформації щодо змін зовнішніх та внутрішніх факторів розвитку регіону для уточнення та корегування (актуалізації) цілей Стратегії; підтримка в робочому стані органів та структури стратегічного планування.

Моніторинг базується на розгляді обмеженої кількості відібраних показників (індикаторів). При цьому враховуються індикатори, на досягнення прогнозованих значень яких спрямована Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року в розрізі регіонів України для Львівської області.

Перелік індикаторів буде додано після затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року

Проведення моніторингу та оцінки результативності виконання Стратегії та Плану заходів з її реалізації здійснюватиметься у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Відповідний звіт про результати моніторингу подавати обласній раді щороку.

На основі моніторингу Стратегії здійснюватиметься оцінка необхідності уточнення чи перегляду окремих елементів Стратегії у світлі нових тенденцій і обставин, що можуть виникати, та впливу зовнішніх і внутрішніх факторів.

Узгодженість Стратегії з програмними та стратегічними документами

Національна система стратегічного планування має базуватися на узгодженій системі координації процесів стратегічного планування на центральному, регіональному та місцевому рівні. Розроблена Стратегія розвитку Львівської області на період до 2027 року відповідає принципам, пріоритетам, стратегічним цілям та завданням Державної регіональної політики України року та процесів державного стратегічного планування розвитку окремих секторів економіки країни та її регіонів, що враховує потреби їх розвитку та необхідність підвищення конкурентоспроможності.